

รายงาน
การติดตามความก้าวหน้าในการจัดการ
แหล่งเรียนรู้ ปี 2549-2550

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา
กระทรวงศึกษาธิการ

374.8 สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา
ส 691 ร รายงานการติดตามความก้าวหน้าในการ
จัดการแหล่งเรียนรู้ ปี 2549-2550
กรุงเทพฯ : 2551
95 หน้า
ISBN 978-974-559-208-7
1. แหล่งเรียนรู้ 2. ชื่อเรื่อง

**รายงานการติดตามความก้าวหน้าในการจัดการแหล่งเรียนรู้
ปี 2549-2550**

สิ่งพิมพ์ สกศ. อันดับที่ 34 / 2551

พิมพ์ครั้งที่ 1 กุมภาพันธ์ 2551

จำนวน 1,000 เล่ม

ผู้จัดพิมพ์เผยแพร่ สำนักประเมินผลการจัดการศึกษา
สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา
99/20 ถนนสุขุโขทัย เขตดุสิต กรุงเทพฯ 10300
โทร. 0-2668-7123
โทรสาร 0-2243-7915

Website : <http://www.onec.go.th>

สำนักพิมพ์ บริษัท เพลิน สตูดิโอ จำกัด
265 ซอยสวัสดิ์ ถนนประชาสงเคราะห์
แขวงดินแดง เขตดินแดง กรุงเทพฯ 10400
โทร. 0-2692-0715
โทรสาร 0-2692-0715

Website : <http://www.phloenstudio.com>

คำนำ

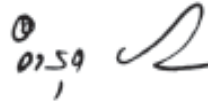
การจัดการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา รวมทั้งมีคุณธรรม จริยธรรม และวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข

สำนักประเมินผลการจัดการศึกษา สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา จึงได้ดำเนินการติดตามความก้าวหน้าในการจัดการแหล่งเรียนรู้ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งในระดับนโยบาย ระดับปฏิบัติ หน่วยงานต่างๆ ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และประชาชน ได้รับทราบถึงความก้าวหน้าและผลสำเร็จของการดำเนินงานจัดการแหล่งเรียนรู้ เพื่อนำผลการติดตามความก้าวหน้าไปใช้ประโยชน์ในการกำหนดนโยบายและยุทธศาสตร์การจัดการแหล่งเรียนรู้ รวมทั้งกระตุ้นให้ทุกฝ่ายเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการแหล่งเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

รายงานฉบับนี้เป็นผลจากการติดตามความก้าวหน้าในการจัดการแหล่งเรียนรู้ ปี 2549-2550 โดยมีสาระครอบคลุมผลการดำเนินงานตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ในหมวด 4 แนวการจัดการศึกษา มาตรา 25 รัฐต้องส่งเสริมการดำเนินงานและการจัดตั้งแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตทุกรูปแบบ ได้แก่ ห้องสมุดประชาชน พิพิธภัณฑ์ หอศิลป์ สวนสัตว์ สวนสาธารณะ สวนพฤกษศาสตร์ อุทยานวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ศูนย์การศึกษาและนันทนาการ แหล่งข้อมูล และแหล่งเรียนรู้ตัวอย่างพอเพียงและมีประสิทธิภาพ

การจัดทำรายงานการติดตามความก้าวหน้าในการจัดการแหล่งเรียนรู้ฉบับนี้ได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดีจากผู้ทรงคุณวุฒิและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งในระดับนโยบายและระดับปฏิบัติ ตั้งแต่การกำหนดกรอบการติดตาม การเก็บรวบรวมข้อมูล และการพิจารณารายงานจนแล้วเสร็จ

สำนักงานฯ จึงขอขอบคุณทุกท่านที่มีส่วนร่วมในการติดตามความก้าวหน้าในครั้งนี้ และหวังว่าทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องจะนำผลการติดตามความก้าวหน้าไปใช้ประโยชน์ในการกำหนดนโยบายและยุทธศาสตร์การจัดการแหล่งเรียนรู้ให้บรรลุเป้าหมายยิ่งขึ้นต่อไป

(นายอรุณ จันทวานิช)

เลขาธิการสภาการศึกษา

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา
กระทรวงศึกษาธิการ

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร

การติดตามความก้าวหน้าในการจัดการแหล่งการเรียนรู้
พิจารณาสาระจากพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542
และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 หมวด 4 แนวทางการจัด
การศึกษา มาตรา 25 รัฐต้องส่งเสริมและจัดตั้งแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต
ทุกรูปแบบ ได้แก่ ห้องสมุดประชาชน พิพิธภัณฑ์ หอศิลป์ สวนสัตว์
สวนสาธารณะ สวนพฤกษศาสตร์ อุทยานวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี
และอื่นๆ อย่างเพียงพอและมีประสิทธิภาพ เป็นกรอบแนวทางและ
ประเด็นหลักในการติดตาม คือ การส่งเสริมแหล่งเรียนรู้ การพัฒนา
และจัดตั้งแหล่งเรียนรู้ เพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิตทุกรูปแบบ ซึ่ง
หน่วยงานต่างๆ ทั้งภาครัฐและภาคเอกชนมีการดำเนินงานเพื่อ
ส่งเสริมสนับสนุนการจัดการแหล่งการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพ
และเกิดประโยชน์ต่อผู้ใช้บริการ และผู้เรียนทั้งในระบบ นอกระบบ
และตามอัธยาศัย ดังนี้

การส่งเสริมแหล่งเรียนรู้ หน่วยงานต่างๆ ได้มีการจัดทำแผนปฏิบัติ
ราชการ มีการกำหนดนโยบาย มาตรการและแนวทางการดำเนินงาน
เพื่อที่จะส่งเสริมการจัดการแหล่งเรียนรู้ โดยสำนักบริหารงาน
การศึกษานอกโรงเรียน กระทรวงศึกษาธิการ ได้ส่งเสริมแหล่งเรียนรู้
โดยดำเนินงานห้องสมุดประชาชนทั่วประเทศ จำนวน 848 แห่ง
แบ่งเป็นห้องสมุดประชาชนจังหวัดจำนวน 72 แห่ง ห้องสมุดประชาชน
“เฉลิมราชกุมารี” 76 แห่ง ห้องสมุดประชาชนอำเภอ 699 แห่ง และ
หอสมุดรัชมังคลาภิเษกที่ตั้งอยู่ในบริเวณพระราชวังไกลกังวลหัวหิน

1 แห่ง รวมทั้งรทห้องสมุด/เรือห้องสมุดศูนย์การเรียนรู้เคลื่อนที่ และส่งเสริมแหล่งเรียนรู้โดยจัดการศึกษาตามอัธยาศัยในรูป ศูนย์วิทยาศาสตร์เพื่อการศึกษา ซึ่งมีทั้งสิ้น 14 แห่ง

นอกจากนี้ ยังมีหน่วยงานภาครัฐอื่นๆ เช่น กรุงเทพมหานคร ดำเนินการพัฒนาห้องสมุดประชาชนกรุงเทพมหานครให้มีความทันสมัย มีการบริการเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร และสร้างเครือข่ายห้องสมุด เพื่อเชื่อมโยงความรู้ เพิ่มจำนวนห้องสมุดให้ครบทุกเขตในกรุงเทพมหานคร ส่งเสริมให้ประชาชนมีนิสัยรักการอ่าน และศึกษาคนควารู้จักใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีการสร้างสภาพแวดล้อมแหล่งเรียนรู้และพัฒนาแหล่งเรียนรู้ เพื่อส่งเสริมคุณภาพการศึกษาวิจัยและนวัตกรรมใหม่ ที่เอื้อต่อการเรียนรู้แบบบูรณาการทั้งในและนอกระบบ ส่งเสริมนิสัยรักการอ่านตั้งแต่เด็กจนตลอดชีวิต และสร้างแหล่งบริการองค์ความรู้อย่างสอดคล้องกับลักษณะเฉพาะของท้องถิ่นทั่วประเทศ รวมทั้งส่งเสริมกิจกรรมทางสังคม ศาสนา วัฒนธรรม การกีฬาและ นันทนาการแก่ท้องถิ่น

การพัฒนาและจัดตั้งแหล่งเรียนรู้ กระทรวงศึกษาธิการมีการปรับบทบาทและพัฒนาห้องสมุดประชาชนให้เป็นห้องสมุดมีชีวิต มีห้องสมุดเข้าร่วมโครงการ 162 แห่ง มีผู้รับบริการจำนวน 3,467,644 คน มีการประกาศให้ห้องสมุดประชาชนอำเภอจำนวน 446 แห่ง เป็นต้นแบบคลังแหล่งเรียนรู้ มีการพัฒนาห้องสมุดอิเล็กทรอนิกส์ พัฒนาห้องสมุดประชาชนอำเภอให้เป็นห้องสมุด E- Library จำนวน 14 แห่ง ประกาศให้ห้องสมุดประชาชนจำนวน 345 แห่ง เป็นต้นแบบคลังแหล่งการเรียนรู้ประเภทห้องสมุดประชาชน ปี 2550

ดำเนินการวิจัยประเมินผล เรื่อง การพัฒนามาตรฐานห้องสมุดประชาชนที่เหมาะสมสำหรับประเทศไทย และการวิจัยประเมินผล

การดำเนินงานห้องสมุดประชาชนในประเทศไทย ผลการวิจัย พบว่า (1) ตัวชี้วัดที่ห้องสมุดประชาชนทุกภูมิภาคผ่านเกณฑ์มาตรฐาน ได้แก่ เนื้อหาของทรัพยากรสารสนเทศที่จัดหา จำนวนชั่วโมงการบริการต่อสัปดาห์ และจำนวนครั้งที่บุคลากรห้องสมุดได้เข้ารับการพัฒนาศักยภาพในรูปแบบต่างๆ (2) ผู้ใช้บริการส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อายุต่ำกว่า 20 ปี การศึกษาสูงสุดระดับมัธยมศึกษา (3) ประชาชนส่วนใหญ่รับรู้ และมีส่วนร่วมในด้านปรัชญา พันธกิจ และวัตถุประสงค์ของห้องสมุด (4) ตัวชี้วัดที่มีความพึงพอใจในระดับมาก คือ การบริหารจัดการและดำเนินงานห้องสมุด และการจัดชั้น/จัดเรียงหนังสือและทรัพยากรสารสนเทศอื่นๆ และประชาชนผู้ใช้บริการมีความพึงพอใจห้องสมุดประชาชนกรุงเทพมหานคร และองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น เนื่องจากบริการรวดเร็วหรือลดขั้นตอนการดำเนินงาน ความหลากหลายของเนื้อหาทรัพยากรสารสนเทศ และ (5) ด้านผู้ใช้บริการห้องสมุดประชาชนส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง เพราะไม่มีเวลา สถานที่ตั้งของห้องสมุดอยู่ไกลหรือไม่สะดวกในการเดินทาง

นอกจากนี้ มีการสรรหาและคัดเลือกแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตประเภทต่างๆ ตามมาตรา 25 ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 โดยมีแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่ผ่านการพิจารณาจำนวน 31 แห่ง

กรุงเทพมหานครมีการดำเนินการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในรูปแบบต่างๆ มีการดำเนินการเพิ่มจำนวนห้องสมุดประชาชนอย่างต่อเนื่อง เป็น 27 แห่ง โดยในปี 2549 (ตั้งแต่เดือนตุลาคม 2548 ถึงเดือนกุมภาพันธ์ 2549) มีผู้ใช้บริการจำนวน 895,821 คน มีการปรับโฉมห้องสมุดประชาชนใหม่เป็นห้องสมุดเพื่อการเรียนรู้ (Discovery Learning Library) ปัจจุบันเปิดให้บริการแล้วจำนวน 2 แห่ง คือ ที่สวนลุมพินี

และที่ซอยพระนาง มีบ้านหนังสือจำนวน 23 แห่ง และมีโครงการ จะก่อสร้างเพิ่มอีกเป็น 50 แห่ง นอกจากนี้ มีการจัดตั้งพิพิธภัณฑ ์ท้องถิ่น 27 แห่ง พิพิธภัณฑ ์เด็ก หอศิลป์วัฒนธรรม รวมทั้งพัฒนา สถานศึกษาในสังกัดให้เป็นแหล่งการเรียนรู้สำหรับเด็ก เยาวชน และ บุคคลทั่วไปสามารถเข้าไปศึกษาและใช้ประโยชน์ได้ เช่นเดียวกับองค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่นก็ได้พัฒนาและส่งเสริมให้สถานศึกษาในสังกัด เป็นแหล่งการเรียนรู้ เป็นเครือข่ายและแลกเปลี่ยนประสบการณ์ในการ บริหารจัดการ สนับสนุนการแข่งขันกีฬาเยาวชนอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่น

สำนักงานอุทยานการเรียนรู้ เป็นหน่วยงานหลักในการส่งเสริมให้ เด็กและเยาวชนใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์จากการแสวงหาความรู้ ในด้านต่างๆ จากห้องสมุด TK Park ด้วยการจัดกิจกรรม/ โครงการต่างๆ รวมทั้งยังมีการประสานงานกับหน่วยงานต่างๆ ทั้ง ภาครรัฐ และเอกชนในการพัฒนาห้องสมุดประเภทต่างๆ ทั่วประเทศ เช่น โครงการเทคนิคการสร้างสรรค ์ e-book โครงการประกวด ห้องสมุดมีชีวิต โครงการอบรมห้องสมุดมีชีวิตสัญจร โครงการห้องสมุด ไทยคิด และยังพัฒนาเว็บไซต์โดยนำเทคโนโลยียุคใหม่มาประยุกต์ใช้ เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ลักษณะใหม่ที่ไม่ยึดติดกับรูปแบบการเรียนรู้ แบบเดิม นอกจากนี้ ยังมีเอกชนที่เห็นความสำคัญและจัดตั้งแหล่ง การเรียนรู้ในรูปแบบต่างๆ ขึ้นในชุมชน อาทิเช่น พิพิธภัณฑ ์หุ่นขี้ผึ้ง พิพิธภัณฑ ์พื้นบ้านจาทวี พิพิธภัณฑ ์วังสวนผักกาด ฯลฯ

สารบัญ

	หน้า
คำนำ	
บทสรุปผู้บริหาร	ค
สารบัญ	ช
บทที่ 1 บทนำ	1
หลักการและเหตุผล	1
วัตถุประสงค์	3
ขอบเขตการติดตามและประเมินความก้าวหน้า	3
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	3
บทที่ 2 วิธีดำเนินการ	5
การกำหนดกรอบการติดตามความก้าวหน้า	5
การเก็บรวบรวมข้อมูล	6
การวิเคราะห์ข้อมูล	6
การตรวจสอบความถูกต้องของการติดตามความก้าวหน้า	7
บทที่ 3 ผลการติดตามความก้าวหน้า	9
การส่งเสริมแหล่งเรียนรู้	9
การพัฒนาและจัดตั้งแหล่งเรียนรู้	20
บทที่ 4 สรุปผล และข้อเสนอแนะ	63
ผลการดำเนินงาน	63
การส่งเสริมแหล่งเรียนรู้	63
การพัฒนาและจัดตั้งแหล่งเรียนรู้	66
ปัญหาอุปสรรค	79
ข้อเสนอแนะ	80
บรรณานุกรม	83

บทที่ 1

บทนำ

หลักการและเหตุผล

เจตนารมณ์สำคัญของการจัดการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถที่จะเรียนรู้ได้และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ ทั้งนี้โดยมุ่งหวังว่าจะนำไปสู่การพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม เป็นผู้มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข รวมทั้งมีเจตนารมณ์ในการปฏิรูปการศึกษาทั้ง 3 รูปแบบ คือ การศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย โดยในมาตรา 25 ระบุว่า รัฐต้องส่งเสริมการดำเนินงานและการจัดตั้งแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตทุกรูปแบบ ได้แก่ ห้องสมุดประชาชน พิพิธภัณฑ์ หอศิลป์ สวนสัตว์ สวนสาธารณะ สวนพฤกษศาสตร์ อุทยานวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ศูนย์การกีฬาและนันทนาการ แหล่งข้อมูล และแหล่งเรียนรู้อื่นอย่างพอเพียงและมีประสิทธิภาพ

กระทรวงศึกษาธิการได้ประกาศใช้แผนปฏิรูปการศึกษาเพื่อรองรับนโยบายรัฐบาลปีงบประมาณ 2550-2551 เพื่อเร่งรัดการดำเนินการปฏิรูปการศึกษา ซึ่งมีนโยบายทั้งสิ้นจำนวน 6 ข้อซึ่งในนโยบาย

ข้อ 2 กำหนดให้ขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐานของประชาชนให้กว้างขวางและทั่วถึงโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย โดยในยุทธศาสตร์ 2.1 สร้างโอกาสทางการศึกษาและส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตได้กำหนดมาตรการไว้ 5 มาตรการ และมาตรการที่เกี่ยวข้องกับแหล่งเรียนรู้ คือ มาตรการ 3 สร้างพัฒนา และจัดบริการแหล่งเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการศึกษาตลอดชีวิต ซึ่งหมายถึงการส่งเสริมและสนับสนุนแหล่งเรียนรู้เพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต นอกจากนี้ มาตรฐานการศึกษาแห่งชาติ มาตรฐานที่ 3 ได้กำหนดแนวการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้สังคมแห่งความรู้โดยกำหนดตัวบ่งชี้ไว้ 3 ตัวบ่งชี้ และที่เกี่ยวข้องกับแหล่งเรียนรู้ ได้แก่ 3.1 การบริการวิชาการและการสร้างความร่วมมือระหว่างสถานศึกษากับชุมชนให้เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้/สังคมแห่งความรู้ และ 3.2 การศึกษาวิจัย สร้างเสริมสนับสนุนแหล่งการเรียนรู้และกลไกการเรียนรู้ ดังนั้น เพื่อให้ประชาชนได้รับโอกาสทางการศึกษาอย่างกว้างขวางและทั่วถึง หน่วยงานต่างๆ จึงให้การส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในรูปแบบต่างๆ

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาในฐานะหน่วยงานที่รับผิดชอบด้านนโยบาย วางแผน และประเมินผลการจัดการศึกษาได้ประสานและส่งเสริมให้หน่วยงานต่างๆ ดำเนินการปฏิรูปการเรียนรู้อย่างกว้างขวางรวมทั้งดำเนินการติดตามความก้าวหน้าในการจัดการแหล่งเรียนรู้ประเภทต่างๆ ตามมาตรา 25 เพื่อจะได้ใช้เป็นข้อมูลประกอบการตัดสินใจในการกำหนดนโยบายและมาตรการในการส่งเสริมและพัฒนาแหล่งเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้ทราบสถานการณ์ภาพการดำเนินงานการจัดการแหล่งเรียนรู้เพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิตทุกรูปแบบ

2. เพื่อให้ทราบปัญหาและอุปสรรคของการจัดการแหล่งเรียนรู้เพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิตทุกรูปแบบ

3. เพื่อให้ทราบประเด็นที่ควรเร่งรัดในการดำเนินการจัดการแหล่งเรียนรู้เพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิตทุกรูปแบบในระยะต่อไป

ขอบเขตของกรณีศึกษาและประเด็นความก้าวหน้า

การดำเนินงานติดตามความก้าวหน้าในการจัดการแหล่งเรียนรู้พิจารณาสาระบัญญัติตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 หมวด 4 แนวการจัดการศึกษา มาตรา 25 โดยมีประเด็นในการติดตามความก้าวหน้า คือ การส่งเสริมแหล่งเรียนรู้ การพัฒนาและการจัดตั้งแหล่งการเรียนรู้เพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิตทุกรูปแบบ

บทที่ 1

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. รัฐบาลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้รับทราบสภาพการดำเนินงานของการจัดการแหล่งเรียนรู้หลังการประกาศใช้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้อย่างถูกต้องและครบถ้วน

2. มีการนำผลการวิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรค และข้อเสนอแนะมาเป็นข้อมูลประกอบการจัดทำนโยบายและแผนยุทธศาสตร์ในการจัดการแหล่งเรียนรู้ในระยะต่อไป

3. เป็นการส่งเสริมให้มีการสร้างและพัฒนาระบบและเครือข่ายการติดตามประเมินผลทางการศึกษา โดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและผู้เชี่ยวชาญร่วมกันให้ข้อมูล รวมทั้งพิจารณาเนื้อหาสาระและผลการติดตามความก้าวหน้า ซึ่งเครือข่ายดังกล่าวจะพัฒนาไปเป็นส่วนหนึ่งของระบบการติดตามและประเมินผลทางด้านการศึกษาต่อไปในอนาคต

4. ทำให้ประชาชนและชุมชนเกิดความรู้ความเข้าใจ และเห็นความสำคัญของการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการแหล่งเรียนรู้ในชุมชน

บทที่ 2

วิธีดำเนินการ

การดำเนินงานติดตามความก้าวหน้าในการจัดการแหล่งเรียนรู้ ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ใช้วิธีการดำเนินงานที่เน้นการมีส่วนร่วมของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกฝ่าย ให้เข้ามามีส่วนร่วมในการสนับสนุนข้อมูลที่เป็นผลการดำเนินงานของหน่วยงาน เพื่อให้ได้ ข้อมูลและผลการประเมินที่ถูกต้องครบถ้วนเป็นที่ยอมรับของทุกฝ่าย

1. การกำหนดกรอบแนวทางการติดตามความก้าวหน้าในการจัดการแหล่งเรียนรู้ ดำเนินการดังนี้

บทที่ 2

1.1 นำสาระที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และแผนการศึกษาแห่งชาติ (พ.ศ. 2545-2559) เป็นแนวทางเพื่อกำหนดประเด็นการติดตามความก้าวหน้าในการดำเนินงาน

1.2 นำผลจากการติดตามความก้าวหน้าในการจัดการแหล่งเรียนรู้ นับตั้งแต่การประกาศใช้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 เป็นข้อมูลพื้นฐานประกอบการพิจารณาในการกำหนดประเด็น เพื่อให้มีความต่อเนื่องในการติดตามการดำเนินงาน

1.3 พิจารณากรอบแนวทางการติดตามความก้าวหน้าในการจัดการแหล่งเรียนรู้โดยผู้เชี่ยวชาญด้านการประเมิน ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้แทนหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเป็นผู้ให้คำแนะนำและข้อเสนอแนะเพื่อการปรับปรุงก่อนการเก็บข้อมูลจริง

2. การเก็บรวบรวมข้อมูล โดยข้อมูลที่ได้เก็บรวบรวมมีดังนี้

2.1 รวบรวมข้อมูลตามกรอบแนวทางการติดตามความก้าวหน้าจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง คือ กระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงมหาดไทย กรุงเทพมหานคร สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา และหน่วยงานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้ การเก็บรวบรวมข้อมูลได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานต่างๆ ทั้งหน่วยงานนโยบายและหน่วยปฏิบัติ

2.2 รวบรวมข้อมูลจากงานวิจัยและการประเมินเชิงลึกในประเด็นที่เกี่ยวข้อง ซึ่งเป็นงานวิจัยและงานประเมินที่สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาและหน่วยงานต่างๆ จัดทำขึ้น

2.3 รวบรวมข้อมูลความเคลื่อนไหวจากสิ่งพิมพ์และสื่อต่างๆ เช่น รายงานประจำปี วารสารการศึกษา ข่าวการศึกษาจากหนังสือพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ และอินเทอร์เน็ต

2.4 รวบรวมข้อมูลจากการประชุมต่างๆ ได้แก่ สรุปผลการประชุม คณะรัฐมนตรี สรุปผลการประชุมคณะกรรมการกถำรองเรื่อง เสนอคณะรัฐมนตรี รายงานการประชุมสภาการศึกษา รายงานการประชุมคณะทำงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง

3. มรวิเคราะห้ข้อมูล

การดำเนินการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลการจัดการแหล่งเรียนรู้มุ่งติดตามความก้าวหน้าในการดำเนินงานที่ครอบคลุมถึงการส่งเสริมแหล่งการเรียนรู้ การพัฒนาและจัดตั้งแหล่งการเรียนรู้ เพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิตทุกรูปแบบ เพื่อให้เห็นสถานภาพของการดำเนินงานภายหลังการประกาศใช้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542

ทั้งนี้ ในการวิเคราะห์ข้อมูลจะใช้ข้อมูลที่ไดจากการเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งมีทั้งข้อมูลที่แสดงให้เห็นถึงกิจกรรม/การวางแผนการดำเนินงาน

ในแต่ละประเด็นว่ามีการดำเนินงานในเรื่องใดบ้าง กับข้อมูลในเชิงลึกที่ได้จากการวิจัย/ ประเมินผล ที่มีผลการดำเนินงานอย่างชัดเจน ซึ่งทั้ง 2 ส่วนนี้นำมาวิเคราะห์และเป็นพื้นฐานในการจัดทำรายงาน

4. การตรวจสอบความถูกต้องของการติดตามความก้าวหน้าในการดำเนินงาน

เพื่อให้การติดตามความก้าวหน้าในการจัดการแหล่งเรียนรู้เป็นไปอย่างถูกต้อง ครบถ้วน และได้รับการนำไปใช้ประโยชน์อย่างแท้จริงในวงกว้าง การติดตามความก้าวหน้าจึงเน้นการเข้ามามีส่วนร่วมของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียทุกฝ่าย ตั้งแต่การกำหนดกรอบการติดตามความก้าวหน้าในการดำเนินงาน การมีส่วนร่วมของหน่วยงานต่างๆ ในการสนับสนุนข้อมูลที่เป็นผลการดำเนินงานของหน่วยงาน รวมทั้งผลการวิจัย และการประเมินเชิงลึกในแต่ละประเด็น โดยมีการประชุมคณะทำงานเพื่อพิจารณาผลการดำเนินงาน ปัญหา อุปสรรค จากการดำเนินงาน ทั้งนี้ ผู้รับผิดชอบในแต่ละประเด็นเป็นผู้ประสานเรื่องข้อมูลและยกกรางรายงาน นอกจากนั้น ยังมีการประชุมเพื่อพิจารณาร่างรายงาน โดยผู้บริหารระดับนโยบาย ที่ปรึกษาและผู้ทรงคุณวุฒิจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องร่วมพิจารณารายงาน

บทที่ 2

5. นิยามศัพท์

แหล่งเรียนรู้ หมายถึง แหล่งเรียนรู้ตามมาตรา 25 ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ได้แก่ ห้องสมุดประชาชน พิพิธภัณฑ์ หอศิลป์ สวนสัตว์ สวนสาธารณะ สวนพฤกษศาสตร์ อุทยานวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ศูนย์การกีฬา และนันทนาการ

บทที่ 3

ผลการติดตามความก้าวหน้า

การติดตามความก้าวหน้าในการจัดการแหล่งเรียนรู้ เป็นการติดตามสภาพการดำเนินงาน ปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการส่งเสริมแหล่งเรียนรู้ การพัฒนาและจัดตั้งแหล่งเรียนรู้ เพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิตทุกรูปแบบ ดังนี้

1. การส่งเสริมแหล่งเรียนรู้

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 25 กำหนดให้รัฐต้องส่งเสริมและจัดตั้งแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตทุกรูปแบบ ได้แก่ ห้องสมุดประชาชน พิพิธภัณฑ์ หอศิลป์ สวนสัตว์ สวนสาธารณะ สวนพฤกษศาสตร์ อุทยานวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี และอื่นๆ อย่างเพียงพอและมีประสิทธิภาพ

การจัดการแหล่งเรียนรู้เป็นส่วนหนึ่งของการส่งเสริมการศึกษาตามอัธยาศัย ดำเนินการเพื่อสนับสนุนให้ประชาชนสามารถเรียนรู้ได้ตามอัธยาศัยเพื่อการศึกษาหาความรู้ด้วยตนเอง ให้ประชาชนทั่วไปได้รับการศึกษาและเพิ่มเติมความรู้ให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลก ใช้เป็นข้อมูลในการปรับปรุงชีวิตให้ก้าวหน้าและดำรงตนอยู่ในสังคมได้อย่างเป็นสุข การศึกษาตามอัธยาศัยเกิดขึ้นตามวิถีชีวิตที่เป็นการเรียนรู้จากประสบการณ์ การทำงาน จากบุคคล ครอบครัว ชุมชน สื่อ แหล่งความรู้ ซึ่งสามารถเรียนรู้ได้ตลอดชีวิต

ปัจจุบันมีหน่วยงานต่างๆ ทั้งภาครัฐและเอกชนที่ดำเนินการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 หน่วยงานหลักๆ ที่ดำเนินการในการส่งเสริมการจัดการแหล่งเรียนรู้ ได้แก่ สำนักบริหารงานการศึกษาออกโรงเรียน กระทรวงศึกษาธิการ สำนักวัฒนธรรม กีฬาและการท่องเที่ยว กรุงเทพมหานคร และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นซึ่งผลการดำเนินงานที่สำคัญของหน่วยงานดังกล่าวมีดังนี้

1) กระทรวงศึกษาธิการ

กระทรวงศึกษาธิการ โดยสำนักบริหารงานการศึกษาออกโรงเรียน มีหน้าที่รับผิดชอบแหล่งเรียนรู้ประเภทห้องสมุดประชาชน และศูนย์วิทยาศาสตร์เพื่อการศึกษา รายละเอียดดังนี้

1.1 ห้องสมุดประชาชน มี 4 ประเภทได้แก่ ห้องสมุดประชาชนจังหวัด ห้องสมุดประชาชน "เฉลิมราชกุมารี" หอสมุดรัชมังคลาภิเษกวงไกลกังวล ห้องสมุดประชาชนอำเภอ และห้องสมุดประชาชนเคลื่อนที่ ซึ่งห้องสมุดประชาชนแต่ละประเภทมีความหมายและบทบาทหน้าที่ดังนี้

1.1.1 ห้องสมุดประชาชนจังหวัด หมายถึง สถานที่ให้บริการข้อมูลข่าวสารและจัดการเรียนการสอนด้วยสื่อต่างๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งสื่อสิ่งพิมพ์ ตั้งอยู่ในเขตอำเภอเมือง อยู่ในความควบคุมดูแลของฝ่ายสถานศึกษา ศูนย์การศึกษาออกโรงเรียนจังหวัด จัดตั้งขึ้นเพื่อให้ประชาชนในเขตอำเภอเมืองและบริเวณใกล้เคียงในจังหวัด มีแหล่งข่าวสารข้อมูล และสื่อความรู้ต่างๆ เพื่อศึกษาค้นคว้า โดยมีคณะกรรมการห้องสมุดเป็นผู้บริหารงาน และมีเจ้าหน้าที่ห้องสมุดหรือบรรณารักษ์เป็นผู้ให้บริการและจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยสำนักบริหารงานการศึกษาออกโรงเรียนมีนโยบายให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการบริหารงานมากขึ้น เพื่อให้สนองความต้องการของชุมชนอย่างแท้จริง

1.1.2 ห้องสมุดประชาชน “เฉลิมราชกุมารี” เป็นห้องสมุดประชาชนจังหวัดหรือห้องสมุดประชาชนอำเภอที่กระทรวงศึกษาธิการได้รับมติจากคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 29 มกราคม 2534 ให้จัดสร้างเนื่องในวโรกาสสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารีทรงเจริญพระชนมายุ 36 พรรษา เพื่อเป็นแหล่งสรรพความรู้ต่างๆ ที่สมบูรณ์ของประชาชนในท้องถิ่น รวมทั้งเป็นศูนย์กลางข่าวสารชุมชน ศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ของชุมชน ศูนย์กลางการจัดกิจกรรมของชุมชน และเป็นแหล่งพัฒนาเครือข่ายการเรียนรู้ในชุมชน

1.1.3 หอสมุดรัชมังคลาภิเษกวงไกลกังวลจัดตั้งขึ้นเพื่อสนองพระราชดำริของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ในรัชสมัยวันรัชมังคลาภิเษก ทำพิธีเปิดอย่างเป็นทางการเมื่อวันที่ 5 กันยายน 2539

1.1.4 ห้องสมุดประชาชนอำเภอ หมายถึง สถานที่ให้บริการ ข้อมูลข่าวสารและจัดการเรียนการสอนด้วยสื่อต่างๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งสื่อสิ่งพิมพ์ ซึ่งตั้งอยู่ในเขตอำเภอแต่ละแห่ง อยู่ในความควบคุมดูแลของศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอจัดตั้งขึ้นเพื่อให้ประชาชนในเขตอำเภอได้รับข่าวสารข้อมูล ศึกษาค้นคว้าหาความรู้จากหนังสือและสื่อความรู้ต่างๆ เป็นการปลูกฝังนิสัยรักการอ่าน และเป็นที่เผยแพร่วัฒนธรรมและความบันเทิงสำหรับประชาชน สำหรับการจัดสร้างห้องสมุดประชาชนอำเภอส่วนใหญ่ได้รับความร่วมมือจากชุมชนบริจาคที่ดิน เงิน วัสดุ ครุภัณฑ์ สมทบกับงบประมาณของราชการ

1.1.5 ห้องสมุดประชาชนเคลื่อนที่ ได้แก่ รถห้องสมุด และเรือห้องสมุด ศูนย์การเรียนรู้เคลื่อนที่ เป็นแหล่งความรู้อีกมิติหนึ่งที่สามารถรุกเข้าถึงตัวผู้ใช้บริการได้เป็นอย่างดี โดยเฉพาะอย่างยิ่งสามารถให้บริการกับนักเรียน นักศึกษา เด็ก เยาวชน ผู้ด้อยโอกาส และประชาชน

ทั่วไปที่อาศัยอยู่ริมน้ำ โดยนำสื่อต่างๆ ไว้บริการกับกลุ่มเป้าหมาย เช่น หนังสือ คอมพิวเตอร์ ของเล่นเด็ก นิทรรศการ

ปัจจุบันห้องสมุดประชาชนมีจำนวนทั้งสิ้น 848 แห่งทั่วประเทศ แบ่งเป็นห้องสมุดประชาชนจังหวัดจำนวน 72 แห่ง ห้องสมุดประชาชน “เฉลิมราชกุมารี” จำนวน 76 แห่ง หอสมุดรชมังคลาภิเษก วัังไกลกังวล ห้องสมุดประชาชนอำเภอจำนวน 699 แห่ง และรหอสมุด/เรือห้องสมุด ศูนย์การเรียนรู้เคลื่อนที่

1.2 ศูนย์วิทยาศาสตร์เพื่อการศึกษา ซึ่งเป็นการจัดการศึกษาตามอัธยาศัยในรูปแบบของวิทยาศาสตร์ เพื่อเป็นการพัฒนาคนให้มีความรู้ความเข้าใจต่อการเปลี่ยนแปลงทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี จึงได้จัดแหล่งความรู้ที่สำคัญในการจัดการศึกษาทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีให้กับประชาชนทั้งในระบบโรงเรียนและนอกระบบโรงเรียน ปัจจุบันมีจำนวนทั้งสิ้น 14 แห่ง ได้แก่ ศูนย์วิทยาศาสตร์เพื่อการศึกษา เอกมัย ศูนย์วิทยาศาสตร์เพื่อการศึกษารังสิต และศูนย์วิทยาศาสตร์เพื่อการศึกษาจังหวัด 12 แห่ง ได้แก่ จังหวัดตรัง ยะลา นครศรีธรรมราช กาญจนบุรี พระนครศรีอยุธยา สมุทรสาคร ลำปาง นครสวรรค์ สระแก่น นครราชสีมา ขอนแก่น และอุบลราชธานี รวมทั้งมีการจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน วิทย์เพื่อการศึกษาและโทรทัศน์เพื่อการศึกษา

การดำเนินงานในการส่งเสริมแหล่งเรียนรู้ในปี 2549 สำนักบริหารงานการศึกษาออกโรงเรียนได้กำหนด **กลยุทธ์และจุดเน้นแผนปฏิบัติการ ราชการ กศน. ปี 2549** โดยกำหนดกลยุทธ์ “เปิดโอกาสช่องทางการเรียนรู้ทุกคน” และมีมาตรการ/แนวทางการดำเนินงานดังนี้

(1) พัฒนาแหล่งการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างโอกาสและช่องทางการเรียนรู้ผ่านสื่อที่หลากหลาย และจัดทำบัญชีสะสมการเรียนรู้ให้กับผู้มีนิสัยรักการอ่าน

(2) พัฒนาช่องทางการเรียนรู้สู่กลุ่มเป้าหมายผ่านทางสื่อต่างๆ รวมทั้งห้องสมุดประชาชน ศูนย์วิทยาศาสตร์เพื่อการศึกษา ตลอดจนแหล่งการเรียนรู้ต่างๆ

สำหรับในปี 2550 ได้กำหนด **จุดเน้นและกลยุทธ์การดำเนินงาน การศึกษานอกโรงเรียน ปีงบประมาณ 2550** โดยกำหนดกลยุทธ์ในการพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ เทคโนโลยีเพื่อการศึกษาและภูมิปัญญาให้เป็นฐานความรู้ของชุมชน มีการดำเนินงานดังนี้

(1) พัฒนาแหล่งการเรียนรู้เพื่อเสริมโอกาสการเรียนรู้ของประชาชน

(2) ส่งเสริมและพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ให้มีชีวิต เช่น ห้องสมุดประชาชน ศูนย์การเรียนรู้ หน่วยบริการการศึกษานอกโรงเรียนเคลื่อนที่

(3) ส่งเสริมแหล่งการเรียนรู้ ภูมิปัญญา และสื่อในชุมชนให้สามารถจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อตอบสนองความต้องการการเรียนรู้ของบุคคล และชุมชน เช่น หอกระจายข่าว วิทยุชุมชน

(4) ส่งเสริมให้มีการพัฒนาและนำนวัตกรรมมาใช้ในการจัดกระบวนการเรียนรู้ในแหล่งการเรียนรู้ เพื่อสร้างโอกาสให้ประชาชนเข้าถึงการเรียนรู้ตลอดชีวิต

(5) พัฒนาระบบการบริหารจัดการเพื่อส่งเสริมให้เกิดการเชื่อมโยงและใช้ประโยชน์ร่วมกันระหว่างแหล่งการเรียนรู้ ภูมิปัญญา และองค์ความรู้จากภายนอก

สำหรับแผนปฏิบัติการกระทรวงศึกษาธิการเพื่อรองรับนโยบายรัฐบาล ปีงบประมาณ 2550-2551 กระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดยุทธศาสตร์ว่าจะสร้างโอกาสทางการศึกษาและส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยกำหนดมาตรการว่า ให้มีการสร้าง พัฒนา และจัดบริการแหล่งเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต

กล่าวได้ว่าสำนักบริหารงานการศึกษานอกโรงเรียนได้กำหนด ยุทธศาสตร์และนโยบายในการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยจัด บริการแหล่งเรียนรู้ในรูปแบบต่างๆ เพื่อให้ประชาชนสามารถเข้าถึง และใช้บริการแหล่งเรียนรู้ได้ตามความสนใจของแต่ละบุคคล

2) กรุงเทพมหานคร

กรุงเทพมหานครโดยสำนักวัฒนธรรม กีฬา และการท่องเที่ยว มีหน้าที่รับผิดชอบการส่งเสริมและสนับสนุนการจัดบริการห้องสมุด ประชาชน โดยมีนโยบายในการพัฒนาห้องสมุดประชาชนกรุงเทพมหานคร ให้มีความทันสมัย มีการบริการเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร และสร้างเครือข่ายห้องสมุดเพื่อเชื่อมโยงความรู้ เพิ่มจำนวนห้องสมุดให้ ครอบคลุมเขตในกรุงเทพมหานคร ส่งเสริมให้ประชาชนมีนิสัยรักการอ่าน และศึกษาค้นคว้า รู้จักใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ โดยดำเนินการ จัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่านที่หลากหลายในรูปแบบต่างๆ นอกจากนี้ ยังส่งเสริมและสนับสนุนการให้บริการ และจัดกิจกรรมทั้งด้านดนตรี กีฬา พัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวและแหล่งเรียนรู้ด้านศิลปะและวัฒนธรรม ในรูปแบบต่างๆ โดยเน้นการมีส่วนร่วมของประชาชน

กรุงเทพมหานครได้แบ่งประเภทของห้องสมุดประชาชน ออกเป็น 3 รูปแบบ คือ

- (1) ห้องสมุดประชาชนกรุงเทพมหานครที่มีลักษณะเป็นอาคาร
- (2) ห้องสมุดประชาชนเคลื่อนที่
- (3) บ้านหนังสือซึ่งเป็นห้องสมุดขนาดเล็กที่ดัดแปลงจาก ตู้คอนเทนเนอร์จัดทำเป็นห้องสมุดและให้มีลักษณะคล้ายบ้าน นำไปตั้งไว้ในชุมชนต่างๆ ในเขต

กรุงเทพมหานครได้กำหนดทิศทางและแนวทางการดำเนินงานตามนโยบายรัฐบาลที่แถลงต่อรัฐสภา และแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ในการส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการแหล่งเรียนรู้ โดยกำหนดยุทธศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับแหล่งการเรียนรู้ไว้ในแผนบริหารราชการกรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2548 –2551 ดังนี้

1. ยุทธศาสตร์ **การสร้างโอกาสทางการศึกษา และเรียนรู้**
อย่างมีคุณภาพมาตรฐานสำหรับคนทุกวัย ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 2 การจัดการศึกษาทางวิชาชีพและการศึกษานอกระบบที่ทั่วถึงและมีความหลากหลายสอดคล้องกับความต้องการของชุมชน

2. ยุทธศาสตร์ **การส่งเสริมคุณภาพชีวิตในเชิงรุกและ**
จิตสำนึกด้านศิลปวัฒนธรรม ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 1 การเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางร่างกาย จิตใจ และสังคมในเชิงรุกด้วยกีฬา นันทนาการ และบริการสาธารณสุข และประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 5 การสร้างกลไกที่เสริมสร้างความตระหนักของประชาชนด้านศิลปวัฒนธรรมและเอกลักษณ์ความเป็นไทย

3. ยุทธศาสตร์ **การวางผังเมืองและพัฒนาเมืองเพื่อ**
ความสวยงาม น่าอยู่อย่างยั่งยืน ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 3 การอนุรักษ์โบราณสถาน อาคารย่านที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ ศิลปวัฒนธรรม และสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ

เพื่อให้การดำเนินงานตามยุทธศาสตร์การสร้างโอกาสทางการศึกษาและเรียนรู้อย่างมีคุณภาพมาตรฐานสำหรับคนทุกวัยสอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545–2549) และดำเนินการตามแนวทางการปฏิรูปการศึกษาที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 รวมทั้งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540

จึงได้กำหนดยุทธศาสตร์ด้านการศึกษาในแผนบริหารราชการ
กรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2548-2551 ที่มุ่งเน้นประเด็นสำคัญ คือ เน้น
การจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยให้กระจาย
ครอบคลุมพื้นที่ของกรุงเทพมหานคร และสร้างความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับ
ชุมชน รวมถึงภาคเอกชน เพื่อให้ประชาชนได้รับความรู้ที่สามารถนำมาใช้
ประกอบอาชีพได้ตรงตามความต้องการของตลาดแรงงานในชุมชน
โดยจัดให้มีการเพิ่มแหล่งเรียนรู้ของชุมชนเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ด้วยตนเอง
สำหรับเด็ก เยาวชน ประชาชน และผู้ด้อยโอกาส ดังนี้

๑) พัฒนาและส่งเสริมสถานศึกษาให้เป็นศูนย์แห่งการเรียนรู้
เพื่อเพิ่มแหล่งเรียนรู้ในชุมชน

๒) จัดกิจกรรมกีฬา นันทนาการ แหล่งเรียนรู้ และกิจกรรม
ที่ส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยตนเองให้กับประชาชนทุกกลุ่มเป้าหมาย
เพื่อเสริมสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีและสร้างทางเลือกใหม่ของการใช้ชีวิต
วันหยุด

๓) ส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพเด็กและเยาวชนให้มี
พัฒนาการที่ดี มีแหล่งเรียนรู้และกิจกรรมที่ส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยตนเอง

๔) สร้างแหล่งกำเนิดและรวบรวมงานศิลปวัฒนธรรมเพื่อ
เป็นแหล่งการเรียนรู้ การท่องเที่ยว และผลักดันให้กรุงเทพฯ เป็นเมือง
แห่งศิลปวัฒนธรรม

๕) สร้างเครือข่ายด้านศิลปวัฒนธรรมรวมทั้งการแลกเปลี่ยน
ศิลปวัฒนธรรมระดับท้องถิ่นและต่างประเทศ

๖) เสริมสร้างจิตสำนึกและการตระหนักถึงคุณค่าและความ
สำคัญของศิลปวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี และประวัติศาสตร์

๗) อนุรักษ์อาคารเก่าที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์และ
ศิลปวัฒนธรรม รวมทั้งบำรุงรักษาโบราณสถานที่ยุอยู่ในความรับผิดชอบให้
มีความสมบูรณ์

🌸 **สงวนรักษาสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติที่มีคุณค่า** เพื่อรักษาระบบนิเวศน์และส่งเสริมสภาพแวดล้อมที่ดี

3) **องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น**

กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นดำเนินการส่งเสริมการจัดการแหล่งเรียนรู้โดยกำหนดในแผนพัฒนาการศึกษาท้องถิ่น ระยะ 3 ปี (พ.ศ. 2549-2551) ซึ่งสอดคล้องกับแผนการบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2548-2551 ของรัฐบาลที่แถลงต่อรัฐสภาเมื่อวันที่ 23 มีนาคม 2548 ด้านการพัฒนาคนและสังคมที่มีคุณภาพ ว่าจะเร่งสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยสร้างสภาพแวดล้อมแหล่งเรียนรู้และพัฒนาแหล่งเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณภาพการศึกษาวิจัยและนวัตกรรมใหม่ ที่เอื้อต่อการเรียนรู้แบบบูรณาการทั้งในและนอกระบบ ส่งเสริมนิสัยรักการอ่านตั้งแต่เด็กจนตลอดชีวิต และสร้างแหล่งบริการองค์ความรู้อย่างสอดคล้องกับลักษณะเฉพาะของท้องถิ่นทั่วประเทศ รวมทั้งส่งเสริมกิจกรรมทางสังคม ศาสนา วัฒนธรรม การกีฬา และนันทนาการแก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นมีพันธกิจที่เกี่ยวข้องกับแหล่งเรียนรู้ ได้แก่ พันธกิจที่ 5 ด้านการศึกษานอกระบบและตามอัธยาศัย และพันธกิจที่ 7 ด้านศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม จารีตประเพณีและภูมิปัญญาท้องถิ่น ดังนี้

พันธกิจที่ 5 ด้านการศึกษานอกระบบและตามอัธยาศัย

กำหนดประเด็นยุทธศาสตร์ให้มีการพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ สื่อ และเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต มีเป้าหมายให้ประชากรในท้องถิ่นเข้าถึงแหล่งเรียนรู้เพิ่มขึ้นไม่น้อยกว่า ร้อยละ 5 เทียบกับปีที่ผ่านมาโดย

1. เร่งรัดพัฒนาแหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นให้ทั่วถึง ดังนี้
 - 1) เพิ่มแหล่งเรียนรู้ที่มีคุณภาพและหลากหลาย
 - 2) พัฒนาและจัดตั้งแหล่งเรียนรู้เพิ่มเติม
 - 3) สร้างคาราวานการเรียนรู้
 - 4) สนับสนุนให้มีการบูรณะและพัฒนาศาสนสถานให้เป็น

ศูนย์เครือข่ายการศึกษา

2. ให้มีการจัดแหล่งเรียนรู้ในชุมชนทุกรูปแบบ ดังนี้
 - 1) จัดทำทะเบียนแหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น
 - 2) ประชาสัมพันธ์และเผยแพร่อย่างทั่วถึงและต่อเนื่อง
 - 3) ติดตามประเมินผลและปรับปรุงพัฒนา
 - 4) จัดหลักสูตรการศึกษานอกระบบที่สอดคล้องและ

สามารถเทียบโอนผลการเรียนรู้ได้

3. ให้มีแหล่งเรียนรู้ สื่อ และเทคโนโลยีที่ทันสมัยให้ประชาชน
ได้รับรู้ข่าวสารอย่างมีคุณภาพ ดังนี้

- 1) จัดตั้งศูนย์และห้องสมุด ICT ทั้งในระดับสถานศึกษา
และตามแหล่งเรียนรู้อื่นๆ
- 2) จัดตั้งศูนย์ข้อมูลข่าวสารในชุมชน

พันธกิจที่ 7 ด้านศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม จารีตประเพณี

และภูมิปัญญาท้องถิ่น กำหนดประเด็นยุทธศาสตร์ให้มีการบำรุงรักษา
ส่งเสริม และอนุรักษ์สถาบันศาสนา ศิลปวัฒนธรรม จารีตประเพณี
และภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อให้เกิดสังคมภูมิปัญญาแห่งการเรียนรู้ และสังคม
ที่เอื้ออาทรต่อกัน สืบทอดวัฒนธรรม ความภาคภูมิใจในเอกลักษณ์
ความเป็นไทยและวิถีชีวิตของท้องถิ่น ดังนี้

1) ส่งเสริมและสนับสนุนให้เกิดสังคมภูมิปัญญาแห่งการเรียนรู้
ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดี มีความสมานฉันท์ อยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมี
ความสุขที่ยั่งยืน โดยมีการดำเนินการ

(1) จัดทำโครงการวันสำคัญของชาติและศาสนา

(2) จัดทำโครงการทางวัฒนธรรมและประเพณีของชาติและ
ท้องถิ่น

(3) จัดโครงการอบรมสัมมนาทางศาสนาและวัฒนธรรม

2) ส่งเสริมและสนับสนุนให้เกิดเครือข่ายแหล่งเรียนรู้ทางศาสนา
ศิลปะ วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยมีการดำเนินการ

(1) พัฒนาแหล่งเรียนรู้ องค์ความรู้ และการแลกเปลี่ยนทาง
ศิลปวัฒนธรรม

(2) จัดตั้งศูนย์ภูมิปัญญา

(3) จัดกิจกรรมลานศิลปะ วัฒนธรรม

(4) ส่งเสริมให้มีการจัดตั้งศูนย์ศิลปะ วัฒนธรรมท้องถิ่น
พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น

(5) จัดคาราวานภูมิปัญญาท้องถิ่น สร้างสรรค์สังคม

(6) จัดกิจกรรมส่งเสริมและอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น

(7) พัฒนาและสร้างสรรค์งานศิลปะระดับท้องถิ่นสู่
ระดับชาติ และนานาชาติ

(8) เสริมสร้างกิจกรรมสถาบันครอบครัว ชุมชน ด้านศาสนา
ศิลปวัฒนธรรม

(9) จัดตั้งศูนย์วัฒนธรรมและพิพิธภัณฑ์เมือง

2. การพัฒนาและจัดตั้งแหล่งเรียนรู้

หน่วยงานต่างๆ ทั้งภาครัฐ องค์กรมหาชน และเอกชน ได้ดำเนินการพัฒนาและจัดตั้งแหล่งเรียนรู้ทั้งในรูปของการปฏิบัติงาน และการดำเนินงานวิจัยในเชิงลึก ซึ่งหน่วยงานของรัฐ ได้แก่ สำนักบริหารงาน การศึกษานอกโรงเรียน กระทรวงศึกษาธิการ สำนักวัฒนธรรม กีฬา และการท่องเที่ยว กรุงเทพมหานคร องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น กรมเอเชียตะวันออก กระทรวงการต่างประเทศ สำนักงานพระพุทธศาสนา แห่งชาติ โครงการในพระราชดำริต่างๆ องค์กรมหาชน ได้แก่ สำนักงาน อุทยานการเรียนรู้ หน่วยงานภาคเอกชน ได้แก่ บริษัท แคปิตอล โอเค จำกัด บริษัท ไมโครซอฟท์ รวมทั้งแหล่งการเรียนรู้ที่เป็นของเอกชน และวัด ได้แก่ พิพิธภัณฑ์หุ่นขี้ผึ้ง พิพิธภัณฑ์พื้นบ้านจันทวี พิพิธภัณฑ์ วังสวนผักกาด หมู่บ้านอนุรักษ์ควายไทย และพิพิธภัณฑ์วัดโหลหินหลวง เป็นต้น

1) กระทรวงศึกษาธิการ

กระทรวงศึกษาธิการมีนโยบายที่จะผลักดันให้ห้องสมุดประชาชน ทั่วประเทศปรับเปลี่ยนบทบาทของตนให้มีบริการที่หลากหลายเพิ่มขึ้น เพื่อตอบสนองการเรียนรู้ตามอัธยาศัยของประชาชนทุกคน โดยจัดให้มีสื่อ อิเล็กทรอนิกส์ การบริการอินเทอร์เน็ต ฝึกรอบรมคอมพิวเตอร์ กิจกรรม ส่งเสริมการอ่าน ปรับปรุงอาคารสถานที่ให้สวยงาม ร่มรื่น สะดวกสบาย รวมทั้งกิจกรรมอื่นๆ ที่สามารถเชิญชวนให้ประชาชนเข้าไปใช้ห้องสมุดให้ มากกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน โดยสำนักบริหารงานการศึกษานอกโรงเรียน ได้ให้บริการการเรียนรู้ตามอัธยาศัยในรูปแบบกิจกรรม รายการวิทยุ เพื่อการศึกษา รายการโทรทัศน์เพื่อการศึกษา การให้บริการห้องสมุด ประชาชน การจัดกิจกรรมของศูนย์วิทยาศาสตร์เพื่อการศึกษา รายละเอียดมีดังนี้

1.1 รายงานผลการตรวจราชการของสำนักตรวจราชการ และติดตามประเมินผล กระทรวงศึกษาธิการ ประจำปีงบประมาณ 2549

พบว่า ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดมีการดำเนินการ ดังนี้

1. รวบรวมแหล่งเรียนรู้ในระบบและตามอัธยาศัย เพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิต เป็นแหล่งสารสนเทศเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ ตลอดจนดำเนินการส่งเสริมสนับสนุนแหล่งเรียนรู้ที่อยู่ในความรับผิดชอบ เช่น ห้องสมุดประชาชน ที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้านที่จัดสรรงบประมาณ ให้สอดคล้องกับองค์ประกอบโครงสร้างท้องถิ่น

2. เน้นการให้ความสำคัญกับห้องสมุดเคลื่อนที่ โดยพัฒนาห้องสมุดให้เป็นแม่ข่ายของศูนย์การเรียนรู้ เพื่อให้โอกาสแก่ชุมชนได้รู้ข่าวสารที่ทันต่อเหตุการณ์ และส่งเสริมการอ่านแก่ประชาชน

1.2 แผนปฏิบัติการกระทรวงศึกษาธิการเพื่อรองรับ นโยบายรัฐบาล ปีงบประมาณ 2550-2551

กระทรวงศึกษาธิการมีนโยบายที่จะให้เด็กและเยาวชนทุกคน มีสิทธิและโอกาสในการเข้ารับการศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งการศึกษา ขั้นพื้นฐาน ไม่น้อยกว่าสิบสองปีอย่างทั่วถึง มีคุณภาพและเป็นธรรมโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย กิจกรรมหนึ่งที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง คือ การส่งเสริมการศึกษาตามอัธยาศัย โดยการพัฒนาห้องสมุดประชาชนให้เป็น **ห้องสมุดมีชีวิต** เพื่อให้ประชาชนสามารถเข้าไปศึกษาหาความรู้ได้ด้วยตนเอง มีการดำเนินการพัฒนาอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ ปี 2548 จนถึงปัจจุบันมีจำนวนทั้งสิ้น 62 แห่ง ดำเนินการ ดังนี้

1. พัฒนาระบบการให้บริการที่ทันสมัย สอดคล้องกับวิถีชีวิตของประชาชนในท้องถิ่น

2. ปรับแต่งสภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกให้สวยงาม สะอาดตา

3. พัฒนากิจกรรมการเรียนรู้และจัดหาสื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้ใช้บริการ

4. ปรับปรุงรูปแบบการให้บริการในทุกด้าน โดยเฉพาะการให้บริการด้วยระบบอิเล็กทรอนิกส์ และพัฒนาสื่อทันสมัย

5. จัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่านและการเรียนรู้ตามอัธยาศัย ซึ่งในปี 2550 มีผู้มาใช้บริการจำนวน 550,878 คน

1.3 นโยบายในการพัฒนาห้องสมุดประชาชนให้มีชีวิต

สำนักบริหารงานการศึกษาออกโรงเรียนกำหนดให้ห้องสมุดประชาชนทั่วประเทศเป็นกลุ่มเป้าหมายเข้าร่วมโครงการในการพัฒนาให้เป็น **ศูนย์กลางการเรียนรู้ตลอดชีวิต** โดยคัดเลือกห้องสมุดประชาชนอำเภอ 50 แห่ง นำร่องการจัดกิจกรรมเพื่อเป็นตัวอย่างแก่อำเภออื่นๆ ในจังหวัด หากจังหวัดใดมีความพร้อมที่จะดำเนินการได้มากกว่านั้นก็สามารทำได้โดยขอให้รายงานให้กระทรวงทราบความก้าวหน้าเป็นระยะ จึงได้จัดกิจกรรมการศึกษาดูงานแหล่งเรียนรู้ดังกล่าวขึ้นโดยการศึกษาจากสถานที่จริง และจากการเรียนรู้ด้วยตนเอง เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาห้องสมุดประชาชน ทั้งในอำเภอและจังหวัดให้เป็นห้องสมุดมีชีวิต ตามนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ

แนวคิดและหลักการในการพัฒนาห้องสมุดประชาชน

1. เพื่อเป็นศูนย์กลางข้อมูลข่าวสาร
2. เพื่อเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ของชุมชน
3. เพื่อเป็นศูนย์กลางการจัดกิจกรรมชุมชน
4. เพื่อเป็นเครือข่ายการเรียนรู้ของชุมชน
5. เพื่อเป็นห้องสมุดที่เอื้อต่อการเรียนรู้อย่างกว้างขวาง

ต่อเนื่องตลอดชีวิต

ห้องสมุดที่เป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ตลอดชีวิตนี้จะมีการให้บริการสืบค้นข้อมูลทางอินเทอร์เน็ต จัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่านและการเรียนรู้ เช่น การเรียนภาษาต่างประเทศ การเสริมความรู้อาชีพในท้องถิ่นและเป็นแหล่งจัดกิจกรรมของชุมชน นอกจากนี้ ยังมีการพิจารณาห้องสมุดประชาชนให้เป็นห้องสมุดมีชีวิต โดยมีห้องสมุดประชาชนเข้าร่วมโครงการ 162 แห่ง และมีการจัดอบรมบรรณารักษ์เพื่อให้สามารถรองรับการให้บริการห้องสมุดให้มีชีวิตดังกล่าว สำหรับผู้เข้ารับบริการห้องสมุดประชาชนทั่วประเทศมีจำนวน 3,467,644 คน (ข้อมูล ณ กรกฎาคม 2549)

1.4 โครงการห้องสมุดประชาชนมีชีวิต จะเน้นที่การพัฒนาห้องสมุดประชาชนที่มีอยู่แล้ว โดยได้จัดทำหลักสูตรการฝึกอบรมผู้ดำเนินงานห้องสมุด และดำเนินการอื่นๆ ดังนี้

- (1) พัฒนารูปแบบห้องสมุดประชาชน
- (2) วิเคราะห์และถอดความรู้ของห้องสมุด “เฉลิมราชกุมารี” ที่มีองค์ความรู้และเกิดการเรียนรู้ และการมีส่วนร่วมอย่างมหาศาล
- (3) พัฒนาและดำเนินการจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่าน
- (4) จัดทำและดำเนินงาน “เมืองห้องสมุดสมัยใหม่” ที่งานมหกรรมนักอ่าน ณ เมืองทองธานี เมื่อวันที่ 13-17 มิถุนายน 2550 เพื่อสร้างเครือข่ายและการมีส่วนร่วม รวมทั้งการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของห้องสมุดต่างๆ และประชาชนที่เข้าร่วมในงาน
- (5) พัฒนาห้องสมุดอิเล็กทรอนิกส์ โดยจัดให้มีการฝึกอบรมและพัฒนาเนื้อหาการพัฒนาหนังสืออิเล็กทรอนิกส์รวม 5 ภาค มีการเชื่อมโยงห้องสมุดทั่วประเทศ ทำให้เกิดองค์ความรู้จากชาวบ้านเสมือนเป็นภูมิปัญญาชาวบ้าน ซึ่งได้จัดทำไปแล้วประมาณ 200 เรื่อง และมีการพัฒนาเพื่อจัดทำฐานข้อมูลทั่วประเทศ 889 แห่ง และจะดำเนินการพัฒนาต่อไปอย่างต่อเนื่อง

(6) พัฒนาระบบการบริหารจัดการห้องสมุดโดยจัดสรรงบประมาณไปยังห้องสมุดแต่ละแห่ง

นอกจากนี้ กระทรวงศึกษาธิการยังมีการดำเนินโครงการและกิจกรรมต่างๆ ในปี 2549-2550 ดังนี้

1. ทำบันทึกข้อตกลงความร่วมมือกับการเคหะแห่งชาติ กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ติดตั้งห้องสมุดสำเร็จรูป พร้อมวัสดุอุปกรณ์ที่เกี่ยวข้องตามโครงการห้องสมุดชุมชนของการเคหะแห่งชาติ เพื่อสร้างโอกาสในการเรียนรู้แก่ประชาชนอย่างทั่วถึง และเพื่อเป็นแหล่งจัดเก็บรวบรวมความรู้ และเป็นศูนย์กลางของการศึกษาค้นคว้าจากสื่อในรูปแบบต่างๆ และเป็นการส่งเสริมนิสัยรักการอ่าน และรู้จักค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเองให้แก่ประชาชนในชุมชน โดยเมื่อติดตั้งห้องสมุดพร้อมอุปกรณ์ที่เกี่ยวข้องเรียบร้อยแล้ว สำนักบริหารงานการศึกษาออกโรงเรียน (กศน.) จะมอบหมายให้ศูนย์บริการการศึกษาออกโรงเรียนเขต (ศบข.) ทั้ง 40 แห่งในกรุงเทพมหานครเป็นผู้ดำเนินการดูแลบริหารจัดการ เนื่องจากมีบุคลากรประจำอยู่ในพื้นที่ทุกเขตแล้ว โดยใช้งบประมาณของกศน.ในการบริหาร

2. เปิดบริการ**ศูนย์เรียนรู้วังจันทร์เกษม**ที่กระทรวงศึกษาธิการ และขยายผลโครงการพัฒนาห้องสมุดประชาชนมีชีวิต ในจังหวัดฉะเชิงเทรา นครศรีธรรมราช ขอนแก่น และอุดรธานี พัฒนาห้องสมุดประชาชนอำเภอให้เป็นห้องสมุด E- Library จำนวน 14 แห่ง

3. ร่วมกับสำนักงานอุทยานการเรียนรู้ (TK Park) จัดให้มีการประกวดห้องสมุดประชาชนมีชีวิต และจัดอบรมบรรณารักษ์ห้องสมุดประชาชนเพื่อนำความรู้และประสบการณ์ไปใช้ในการพัฒนาห้องสมุด

4. ประกาศ เรื่อง ต้นแบบคลังแหล่งเรียนรู้ประเภทห้องสมุดประชาชนอำเภอ เมื่อวันที่ 17 ตุลาคม 2549 โดยประกาศให้ห้องสมุด

ประชาชนอำเภอจำนวน 446 แห่ง เป็นต้นแบบคลังแหล่งเรียนรู้ เพื่อเป็นต้นแบบคลังแหล่งเรียนรู้ของห้องสมุดประชาชนและแหล่งเรียนรู้ประเภทอื่น และได้รับมอบหมายให้จัดทำต้นแบบคลังแหล่งเรียนรู้ในห้องสมุดประชาชนทุกประเภท (ห้องสมุดประชาชนจังหวัด ห้องสมุดประชาชน “เฉลิมราชกุมารี” และห้องสมุดประชาชนอำเภอ)

5. จัดทำเกณฑ์มาตรฐานต้นแบบคลังแหล่งเรียนรู้ ปีงบประมาณ 2550 เพื่อส่งให้ห้องสมุดประชาชนทุกแห่งดำเนินการ รวมทั้งให้ห้องสมุดแต่งตั้งคณะกรรมการเพื่อประเมินผลการดำเนินงานตามเกณฑ์ที่จัดส่งให้และรายงานผลการดำเนินงาน

6. ประกาศสำนักบริหารงานการศึกษานอกโรงเรียน เรื่องต้นแบบคลังแหล่งเรียนรู้ประเภทห้องสมุดประชาชน เมื่อวันที่ 24 กันยายน 2550 โดยประกาศให้ห้องสมุดประชาชนจำนวน 345 แห่งเป็นต้นแบบคลังแหล่งการเรียนรู้ ปี 2550 เรียบร้อยแล้ว

สำหรับขั้นตอนในการดำเนินงานจัดทำต้นแบบคลังแหล่งเรียนรู้ประเภทห้องสมุดประชาชน มีดังนี้

(1) กำกับดูแลการดำเนินงานจัดทำต้นแบบคลังแหล่งการเรียนรู้ให้เป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานที่สำนักบริหารงานการศึกษานอกโรงเรียนกำหนด

(2) ดำเนินการจัดทำต้นแบบคลังแหล่งการเรียนรู้ในห้องสมุดประชาชนทุกแห่ง

(3) สํารวจแหล่งเรียนรู้ตามที่สำนักบริหารงานการศึกษานอกโรงเรียนกำหนดในเกณฑ์มาตรฐาน

(4) รวบรวมเอกสารเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ของแหล่งเรียนรู้

(5) จัดทำฐานข้อมูลพื้นฐานของแหล่งเรียนรู้ตามที่กำหนดในรูปของเอกสาร สื่ออิเล็กทรอนิกส์ หรือเว็บไซต์

(6) ให้บริการและจัดกิจกรรม

(7) แต่งตั้งคณะกรรมการเพื่อประเมินห้องสมุดประชาชนตามเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนด

(8) คณะกรรมการดำเนินการประเมินห้องสมุดประชาชนเพื่อคัดเลือกห้องสมุดประชาชนที่ดำเนินการจัดทำต้นแบบคลังแหล่งเรียนรู้ผ่านเกณฑ์มาตรฐานไม่น้อยกว่าร้อยละ 90 ของห้องสมุดประชาชนทุกแห่งในจังหวัด

(9) รายงานผลการประเมินให้สำนักบริหารงานการศึกษาออกโรงเรียนทราบ เพื่อรายงานต่อ กพร. ภายในวันที่ 10 กรกฎาคม 2550

(10) หากมีห้องสมุดประชาชนผ่านเกณฑ์มาตรฐานไม่ถึงร้อยละ 90 ของห้องสมุดประชาชนทุกแห่งในจังหวัด ให้มีการพัฒนาจนกว่าจะผ่านเกณฑ์มาตรฐานตามจำนวนที่กำหนด

(11) ติดตามผล กำกับ ดูแล ช่วยเหลือ และให้คำปรึกษา

(12) รวบรวมรายชื่อ ที่ตั้งของห้องสมุดประชาชนที่ผ่านเกณฑ์เสนอสำนักบริหารงานการศึกษาออกโรงเรียน (ศูนย์ส่งเสริมการศึกษาตามอัธยาศัย) เพื่อประกาศจัดตั้งเป็นต้นแบบคลังแหล่งเรียนรู้พร้อมสำเนาจัดส่งศูนย์การศึกษาออกโรงเรียนภาค (ภายในวันที่ 31 สิงหาคม 2550)

7. ศูนย์การศึกษาออกโรงเรียนจังหวัดฉะเชิงเทราจัดสร้าง **"ห้องสมุดบ้านพอ"** ซึ่งตั้งอยู่บริเวณเดียวกับศูนย์การเรียนรู้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริ และศูนย์สาธิตและส่งเสริมวิชาชีพภาคกลาง เป็นโครงการที่ตอบสนองทฤษฎีใหม่และแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และให้ความรู้เกี่ยวกับวิถีชีวิตของคนภาคกลาง เหมาะสำหรับเป็นแหล่งเรียนรู้เกี่ยวกับวิถีชีวิตของคนภาคกลาง และเป็นแหล่งรวมองค์ความรู้เกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงและโครงการต่างๆ

ในพระราชดำริ และยังเป็นการจัดกิจกรรมห้องสมุดตามแนวพระราชดำริ
เศรษฐกิจพอเพียงโดยจำลองเนื้อหาจากหนังสือบ้านพอ

8. จัดตั้ง**หอพุทธศิลป์** โดยมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ
ราชวิทยาลัย ได้จัดตั้งหอพุทธศิลป์ขึ้นตามวิทยาเขตต่างๆ ซึ่งเป็น
ภารกิจด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมของมหาวิทยาลัย พุทธศิลป์
เป็นศิลปะที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนาที่สำคัญ ซึ่งแสดงถึงความเจริญ
รุ่งเรืองของพระพุทธศาสนาในแต่ละยุคสมัย

หอพุทธศิลป์สร้างขึ้นเพื่อเก็บรวบรวมพระพุทธรูปยุคสมัยและ
ปางต่างๆ รวบรวมบริการและเครื่องใช้ในชีวิตประจำวันของพระภิกษุสามเณร
และของชาวพุทธทั่วไป และรวบรวมโบราณ สมุดข่อย หนังสือ และตำรายา
โบราณ ภาพเขียน/ภาพถ่ายของบุคคลสำคัญทั้งทางศาสนจักรและ
อาณาจักรและเป็นหอเพื่อจัดแสดงและเผยแพร่พุทธศิลป์ประจำท้องถิ่น

ในแต่ละปีมหาวิทยาลัยจะทำการสำรวจและเก็บรวบรวม
พระพุทธรูปในท้องถิ่นปีละประมาณ 12 ครั้งๆ ละ 3 วัน จะทำการจัดแสดง
พุทธศิลป์ปีละ 4 ครั้งๆ ละ 30 วัน และจัดพิมพ์จุลสารเป็นเอกสารวิชาการ
เผยแพร่ปีละ 2,000 เล่ม

9. ดำเนิน**โครงการห้องสมุดเพื่อสามเณรในโรงเรียน
พระปริยัติธรรม** เป็นความร่วมมือระหว่างมูลนิธิหนังสือเพื่อเด็ก
ศูนย์หนังสือจุฬาลงกรณมหาวิทยาลัย และหนังสือคมชัดลึก เพื่อถวาย
เป็นพระราชกุศลเนื่องในโอกาสที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
ทรงมีพระชนมายุ 80 พรรษาในวันที่ 5 ธันวาคม 2550 ซึ่งจะทยอย
ดำเนินการจนครบ 80 แห่ง เพื่อสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้และปลูกฝัง
นิสัยการใฝ่รู้ รักการอ่านให้แก่เยาวชน

10. พัฒนาแหล่งเรียนรู้เพื่อเป็นศูนย์ศึกษาพัฒนาด้าน
วิทยาศาสตร์สำหรับครู นักเรียน และประชาชนทั่วไป รวมทั้งดำเนินการให้

ศูนย์วิทยาศาสตร์เพื่อการศึกษาจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลายรูปแบบ เน้นกระบวนการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ การคิดแก้ปัญหา ความคิดสร้างสรรค์ ฯลฯ ซึ่งเป็นการส่งเสริมความคิดทางวิทยาศาสตร์ ประกอบด้วย 4 กิจกรรม ได้แก่ กิจกรรมคาราวานท่องโลกวิทยาศาสตร์ กิจกรรมวิทยาศาสตร์กับชีวิต กิจกรรมพันธมิตรวิทยาศาสตร์ ตามสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และกิจกรรมส่งเสริมกระบวนการคิดเชิงวิทยาศาสตร์ โดยจัดทำห้องปฏิบัติการทางวิทยาศาสตร์ นิทรรศการวิทยาศาสตร์ และฐานการเรียนรู้ มีการพัฒนาห้องปฏิบัติการเพื่อให้บริการการเรียนการสอน วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแก่นักศึกษา กศน. ที่ทันสมัย และมีวัสดุอุปกรณ์พร้อมให้บริการ รวมทั้งพัฒนาศูนย์การเรียนรู้ชุมชนให้เป็นแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต

11. จัดบริการการเรียนรู้ในรูปแบบ E-Learning E-Book และอินเทอร์เน็ต

12. จัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่าน เช่น เสมารักการอ่าน ประกวดชุมชนรักการอ่าน ประสานการจัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างหน่วยงานที่ดูแลแหล่งเรียนรู้ เช่น พิพิธภัณฑ์ สวนสัตว์ สวนพฤกษศาสตร์ เป็นต้น

13. ส่งเสริมให้นำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาจัดกิจกรรมการเรียนรู้อย่างหลากหลาย

14. วิจัยและพัฒนารูปแบบการจัดกิจกรรมที่เหมาะสมกับสภาพของแหล่งเรียนรู้และกลุ่มเป้าหมาย

15. จัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาชุมชน/เมืองแห่งการเรียนรู้ โดยพัฒนารูปแบบให้สอดคล้องกับสภาพสังคมและชุมชน

16. สรรหาชุมชนที่มีความพร้อมและเอื้อต่อการจัดการศึกษา ในด้านเศรษฐกิจพอเพียงด้านการเกษตรและด้านศิลปวัฒนธรรม เพื่อ

ศึกษารูปแบบกระบวนการเรียนรู้ของชุมชนที่มีอยู่เดิม รวบรวมภูมิปัญญา (แหล่งเรียนรู้) และพัฒนาศักยภาพรูปแบบของแหล่งเรียนรู้ให้สามารถจัดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และสถานศึกษาในพื้นที่สามารถนำมาปรับใช้ประโยชน์ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ได้ โดยมีแหล่งเรียนรู้ที่เป็นภูมิปัญญาประเภทบุคคลและเป็นชุมชน/สถานที่ สามารถเป็นแหล่งเรียนรู้ด้านเศรษฐกิจพอเพียงด้านการเกษตรและด้านศิลปวัฒนธรรม จำนวน 20 ชุมชน มีภูมิปัญญาและมีผู้นำที่เข้มแข็งสามารถเป็นแหล่งแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับชุมชนใกล้เคียงได้

17. สสวท. ได้ร่วมมือทางวิชาการกับหน่วยงานต่างๆ สร้างเครือข่าย และส่งเสริมการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่น เช่น

17.1 ร่วมมือทางวิชาการระหว่างมูลนิธิอุทยานสิ่งแวดล้อมนานาชาติสิรินธรฯ

17.2 จัดทำศูนย์ฝึกอบรมครูวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ และเทคโนโลยี

17.3 พัฒนาแหล่งเรียนรู้โดยการใช้อาคารและแหล่งเรียนรู้ต่างๆ ของค่ายสิ่งแวดล้อมนานาชาติรวมกัน

17.4 ให้ชุมชนในท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการศึกษาและพัฒนาการเรียนรู้อย่างไร ซึ่งขณะนี้ได้ดำเนินการก่อสร้างห้องปฏิบัติการวิทยาศาสตร์ในอาคารปฏิบัติการและอาคารอำนวยการฝึกอบรมฯ

นอกจากนี้ ยังมีการดำเนินงานวิจัยในเชิงลึก และมีการดำเนินการสรรหาและคัดเลือกแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตประเภทต่างๆ ดังนี้

1) ดำเนินการวิจัยประเมินผล เรื่อง **การพัฒนามาตรฐาน และประเมินผลการดำเนินงานห้องสมุดประชาชนในประเทศไทย**

ผลการวิจัย

❁ จำแนกตามภูมิภาค พบว่า มี 3 ตัวชี้วัด ที่ห้องสมุดประชาชนทุกภูมิภาคผ่านเกณฑ์มาตรฐาน ได้แก่ เนื้อหาของทรัพยากรสารสนเทศที่จัดหาจำนวนชั่วโมงการบริการต่อสัปดาห์ และจำนวนครั้งที่บุคลากรห้องสมุดได้เข้ารับการพัฒนาศักยภาพในรูปแบบต่างๆ

❁ ด้านผู้ใช้ พบว่า ผู้ใช้บริการส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงร้อยละ 59.8 อายุต่ำกว่า 20 ปีร้อยละ 33.9 การศึกษาสูงสุดระดับมัธยมศึกษา ร้อยละ 35.4 รองลงมาปริญญาตรีร้อยละ 35.2 และเป็นนักเรียนร้อยละ 21.7 รองลงมาเป็นข้าราชการร้อยละ 13.7 ส่วนใหญ่ใช้บริการห้องสมุดประชาชนอำเภอในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และใช้บริการเป็นระยะเวลา 1 ปี

❁ ด้านการรับรู้และการมีส่วนร่วมของประชาชนผู้ใช้บริการ จำแนกตามประเภทห้องสมุดและภูมิภาค พบว่า โดยรวมประชาชนส่วนใหญ่รับรู้และมีส่วนร่วมในด้านปรัชญา พันธกิจ และวัตถุประสงค์ รองลงมาด้านการศึกษาและการประชาสัมพันธ์ และอยู่ในระดับน้อยที่สุด คือ ด้านงบประมาณและการเงิน

❁ ด้านความพึงพอใจของประชาชนผู้ใช้บริการโดยรวม จำแนกตามประเภทและภูมิภาคอยู่ในระดับปานกลาง คือ 3.39 และเมื่อพิจารณาตามองค์ประกอบของมาตรฐาน มีความพึงพอใจในทุกองค์ประกอบในระดับปานกลาง และตัวชี้วัดที่มีความพึงพอใจในระดับมาก คือ การบริหารจัดการและดำเนินงานห้องสมุด และการจัดชั้น/จัดเรียงหนังสือ และทรัพยากรสารสนเทศอื่นๆ และประชาชนผู้ใช้บริการมีความพึงพอใจห้องสมุดประชาชนกรุงเทพมหานครและองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น เนื่องจากความรวดเร็วในการบริการ หรือลดขั้นตอนการดำเนินงาน ความหลากหลายของเนื้อหาทรัพยากรสารสนเทศ

❁ ด้านผู้ไม่ใช้บริการห้องสมุดประชาชน ส่วนใหญ่เป็น เพศหญิงร้อยละ 53.7 อายุ 31-40 ปี ร้อยละ 31.3 การศึกษาสูงสุดระดับ ประถมศึกษาร้อยละ 40.5 ประกอบอาชีพส่วนตัว อิสระร้อยละ 16.2 ส่วนใหญ่ระบุสาเหตุที่ไม่ใช้บริการ ได้แก่ ไม่มีเวลาร้อยละ 79.5 รองลงมา สถานที่ตั้งของห้องสมุดอยู่ไกลหรือไม่สะดวกในการเดินทางร้อยละ 29.2 และไม่มีเวลาจำเป็นต้องใช้ร้อยละ 24.3 ที่เป็นสาเหตุน้อยที่สุด คือ สภาพแวดล้อมอาคารสถานที่ไม่เชิญชวนหรือไม่เอื้ออำนวยต่อการใช้ ร้อยละ 5.2

ปัญหาและอุปสรรคจากผลการวิจัย

❁ ด้านการบริหารจัดการและดำเนินงานห้องสมุดเฉลี่ย รวมอยู่ระดับปานกลาง (2.82) และเมื่อจำแนกตามประเภทห้องสมุดและ ภูมิภาค พบว่า มีค่าเฉลี่ยใกล้เคียงกัน องค์ประกอบที่มีค่าเฉลี่ยรวมอยู่ ในระดับสูงสุด คือ งบประมาณและการเงิน รองลงมาคือด้านการสื่อสาร และการประชาสัมพันธ์ ทรัพยากรสารสนเทศ อาคาร สถานที่ และครุภัณฑ์

❁ ด้านการบริการและบุคลากรห้องสมุดอยู่ในระดับเดียวกัน

❁ ด้านปรัชญา พันธกิจ และวัตถุประสงค์ และความร่วมมือ และเครือข่าย ตัวชี้วัดเดียวที่มีปัญหาเฉลี่ยอยู่ในระดับน้อยที่สุด คือ เป้าประสงค์ แผนปฏิบัติการและโครงการของห้องสมุดสอดคล้องกับ ปรัชญา พันธกิจ และวัตถุประสงค์ของห้องสมุด หน่วยงานเจ้าสังกัดและ ยุทธศาสตร์การพัฒนาของรัฐ

ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

❁ ผู้บริหารควรมีการบริหารจัดการและดำเนินงานห้องสมุด เข้มรุกให้ทันกับกระแสการเปลี่ยนแปลงในสังคมและในวิชาชีพ ซึ่งเน้น การมีส่วนร่วม

❁ บรรณารักษ์ห้องสมุดประชาชนควรปรับบทบาทให้ เหมาะสมกับพันธกิจ ความคาดหวัง และความพึงพอใจของประชาชน

🌸 ห้องสมุดประชาชนควรจัดทำระบบฐานข้อมูลตัวชี้วัดในการประเมินผลการดำเนินงานเพื่อให้เป็นระบบต่อไป

🌸 ห้องสมุดประชาชนควรจัดทำและปรับแบบรายงานสถิติให้สอดคล้องกับตัวชี้วัดเพื่อการประเมินผลการดำเนินงานห้องสมุดประชาชน

2. ดำเนินการสรรหาและคัดเลือก**แหล่งการเรียนรู้ตลอด**

ชีวิตต้นแบบ 4 ภูมิภาค ตามมาตรา 25 ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ได้แก่ ห้องสมุดประชาชน พิพิธภัณฑ์ หอศิลป์ สวนสัตว์ สวนสาธารณะ สวนพฤกษศาสตร์ อุทยานวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ศูนย์การกีฬาและนันทนาการ และแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตประเภทอื่น โดยพิจารณาแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่พัฒนาให้เป็นแหล่งการเรียนรู้สำหรับการเรียนรู้ของผู้เรียนในระบบ ผู้เรียนนอกระบบ และผู้เรียนตามอัธยาศัย เพื่อประกาศยกย่องให้เป็นแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตต้นแบบสำหรับแลกเปลี่ยนเรียนรู้ถึงวิธีการบริหารจัดการให้เป็นแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตและเป็นต้นแบบสำหรับนำไปปรับและประยุกต์ใช้กับแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตในภูมิภาค ต่างๆ อย่างกว้างขวาง

มีหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนจำนวน 52 แห่ง นำเสนอข้อมูลการดำเนินงานมาเพื่อให้คณะทำงานพิจารณาคัดสรรกรั่นกรองตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนด ปรากฏว่ามีผู้ผ่านเกณฑ์การพิจารณาจำนวน 37 แห่ง ผลการประเมินที่สอง พบว่า มีแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่ผ่านการพิจารณาออบสองจำนวน 31 แห่ง ได้แก่

ภาคเหนือจำนวน 5 แห่ง ประกอบด้วย ห้องสมุดประชาชนจังหวัดเชียงใหม่ พิพิธภัณฑ์พื้นบ้านจ่าทวี (พิชญ์โลก) สวนสัตว์เชียงใหม่ ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้อันเนื่องมาจากพระราชดำริ (เชียงใหม่) และศูนย์เรียนรู้วิถีการเกษตรกรรมชาติตำบลไทรย้อย เครือข่ายเศรษฐกิจพอเพียง (แพร่)

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำนวน 6 แห่ง ประกอบด้วย หอสมุดประชาชนจังหวัดมุกดาหาร พระธาตุเรืองรอง (ศรีสะเกษ) หอสมุดประชาชนจังหวัดอุบลราชธานี สำนักวิทยบริการ มหาวิทยาลัยขอนแก่น สำนักวิทยบริการมหาวิทยาลัยมหาสารคาม และสวนสัตว์นครราชสีมา

ภาคกลางและภาคตะวันออก จำนวน 15 แห่ง ประกอบด้วย หอสมุดประชาชนจังหวัดฉะเชิงเทรา หอสมุดประชาชน “เฉลิมราชกุมารี” อำเภอเมืองราชบุรี พิพิธภัณฑ์ธนาคารแห่งประเทศไทย (กทม.) พิพิธภัณฑ์ทุ่งซีต้งไทย (นครปฐม) องค์การพิพิธภัณฑ์วิทยาศาสตร์แห่งชาติ (อพวช.) (ปทุมธานี) เมืองโบราณ (สมุทรปราการ) สถาบันวิทยาศาสตร์ทางทะเล มหาวิทยาลัยบูรพา (ชลบุรี) พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติหอคิลป์(กทม.) หอคิลป์มหาวิทยาลัยกรุงเทพ (กทม.) หอคิลป์วิทยนิทรรศน์ (กทม.) สวนสัตว์ดุสิต (กทม.) สวนสัตว์เปิดเขาเขียว (ชลบุรี) ศูนย์กีฬาแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (กทม.) หอสมุดมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ องครักษ์ (นครนายก) และศูนย์ฝึกและพัฒนาอาชีพเกษตรกรรม วิทยาลัยเกษตรกรรม วรณาราม วรณาราม อันเนื่องมาจากพระราชดำริ (ชลบุรี)

ภาคใต้จำนวน 5 แห่ง ประกอบด้วย หอสมุดประชาชน จังหวัดนครศรีธรรมราช หอสมุดประชาชน “เฉลิมราชกุมารี” จังหวัดภูเก็ต สถานแสดงพันธุ์สัตว์น้ำภูเก็ต สถาบันวิจัยและพัฒนาทรัพยากรทางน้ำ ชายฝั่งทะเลและป่าชายเลน สวนพฤกษศาสตร์ภาคใต้ (ทุ่งค่าย) (ตรัง) และสวนสัตว์สงขลา

แหล่งการเรียนรู้ต้นแบบจำนวน 31 แหล่งที่ได้รับการคัดเลือก มีรูปแบบและวิธีการในการดำเนินการเป็นแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตต้นแบบ ด้วยเนื้อหา และวิธีการบริหารจัดการที่แตกต่างกันตามสภาพของแต่ละ ภูมิสังคม แต่ทุกแห่งมีความเหมือนกันที่การเป็นแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต ที่ใช้แหล่งของตนเองเป็นแหล่งการเรียนรู้ของผู้เรียนในระบบ ผู้เรียน นอกกระบบ และผู้เรียนตามอัธยาศัย ตามลักษณะและประเภทของแหล่ง

และเป็นสถานที่สำหรับการศึกษาดูงานด้านการบริหารจัดการให้เกิดการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ร่วมกัน

2) กรุงเทพมหานคร

กรุงเทพมหานครมีการดำเนินการพัฒนาและจัดตั้งแหล่งเรียนรู้ประเภทต่างๆ ได้แก่ ห้องสมุดประชาชน พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น พิพิธภัณฑ์เด็ก หอศิลป์ และศูนย์การเรียนรู้ รายละเอียดเกี่ยวกับผลการดำเนินงานมีดังนี้

2.1 ห้องสมุดประชาชนกรุงเทพมหานคร อยู่ในความรับผิดชอบของกลุ่มงานพัฒนาห้องสมุดประชาชน กองนันทนาการ สำนักวัฒนธรรม กีฬาและการท่องเที่ยว ห้องสมุดประชาชน กรุงเทพมหานคร จัดตั้งขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์ดังนี้

(1) เพื่อให้การศึกษานอกโรงเรียนแก่ชนทุกชั้น ทุกเพศ ทุกวัยทุกระดับการศึกษา

(2) เพื่อส่งเสริมให้ประชาชนมีนิสัยรักการอ่านและการศึกษาค้นคว้า

(3) เพื่อให้บริการข่าวสารและความรู้ต่างๆ ที่ทันต่อเหตุการณ์และความเคลื่อนไหวของประเทศและของโลก

(4) เพื่อส่งเสริมและเผยแพร่วัฒนธรรมของชุมชนและประเทศ

(5) เพื่อแนะนำให้ประชาชนเข้าใจและปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดี

ตามระบอบประชาธิปไตย

(6) เพื่อให้ประชาชนรู้จักใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์

ทั้งนี้ ห้องสมุดประชาชนกรุงเทพมหานคร มีการดำเนินงาน ดังนี้

2.1.1 กรุงเทพมหานครได้ดำเนินการจัดตั้งห้องสมุดประชาชนเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ดังจะเห็นได้จากในปี 2542 กรุงเทพมหานคร มีห้องสมุดประชาชนจำนวน 20 แห่ง และห้องสมุดเคลื่อนที่ จำนวน 9 คัน และปี 2548 มีห้องสมุดฯ 23 แห่ง และห้องสมุดฯ เคลื่อนที่ 8 คัน

(คืนที่ 1 ถูกยุบสภาพเมื่อ วันที่ 15 มิ.ย.48) และในปี 2549 มีโครงการเพิ่มห้องสมุดประชาชนอีก 3 แห่ง คือ เขตสายไหม เขตบางบอน และเขตบางขุนเทียน มีบ้านหนังสือจำนวน 23 แห่ง และมีโครงการจะก่อสร้างเพิ่มอีกเป็น 50 แห่ง ทั้งนี้ ในปีงบประมาณ 2550 กรุงเทพมหานครได้พยายามผลักดันให้กรุงเทพฯ เป็นเมืองแห่งการอ่าน (World Book Capital)

ในแต่ละปีกรุงเทพมหานครได้ขยายการให้บริการห้องสมุดประชาชนแก่ประชาชนในกรุงเทพมหานครเป็นจำนวนมากและเพิ่มมากขึ้นทุกปี ดังจะเห็นได้จากในปี 2545 มีผู้ใช้บริการห้องสมุดประชาชนกรุงเทพมหานคร จำนวน 2,827,907 คน ปี 2546 จำนวน 2,917,026 คน คิดเป็นร้อยละ 3.15 ปี 2547 เพิ่มขึ้นเป็นจำนวน 2,919,539 คน คิดเป็นร้อยละ 0.86 โดยในปี 2547 ห้องสมุดประชาชนที่มีผู้ใช้บริการจำนวนมาก 3 อันดับแรก ได้แก่ ห้องสมุดประชาชนเขตสวนลุมพินี จำนวน 369,965 คน คิดเป็นร้อยละ 12.67 ห้องสมุดฯ ซอยพระนาง จำนวน 279,179 คน คิดเป็นร้อยละ 9.56 ห้องสมุดฯ เขตภาษีเจริญ จำนวน 276,010 คน คิดเป็นร้อยละ 9.45 รองลงมาเป็นห้องสมุดฯ เขตหนองจอก ห้องสมุดฯ เขตมีนบุรี ห้องสมุดฯ เขตจตุจักร ห้องสมุดฯ เขตบางเขน ห้องสมุดฯ เขตคลองสาน ห้องสมุดฯ วัฒนาฯ โอฬาราราม กรุงเทพมหานคร และห้องสมุดฯ เขตบึงกุ่ม ตามลำดับ นอกจากนี้ในปี 2548 มีผู้มาใช้บริการทั้งสิ้น 3,192,909 คน เป็นเด็กจำนวน 1,119,299 คน ผู้ใหญ่จำนวน 2,073,610 คน และในปี 2549 ตั้งแต่เดือนตุลาคม 2548 ถึงเดือนกุมภาพันธ์ 2549 มีผู้ใช้บริการจำนวน 895,821 คน

2.1.2 กรุงเทพมหานครได้ปรับโฉมห้องสมุดประชาชนใหม่เป็น**ห้องสมุดเพื่อการเรียนรู้ (Discovery Learning Library)** เป็นห้องสมุดภาพลักษณ์ใหม่ภายใต้นโยบายการพัฒนาคุณภาพชีวิตและการศึกษา

☀ เพื่อให้เป็นแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตของคนทุกวัย มีเทคโนโลยีการเรียนรู้อัจฉริยะที่ครบวงจร สะดวก รวดเร็ว ทำให้ผู้ใช้บริการได้รับความรู้และข้อมูลที่ตรงกับความต้องการในบรรยากาศที่ผ่อนคลาย สภาพแวดล้อมสดชื่นสวยงาม สร้างแรงจูงใจจากการออกแบบภายในและภายนอกอาคาร ที่เหมาะสมสวยงาม บริการสืบค้นด้วยเทคโนโลยีสารสนเทศ ระบบอินเทอร์เน็ต บริการยืม-คืนแบบ One Stop Service บริการภาพยนตร์ ดูหนัง ฟังเพลง มีห้องทำที่บ้าน Home Work Center และมุมบริการเครื่องตัดผมพร้อมกิจกรรมส่งเสริมที่หลากหลายต่อเนื่อง ให้ทุกคนมีส่วนร่วมและเรียนรู้แบบ discovery learning center

☀ เพื่อให้ห้องสมุดเป็นส่วนหนึ่งของชีวิต สังคม และชุมชน สามารถนำความรู้ไปพัฒนาคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้น รณรงค์ให้เด็ก เยาวชน และประชาชนทั่วไปรักการอ่าน

ห้องสมุดเพื่อการเรียนรู้ดังกล่าวเปิดให้บริการแล้วจำนวน 2 แห่ง คือ ที่สวนลุมพินี และที่ซอยพระนาง ใช้งบประมาณแห่งละ 10 ล้านบาท และมีนโยบายจะเพิ่มห้องสมุดเพื่อการเรียนรู้อีก 9 แห่ง โดยใช้งบประมาณ แห่งละ 20 ล้านบาท ขณะนี้อยู่ระหว่างการก่อสร้าง 5 แห่ง กำหนดแล้วเสร็จปลายปี 2550 ได้แก่ เขตดุสิต เขตสะพานสูง เขตทุ่งครุ เขตลาดกระบัง และเขต บางกะปิ ส่วนอีก 4 แห่งกำหนดแล้วเสร็จภายในปี 2551 ได้แก่ เขตสายไหม เขตมีนบุรี เขตบางขุนเทียน และเขตบางบอน

นอกจากนี้ กรุงเทพมหานครได้ให้บริการบ้านหนังสือจำนวน 23 แห่งกระจายอยู่ตามเขตต่างๆ ดังนี้ เขตพระโขนง 3 แห่ง เขตบางขุนเทียน 2 แห่ง และเขตดุสิต เขตสาทร เขตจตุจักร เขตคลองเตย เขตบางนา เขตบางกอกน้อย เขตบางพลัด เขตราชวัตรบูรณะ เขตดอนเมือง เขตหลักสี่ เขตคันนายาว เขตวังทองหลาง เขตสวนหลวง เขตสะพานสูง เขตคลอง

สามวา เขตลาดกระบัง เขตบางบอน และเขตทุ่งครุ มีเขตละ 1 แห่ง โดยในปี 2550 ได้ดำเนินการขยายการให้บริการหนังสือในลักษณะตู้คอนเทนเนอร์ในชุมชนต่างๆ ซึ่งได้ทยอยเปิดให้บริการตามลำดับ รวมถึงให้บริการเชิงรุกด้วยการจัดให้มีห้องสมุดเคลื่อนที่จำนวน 7 คัน กระจายไปตามจุดต่างๆ เพื่ออำนวยความสะดวกในการเข้าถึงห้องสมุดประชาชนอีกด้วย โดยในปี 2548 มีผู้มาใช้บริการทั้งเด็กและผู้ใหญ่ จำนวนทั้งสิ้น 284,374 คน โดยแยกเป็นเด็ก จำนวน 107,651 คน ผู้ใหญ่ จำนวน 176,723 คน

2.1.3 กรุงเทพมหานครยังมีโครงการจะจัดตั้ง**ห้องสมุดเพื่อการเรียนรู้สำหรับเด็ก** โดยเฉพาะจำนวน 1 แห่ง ในปี 2550 ที่สวนจตุจักร โดยจะเน้นความเป็นห้องสมุดนานาชาติซึ่งรวบรวมหนังสือสำหรับเด็กไม่น้อยกว่า 40 ประเทศ มีมุมหนังสือและสื่อการเรียนรู้สำหรับเด็กพิการที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ เช่น พังเสียงอย่างเดียว ขณะนี้อยู่ระหว่างการพิจารณาของสภากรุงเทพมหานคร

2.2 พิพิธภัณฑสถานกรุงเทพมหานคร อยู่ในความรับผิดชอบของกลุ่มงานพิพิธภัณฑสถาน หอศิลป์ และประติมากรรม กองวัฒนธรรม สำนักวัฒนธรรม กีฬา และการท่องเที่ยว เป็นศูนย์บริการที่จัดตั้งขึ้นใหม่ภายใต้นโยบายของกรุงเทพมหานครในการที่จะพัฒนาให้เป็นมหานครแห่งวัฒนธรรม โดยมีวัตถุประสงค์ดังนี้

- (1) เพื่อเป็นแหล่งเก็บรวบรวมข้อมูลประวัติความเป็นมา วิถีชีวิตภูมิปัญญาของคนในท้องถิ่น
- (2) เพื่อสร้างความภาคภูมิใจในเอกลักษณ์วัฒนธรรมของตนเอง และตระหนักถึงคุณค่าที่จะรักษาไว้ให้คงอยู่
- (3) เพื่อให้เป็นการศึกษาเรียนรู้ตลอดชีวิต และคลั่งปัญญาของคนในสังคม

(4) เพื่อเป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในแต่ละพื้นที่

(5) เพื่อสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน และสร้างเศรษฐกิจ

ชุมชนตามพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจ

นอกจากนี้ พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นกรุงเทพมหานครยังเป็นที่ยึดถือและยอมรับของข้อมูลต่างๆของแต่ละพื้นที่ของกรุงเทพมหานครจากอดีตจนถึงปัจจุบัน ทั้งด้านประวัติศาสตร์ สถาปัตยกรรม สังคม ขนบธรรมเนียม ประเพณี ศิลปวัฒนธรรม รวมถึงวิถีชีวิตและภูมิปัญญาซึ่งเป็นเอกลักษณ์ของผู้คนในแต่ละชุมชน และเปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้ามาศึกษาหาความรู้และสัมผัสกับวัฒนธรรมอันหลากหลายของแต่ละท้องถิ่น รายละเอียดการดำเนินงานมีดังนี้

2.2.1 พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นกรุงเทพมหานคร เริ่มจัดตั้งเมื่อปี 2547 จำนวน 4 แห่ง ได้แก่ เขตบางรัก เขตสัมพันธวงศ์ เขตบางกอกน้อย และเขตบางขุนเทียน และในปี 2548 ได้มีการจัดสร้างเพิ่มขึ้นอีก 23 แห่ง รวมเป็นจำนวน 27 แห่ง ได้แก่ เขตบางกอกใหญ่ เขตธนบุรี เขตคลองสาน เขตจอมทอง เขตราชบุรีบูรณะ เขตหนองแขม เขตทวีวัฒนา เขตบางเขน เขตดอนเมือง เขตวังทองหลาง เขตหนองจอก เขตสวนหลวง เขตคันนายาว เขตลาดกระบัง เขตพระนคร เขตดุสิต เขตบางซื่อ เขตดินแดง เขตพญาไท เขตพระโขนง เขตเขตบางนา เขตวัฒนา และเขตยานนาวา ทั้งนี้ กรุงเทพมหานครมีเป้าหมายที่จะเปิดพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นให้ครบทั้ง 50 เขต ภายในปี 2550 และยังมีโครงการพิพิธภัณฑ์เมืองของกรุงเทพมหานคร หรือ City Museum เพื่อเป็นศูนย์รวบรวมประวัติศาสตร์ความเป็นมาของกรุงเทพมหานคร

2.2.2 พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นกรุงเทพมหานครมีการจัดกิจกรรมทางวัฒนธรรมของชุมชนในโอกาสต่างๆ เช่น จัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จัดงานเทศกาลตามประเพณี จัดกิจกรรมเสวนาในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับ

ท้องถิ่น ได้แก่ งานวันเด็ก วันมาฆบูชา วันสงกรานต์ วันฉัตรมงคล วันอาสาฬหบูชา วันเข้าพรรษา วันแม่ และงานในโอกาสครองราชย์ครบ 60 ปีของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว นอกจากนี้ ยังจัดกิจกรรมพิเศษ จำนวน 2 กิจกรรม คือ โครงการพาน้องเที่ยวพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น และ โครงการบัตรใบเดียวเที่ยว 100 พิพิธภัณฑ์

เนื่องจากพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นกรุงเทพมหานครเป็นศูนย์บริการที่ตั้งขึ้นใหม่ จึงมีจำนวนผู้มาใช้บริการในปี 2548 รวมทั้งสิ้น 6,622 คน (ตุลาคม 2548) แต่ในปีงบประมาณ 2549 มีผู้มารับบริการเพิ่มขึ้นเป็น 88,100 คน รายละเอียดดังตารางที่ 1 (ในหน้าถัดไป)

2.3 พิพิธภัณฑ์เด็กกรุงเทพมหานคร เป็นพิพิธภัณฑ์เด็ก

แห่งแรกของประเทศไทยและในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ จัดตั้งขึ้นตามพระราชปรารภของสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์พระบรมราชินีนาถที่ทรงปรารถนาให้เด็กไทยได้รับโอกาสในการเรียนรู้อย่างกว้างขวาง ซึ่งคณะผู้บริหารกรุงเทพมหานครได้สนองพระราชปรารภโดยจัดพื้นที่ส่วนหนึ่งของสวนสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ จำนวน 5 ไร่ที่มูลนิธิสวนสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์มอบให้เป็นสถานที่ก่อสร้างอาคารพิพิธภัณฑ์เด็ก โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อจัดบริการการเรียนรู้ที่มีคุณภาพและมีประสิทธิภาพอย่างเต็มที่ โดยมีภารกิจดังนี้

ภารกิจหลัก คือ เป็นแหล่งเรียนรู้ตามอัธยาศัย ยึดแนวทางเด็กเป็นศูนย์กลาง เรียนรู้หลากหลาย เน้นการได้ลงมือสัมผัสด้วยตนเอง และมีความสุขไปกับการเรียนรู้

ภารกิจรอง คือ เป็นแม่แบบของการให้บริการการเรียนรู้ นอกกระบบโรงเรียนที่มีชีวิตชีวา มีการพัฒนาองค์ความรู้ที่ทันสมัยและการให้บริการที่มีคุณภาพ เชื่อมประสานกับการเรียนรู้ในโรงเรียน ศูนย์เยาวชน และชุมชนต่างๆ ทั่วประเทศ

**ตารางที่ 1 จำนวนผู้ใช้บริการพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นกรุงเทพมหานคร
ปีงบประมาณ 2549 เรียงตามจำนวนผู้ใช้บริการ**

พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น กรุงเทพมหานคร	สถานที่ตั้ง	จำนวนผู้มาใช้ บริการ (คน)
1. เขตบางขุนเทียน	โรงเรียนคลองพิทยาลงกรณ์	9,267
2. เขตทวีวัฒนา	วัดปฐมवास	9,257
3. เขตบางนา	โรงเรียนวัดบางนาใน	5,445
4. เขตลี้มพันธ์วงศ์	วัดไตรมิตรวิทยาราม	5,306
5. เขตจอมทอง	วัดยายรม	4,640
6. เขตบางรัก	บ้านพิพิธภัณฑ์ชาวบางกอก	4,391
7. เขตวังทองหลาง	พิพิธภัณฑ์เจ้าพระยาบดินทรเดชา (สิงห์ สิงหเสนี)	4,025
8. เขตหนองจอก	อาคารพิพิธภัณฑ์บริเวณสวนไม้มงคลพระราชทาน 76 จังหวัด	4,017
9. เขตพระโขนง	วัดธรรมมงคล	3,552
10.เขตบางเขน	อาคารเรือนไทย ศูนย์ศิลปวัฒนธรรมและ พิพิธภัณฑ์การฝึกหัดครูไทย	3,462
11.เขตลาดกระบัง	วัดสุทธาโภชน	3,311
12.เขตธนบุรี	วัดประยูรวงศาวาสวรวิหาร	3,156
13.เขตคันนายาว	วัดบุญศรีมุนีภรณ์	2,997
14.เขตดินแดง	โรงเรียนวิซากร	2,802
15.เขตวัฒนา	โรงเรียนวัดภาชี	2,774
16.เขตบางกอกน้อย	โรงเรียนวัดสุวรรณารามวิทยาคม	2,613
17.เขตบางกอกใหญ่	อาคารพิพิธภัณฑ์บ้านคุณหลวงฤทธิณรงค์รอน	2,478
18.เขตดอนเมือง	วัดพรหมรังษี	2,263
19.เขตดุสิต	อาคารไม้ หนาพิพิธภัณฑ์เด็กสวนเกียกกาย	2,263
20.เขตสวนหลวง	ศาลาไม้สักเรือนไทย วัดใต้	1,757
21.เขตพญาไท	พิพิธภัณฑ์กระจายเสียง	1,736
22.เขตพระนคร	อาคารเรือนปั้นหยาภายในสำนักงานเขตพระนคร	1,616
23.เขตหนองแขม	วัดศรีนวลวิมล	1,603
24.เขตคลองสาน	ห้องสมุดวัดอนงค์คาราม	1,547
25.เขตบางซื่อ	โรงเรียนปริยัติธรรมวัดสร้อยทอง	756
26.เขตยานนาวา	ศาลาทรงไทยวัดคลองภูมิ	620
27.เขตราชบุรีบูรณะ	โรงเรียนวัดประเสริฐสุทธาวาส	446
	รวม	88,100

แหล่งข้อมูล : งานธุรการ กองวัฒนธรรม สำนักวัฒนธรรม กีฬา และการท่องเที่ยว กรุงเทพมหานคร

พิพิธภัณฑที่เด็กกรุงเทพมหานครจัดตั้งขึ้นโดยมีปณิธาน ดังนี้
“เราจะร่วมกับผู้ใหญ่ที่ใส่ใจเด็ก ในการทำนุบำรุงธรรมชาติแห่งความสงสัย
ใคร่รู้ที่มีอยู่แล้วในตัวของเด็กไทยทุกคนให้เืองงามโดยเสมอภาค
ด้วยการสร้างสรรค์สภาพแวดล้อมแห่งการเรียนรู้ที่มีความสุขขึ้น
ที่แห่งนี้ ให้เด็กได้เรียนรู้ด้วยกระบวนการอันหลากหลาย และลงมือทำ
ด้วยตนเอง... เพื่อเป็นส่วนหนึ่งในการสร้างเด็กไทยรุ่นใหม่ที่รักการเรียนรู้
มุ่งมั่น เห็นคุณค่าในตนเอง และเอื้ออาทรต่อผู้อื่น โดยพิพิธภัณฑที่เด็กฯ
จะนำเสนอและจัดการเรียนรู้บนหลักคิด “เอกภาพบนความหลากหลาย”
(Harmony in Diversity) เด็กจะได้เรียนรู้สรรพสิ่งทั้งโลกธรรมชาติและ
และโลกวัฒนธรรม มีความแตกต่างหลากหลาย มนุษย์เราต้องเรียนรู้
ที่จะอยู่กับความแตกต่างหลากหลายอย่างสันติ และจะได้เรียนรู้ว่า
สรรพสิ่งสัมพันธ์เชื่อมโยงกัน องค์ความรู้แต่ละด้านไม่ได้เกิดขึ้นและ
ดำรงอยู่อย่างโดดเดี่ยวแต่สัมพันธ์กัน เป็นเหตุปัจจัยของกันและกัน
และพึ่งพาอาศัยกัน ทำให้สรรพสิ่งดำรงอยู่ร่วมกันได้อย่างกลมกลืน

ด้านการบริหารงาน พิพิธภัณฑที่เด็กฯ อยู่ในความดูแลรับผิดชอบ
ของมูลนิธิพิพิธภัณฑที่เด็กฯ บริหารโดยบริษัท รักลูก ดิสคัฟเวอรี เลิร์นนิ่ง
จำกัด มีการจัดกิจกรรมต่างๆ โดยใช้กระบวนการเรียนรู้เพื่อการสร้างสรรค
เด็กไทย หรือที่เรียกว่า Discovery Learning Process (DLP)
ซึ่งเป็นกระบวนการเรียนรู้เพื่อให้เด็กได้พบความสามารถในการเรียนรู้
ของตัวเองโดยยึดธรรมชาติเด็กเป็นหลัก คือ กระบวนการเรียนรู้จาก
สถานการณ์ เหตุการณ์ สิ่งของจริง สภาพแวดล้อมที่เป็นจริง หรือตั้งใจ
จัดขึ้นมาเพื่อให้เกิดความน่าสนใจและดึงดูดให้เด็กได้ใช้ ได้ฝึก ได้ข้อม
กระบวนการเรียนรู้ของเขาจนแคล่วคล่องชำนาญ โดยให้เด็กได้ค้นพบ
ศักยภาพของตนเองด้วยกระบวนการเรียนรู้แบบ DLP หรือทักษะ 7 ส.
ได้แก่ สงสัย สังเกต สัมผัส สำรวจ สืบค้น สังสม และสรุปผล

ด้านการให้บริการ พิพิธภัณฑสถานเด็กกรุงเทพมหานครได้แบ่ง การให้บริการเป็นความรู้ 8 ด้าน ได้แก่ ด้านวิทยาศาสตร์ กิจกรรม เด็กเล็ก เทคโนโลยีใกล้ตัว สันทนาการ ชีวิตของเรา วัฒนธรรมและ สังคม ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และนิทรรศการเฉลิมพระเกียรติ สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์พระบรมราชินีนาถ โดยในปี 2549 (ระหว่าง เดือนตุลาคม 2548 ถึงเดือนมีนาคม 2549) มีจำนวนผู้มาใช้บริการ ทั้งสิ้น 142,534 คน

2.4 หอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร

กรุงเทพมหานครมีโครงการจัดตั้งหอศิลป์วัฒนธรรมแห่ง กรุงเทพมหานครโดยมีวัตถุประสงค์ ดังนี้

(1) เพื่อรองรับและประสานงานให้การศึกษาด้าน ศิลปวัฒนธรรมแก่ชุมชนและประชาชน

(2) เพื่อการทำงานด้านศิลปวัฒนธรรมโดยมองประสบการณ์ และทุนเดิมของประชาชนเป็นหลัก จากมรดกทางศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัย องค์ความรู้หลากหลาย จนถึงศิลปวัฒนธรรมในวิถีชีวิตของคนปัจจุบันที่ สัมผัสได้จากดนตรี ภาพยนตร์ แฟชั่น วรรณกรรม และการออกแบบ เป็นต้น

(3) เพื่อสร้างเครือข่ายและระดมทรัพยากรในการดำเนินงาน ศิลปวัฒนธรรม และเป็นองค์กรส่งเสริม สร้างโอกาส ประสานการ ดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และองค์กรส่วนท้องถิ่น

(4) เพื่อสร้างและพัฒนาสถาบัน บุคลากร สถานที่ และ ทรัพยากรที่มีมาตรฐานสากล

(5) เพื่อเป็นองค์กรนำเสนอและบริหารจัดการการ แลกเปลี่ยนศิลปวัฒนธรรมระหว่างประเทศ

(6) เพื่อเสริมสร้างศักดิ์ศรีแก่กรุงเทพมหานคร เพื่อความ เป็นมหานครแห่งศิลปวัฒนธรรมระดับโลก

โครงการนี้เกิดขึ้นจากการเรียกร้องของกลุ่มศิลปินร่วมสมัย และคนในแวดวงศิลปะ เพื่อผลักดันให้กรุงเทพมหานครเป็นเมืองแห่ง ศิลปวัฒนธรรม ส่งเสริมและสนับสนุนงานด้านศิลปวัฒนธรรม และมุ่งเน้น การสร้างความรู้ความเข้าใจและตระหนักถึงคุณค่าของศิลปวัฒนธรรมไทย ขณะนี้อยู่ระหว่างดำเนินการก่อสร้างหอศิลปวัฒนธรรมกรุงเทพมหานคร ซึ่งเป็นอาคาร 11 ชั้น ก่อสร้างแล้วเสร็จ 4 ชั้น เป็นชั้นใต้ดิน 3 ชั้น มีความคืบหน้าร้อยละ 40 คาดว่าจะแล้วเสร็จสมบูรณ์ปลายปี 2550

ด้านการบริหาร หอศิลป์ฯ บริหารจัดการในรูปของมูลนิธิใน ลักษณะเดียวกับมูลนิธิพิพิธภัณฑ์ได้กฯ ขณะนี้อยู่ระหว่างจดทะเบียนมูลนิธิ วงเงิน 200,000 บาท โดยหอศิลป์จะรวบรวมศิลปะหลายแขนงเพื่อให้ ประชาชนเข้าชม โดยผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครจะให้สิทธิครอบครอง และใช้ประโยชน์ในพื้นที่ที่หอศิลป์แก่มูลนิธิที่จัดตั้งขึ้นมา เพื่อให้การบริหาร งานมีความคล่องตัวและไม่ติดกับการบริหารตามระบบราชการ โดยได้ จัดทำปฏิญญามีสาระสำคัญดังนี้

ปฏิญญา เรื่อง ข้อตกลงความร่วมมือทางด้านศิลปวัฒนธรรม แห่งกรุงเทพมหานครระหว่างกรุงเทพมหานคร และพันธมิตรด้านศิลปวัฒนธรรม

1. ศิลปะสามารถเสริมสร้างคุณภาพชีวิตแก่ประชาชน เราจะ ร่วมกันสนับสนุนและปกป้องพลังสร้างสรรค์ของศิลปินให้เป็นที่ประจักษ์ อันเป็นสิทธิเสรีภาพขั้นพื้นฐานตามกฎหมายรัฐธรรมนูญ และปฏิญญาสากล ว่าด้วยสิทธิมนุษยชนขององค์การสหประชาชาติ ภายใต้การมีส่วนร่วม ของภาคประชาชน

2. จะร่วมกันส่งเสริมให้ศิลปินและองค์กรทางศิลปะ มีบทบาท นำในการให้การศึกษา พัฒนาและถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านศิลปะแก่เยาวชน ทูกระดับ ทั้งในระบบและนอกระบบการศึกษาอย่างมีคุณภาพระหว่างศิลปะ

วิทยาการ และจริยธรรม เพื่อเสริมสร้างจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์
ของเยาวชน

3. จะร่วมกันส่งเสริมให้มีการใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัยเพื่อ
การอนุรักษ์และสร้างสรรค์งานศิลปะ ทั้งเพื่อประโยชน์ในการศึกษา วิจัย
และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกัน ในระดับเมือง ระดับภูมิภาค และ
ระดับสากล

4. จะสนับสนุนการมีส่วนร่วมของศิลปินและองค์กรศิลปะ
ในการดำเนินนโยบายด้านศิลปวัฒนธรรมของกรุงเทพมหานครอย่างเป็น
ระบบ และจะร่วมกันสร้างสรรค์กิจกรรมด้านศิลปวัฒนธรรมในพื้นที่
ที่อยู่ในความรับผิดชอบของกรุงเทพมหานครอย่างต่อเนื่อง

5. จะร่วมกันส่งเสริมและสร้างความเข้มแข็งให้แก่องค์กร
ศิลปะในทุกสาขาทุกระดับ และประสานความร่วมมือระหว่างประเทศ
ในการแลกเปลี่ยนศิลปวัฒนธรรม โดยคำนึงถึงศักดิ์ศรี คุณธรรม
ความโปร่งใส ภูมิปัญญาท้องถิ่น การมีส่วนร่วมในการพัฒนาที่ยั่งยืน
และการแก้ไขปัญหาความขัดแย้ง

6. จะร่วมกันส่งเสริมสนับสนุนให้สื่อมวลชนทุกสาขา
นำเสนองานด้านศิลปวัฒนธรรมของเมือง เพื่อถ่ายทอดความคิด อารมณ์
และความเป็นไปของสังคมไปสู่การเรียนรู้ของสาธารณชนอย่างกว้างขวาง

7. จะร่วมกันส่งเสริมโอกาสและบทบาทในการแสดงออก
ทางศิลปะอย่างทั่วถึง เสมอภาค และเป็นธรรม โดยคำนึงถึงศักดิ์ศรี
ความเป็นมนุษย์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ที่ขาดโอกาสและมักถูกละเลย

8. จะร่วมกันผลักดันให้หน่วยงานภาครัฐและเอกชน
สร้างหลักประกันทางด้านสวัสดิการ เพื่อสร้างความมั่นคงให้ผู้ประกอบ
วิชาชีพทางด้านศิลปวัฒนธรรม และจะร่วมกันดูแลปกป้องลิขสิทธิ์และ
สิทธิประโยชน์ของผู้สร้างสรรค์งานศิลปวัฒนธรรมมิให้ถูกละเมิด

9. จะร่วมกันเสนอแนะ ผลักดันให้หน่วยงานภาครัฐและเอกชนที่มีศักยภาพตระหนักถึงความสำคัญในการสนับสนุนงบประมาณ ทั้งการจัดตั้งกองทุนเพื่อการสร้างสรรค์ ศึกษา วิจัย และพัฒนางานด้าน ศิลปวัฒนธรรมของเมืองให้กว้างขวางและก้าวไกลต่อไป

2.5 ศูนย์การเรียนรู้ กรุงเทพมหานครได้ดำเนินการตามแนวพระราชดำริสร้างศูนย์การเรียนรู้ธรรมชาติป่าชายเลนบางขุนเทียน โดยนำต้นแบบมาจากศูนย์ศึกษาการพัฒนาอ่าวคุ้งกระเบนมาจากพระราชดำริฯที่ ๖๖ และสถาบันวิทยาศาสตร์ทางทะเล มหาวิทยาลัยบูรพา โดยมอบหมายให้สำนักงานสิ่งแวดล้อมร่วมกับสำนักงานเขตบางขุนเทียน ทำการศึกษาเพื่อหาพื้นที่ในการจัดสร้างศูนย์การเรียนรู้ธรรมชาติป่าชายเลน โดยจะมีอาคารศูนย์ข้อมูลสำหรับให้ข้อมูลต่างๆ แก่ผู้เข้าชม เช่น ข้อมูลพันธุ์พืช พันธุ์สัตว์ สภาพพื้นที่ และความรู้อื่นๆ รวมทั้งพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นภายนอกตัวอาคาร จะจัดให้มีความรู้ธรรมชาติในลักษณะเดินชม หรือสร้างเป็นเส้นทางจักรยาน ซึ่งเป็นไปตามสภาพพื้นที่

3) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นมีภารกิจในการพัฒนา และส่งเสริม การบริการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและโรงเรียนในสังกัด ให้สามารถจัดการเรียนการสอนได้ตามหลักการและความมุ่งหมายของ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 รวมทั้งส่งเสริมสถานศึกษาให้มีคุณภาพสอดคล้อง กับมาตรฐานการศึกษาของชาติและมาตรฐานการศึกษาท้องถิ่นที่กระทรวงมหาดไทยกำหนด โดยมีภารกิจดำเนินงานในปีงบประมาณ 2549 ดังนี้

3.1 ดำเนินการพัฒนามาตรฐานการจัดการศึกษา มาตรฐาน การดำเนินงาน และส่งเสริมให้สถานศึกษาในสังกัดเป็นแหล่งการเรียนรู้

เป็นเครือข่าย และแลกเปลี่ยนประสบการณ์ในการบริหารจัดการระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้วยกัน เพื่อสร้างความเชื่อมั่นและความพึงพอใจแก่ผู้ปกครอง ชุมชน และสังคม

3.2 ดำเนินการพัฒนาประสิทธิภาพการจัดการศึกษา โดย

3.2.1 จัดสรรเงินอุดหนุนเพื่อส่งเสริมการจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานให้แก่โรงเรียนในสังกัด จำนวน 260 แห่งๆ ละ 400,000 บาท

3.2.2 จัดสรรค่าปรับปรุงซ่อมแซมสนามกีฬาที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรับถ่ายโอนมาจากการกีฬาแห่งประเทศไทย (กกท.) จำนวน 56 จังหวัด รวมเป็นเงินทั้งสิ้น 111,598,000 บาท

3.2.3 เสริมสร้างสันติสุขในเขตพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยดำเนินโครงการส่งเสริมสนับสนุนการจัดการแข่งขันกีฬาเยาวชนหมู่บ้าน/ชุมชนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และดำเนินโครงการส่งเสริมการเรียนรู้ การอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทุกแห่งใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ใช้งบประมาณแห่งละ 20,000 บาท และส่งเสริมศูนย์เยาวชนจังหวัดยะลา ได้แก่ เทศบาลนครยะลา และเทศบาลเมืองเบตง

4) กรมเอเชียตะวันออก กระทรวงการต่างประเทศ

กรมเอเชียตะวันออก ได้ลงนามในบันทึกความเข้าใจกับกรมการพัฒนาชุมชน ดำเนินโครงการจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้เพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน บนถนนหมายเลข 67 ในกัมพูชา ตามความเห็นชอบของรัฐบาลไทยกับกัมพูชา และความร่วมมือระหว่างจังหวัดศรีสะเกษกับจังหวัดอุดรธานีของกัมพูชา เพื่อเป็นสัญลักษณ์ของความสัมพันธ์อันดีของทั้งสองประเทศ ในโอกาสฉลองครบรอบ 55 ปีแห่งการสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตไทย - กัมพูชา

5) สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ

สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติกำลังดำเนินโครงการพัฒนาหอสมุดพระพุทธศาสนานานาชาติ : มหาสิรินาถ ซึ่งเดิมมีหอสมุดอยู่แล้ว เพียงแต่ปรับให้เป็นหอสมุดนานาชาติ จึงมีการประสานความร่วมมือกับองค์กรเครือข่ายในประเทศและทั่วโลก และได้รับการตอบรับเป็นอย่างดี โดยในระยะแรกมีการประสานความร่วมมือแล้ว 3 ประเทศ คือ เวียดนาม ออสเตรเลีย และสหรัฐอเมริกา โดยมีวัตถุประสงค์ดังนี้

(1) เพื่อเป็นศูนย์กลางความรู้และการเรียนรู้เกี่ยวกับพระพุทธศาสนาในรูปของ E-Library

(2) เพื่อสร้างเครือข่ายสารสนเทศเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา โดยมีประเทศไทยเป็นผู้นำเครือข่ายร่วมกับองค์กร มหาวิทยาลัย พระพุทธศาสนาของโลก และเครือข่ายพระพุทธศาสนานานาชาติ

(3) เพื่อตอบสนองนโยบายรัฐบาลและ UNESCO ให้ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางและเป็นผู้นำทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมของโลกผ่านระบบเครือข่ายหอสมุดพระพุทธศาสนานานาชาติ โดยมีระยะเวลาดำเนินโครงการ 2 ปี (พ.ศ. 2549-2550)

ปัญหาอุปสรรค ในการดำเนินงานมีดังนี้

1. บุคลากรขาดความพร้อมด้านความรู้ทางภาษาที่สามารถประสานงานติดต่อกับประเทศต่างๆ

2. ยังไม่มีสำนักงานองค์กรพุทธศาสนาโลก ที่จะป็นองค์กรดำเนินการที่ชัดเจน

3. สภาพของหอสมุดยังใช้วัสดุอุปกรณ์เก่าที่มีอายุเกือบ 10 ปี แต่คาดว่าภายใน 3-5 ปี น่าจะเปิดเป็นหอสมุดที่มีความทันสมัยได้

ทั้งนี้ ได้มีการวางแผนระยะยาวสำหรับการพัฒนาหอสมุด พระพุทธศาสนานานาชาติมหาสิรินาทเป็นศูนย์กลางความรู้ และการเรียนรู้เกี่ยวกับพระพุทธศาสนาในรูปของ E-Library และที่สำคัญมีการจัดเตรียมโครงสร้างพื้นฐานทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ และการออกแบบระบบ Knowledge Portal site และ E-Library เพื่อจัดเตรียมห้องสมุดในรูปของ Hybrid Library ที่จัดเก็บสารสนเทศ ในรูปของ Hard Copy และ Digital Form

6) โครงการในพระราชดำริ ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

โครงการตามพระราชดำริจะมีขนาดเล็กและขนาดกลาง เป็นโครงการที่ไม่สลับซับซ้อนหรือใช้เทคโนโลยีที่สูงเกินไป มีความเหมาะสมกับสภาพความเป็นจริง แต่จะทรงเลือกทำเฉพาะพื้นที่ที่มีปัญหาและมีศักยภาพที่จะพัฒนาได้ ที่สำคัญต้องประหยัดและเกิดประโยชน์สูงสุดแก่ประชาชน และจะต้องไม่ขัดกับวัฒนธรรมและวิถีชีวิตเดิมๆ ของคนในท้องถิ่นนั้นๆ ตัวอย่างของความสำเร็จในการจัดตั้งศูนย์ดังกล่าว คือ เป็นแหล่งชุมชนทรัพยากรทางปัญญา ทำหน้าที่เป็นห้องสมุดมีชีวิตเพื่อการเรียนรู้สำหรับประชาชน เพื่อจะนำความรู้ที่ได้กลับไปพัฒนาพื้นที่ทำกินได้อย่างมีศักยภาพ อันนำมาสู่การพัฒนาในระดับท้องถิ่นและระดับประเทศ

ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริเป็นแหล่งการเรียนรู้อีกรูปแบบหนึ่ง เนื่องจากศูนย์ดังกล่าวจะเป็นเสมือนแบบจำลองการจัดกิจกรรมการพัฒนาด้านต่างๆ ที่ถูกนำมารวบรวมไว้ในที่เดียวกัน ทั้งนี้เป็นการค้นคว้าวิจัยในเรื่องต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเกษตร

ปัจจุบันมีการจัดตั้งศูนย์ฯ จำนวน 6 แห่งในภูมิภาคต่างๆ ได้แก่

- (1) ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ
อำเภอพนมสารคาม จังหวัดฉะเชิงเทรา
- (2) ศูนย์ศึกษาการพัฒนาภูพานอันเนื่องมาจากพระราชดำริ
อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร
- (3) ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้อันเนื่องมาจาก
พระราชดำริ อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่
- (4) ศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิภพทองอันเนื่องมาจากพระราชดำริ
อำเภอเมือง จังหวัดนราธิวาส
- (5) ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอ่าวคุ้งกระเบนอันเนื่องมาจาก
พระราชดำริ อำเภอท่าใหม่ จังหวัดจันทบุรี
- (6) ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายอันเนื่องมาจากพระราชดำริ
อำเภอชะอำ จังหวัดเพชรบุรี

บทที่ 3

7) สำนักงานอุทยานการเรียนรู้ (TK Park)

สำนักงานอุทยานการเรียนรู้เป็นองค์การมหาชน คณะรัฐมนตรี
มีมติเมื่อวันที่ 25 มีนาคม 2546 ให้จัดตั้งสำนักงานบริหารและพัฒนา
องค์ความรู้ ต่อมาได้เปลี่ยนชื่อเป็นสำนักงานอุทยานการเรียนรู้ มีการ
บริหารงานในรูปแบบของคณะกรรมการ โดยมีวัตถุประสงค์ในการจัดตั้งดังนี้

- (1) เพื่อเป็นแหล่งการเรียนรู้ที่เน้นการปลูกฝังและส่งเสริม
นิสัยรักการอ่าน และการแสวงหาความรู้ด้วยทักษะหลากหลายใน
บรรยากาศการเรียนรู้อย่างสร้างสรรค์และทันสมัย
- (2) เพื่อส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนมีนิสัยรักการอ่าน
การแสวงหาความรู้ และการเรียนรู้อย่างสร้างสรรค์ตลอดชีวิต

(3) เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนให้เยาวชนและประชาชนมีโอกาส พัฒนา แลกเปลี่ยน และแสดงผลงานที่มีความคิดสร้างสรรค์ รวมทั้งสร้าง นวัตกรรม ผลผลิต หรือชิ้นงานจากการผสมผสานด้านศิลปะ วัฒนธรรม ค่านิยมหรือวิถีชีวิต วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี ในรูปแบบที่หลากหลาย

(4) เพื่อเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ เป็นแหล่งรวบรวมความรู้ และวิทยาการต่างๆ เกิดขึ้นจากความต้องการสร้างห้องสมุดที่มีชีวิต มีการเปลี่ยนแปลง มีหนังสือดีและทันสมัยต่อเนื่องตลอดเวลา

แนวทางการเป็นห้องสมุดมีชีวิตในรูปแบบของ TKpark มีดังนี้

1. การยึดการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน จึงจะได้ห้องสมุดที่มีชีวิตแบบยั่งยืน

2. ผู้ใช้บริการเป็นศูนย์กลางของห้องสมุด ซึ่งต้องดูพฤติกรรมของนักอ่านแต่ละกลุ่มว่าเป็นอย่างไรก่อน เช่น ถ้าเป็นเด็ก ห้องสมุดควรต้องตั้งอยู่ในทำเลที่เข้าถึงง่าย ปลอดภัย และการคมนาคมสะดวก หรือหากเป็นวัยรุ่น ก็ต้องคิดว่าเขาไม่ได้เป็นแค่นักอ่านอย่างเดียว แต่หากสนใจสิ่งที่เป็น variety ด้วย ดังนั้น การออกแบบตกแต่งห้องสมุดจึงต้องทันสมัย มีสีสัน

3. การคัดเลือกเนื้อหาสาระให้ห้องสมุด มีมากกว่าคำว่า "หนังสือ" ส่วนนี้ TK park ได้ตั้งคณะกรรมการจากผู้ทรงคุณวุฒิหลากหลายอาชีพ มาทำงานร่วมกันตามความถนัด และเปิดโอกาสให้เสนอแนะความเป็นห้องสมุดที่มีมากกว่าการอ่านหนังสือ

4. การจัดกิจกรรมโดยใช้หลักการ "ส่งเสริมการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์จริงในภาคปฏิบัติ" เพราะจะทำให้ให้นักอ่านสามารถจุดประกายความคิดผ่านกิจกรรมภายในห้องสมุดมีชีวิต

5. การทำห้องสมุดมีชีวิตจะต้องพัฒนาเนื้อหาสาระที่เป็นตัวของตัวเองมากที่สุด เพราะเป็นการตอบโจทย์การสร้างคำว่า "จุดขาย" จุดขายของ TK park คือ E-Book ซึ่งเป็นแหล่งรวบรวมหนังสือหายาก

ซึ่งบางเล่มที่ถูกเก็บไว้ในห้องสมุดแห่งชาติผู้อ่านบางคนไม่สามารถแต่ต้อง
แต่เมื่อนำมาทำในรูปแบบ E-Book ปัญหาดังกล่าวก็หมดไป

6. การพัฒนา TK park ให้เป็นแม่ข่ายทางปัญญาและ
องค์ความรู้ให้กับห้องสมุดอื่นๆ ทั่วประเทศ

นอกจากนี้ การจะทำห้องสมุดให้มีนักอ่านเข้ามาใช้บริการ ไม่ควร
จำกัดกรอบแนวคิดเดิมที่ว่า ให้คนมาเข้าห้องสมุดมากๆ ก็พอ เพราะถ้า
เป็นเช่นนั้นแล้วก็จะได้แต่ปริมาณแต่ไม่ได้คุณภาพ รวมทั้งบรรณารักษ์
ทุกคนต้องอย่ามองปัญหาว่าเป็นอุปสรรคในการพัฒนาห้องสมุด

ภารกิจหลัก

ในช่วงเวลา 2 ปีตั้งแต่เริ่มจัดตั้งอุทยานการเรียนรู้ มีการทำงาน
เชิงรุก 3 ภารกิจ (ข้อมูล พ.ย. 2549) ได้แก่

(1) ภารกิจห้องสมุดมีชีวิต ให้บริการประชาชนและเยาวชน
ทั่วไป แต่สิ่งที่ห้องสมุดแห่งนี้มีความแตกต่างจากห้องสมุดอื่น คือ
การส่งเสริมการอ่าน และการเรียนรู้ผ่านหนังสือ สื่อมัลติมีเดีย กิจกรรม
สร้างสรรค์หลายรูปแบบ โดยเฉพาะดนตรี ศิลปวัฒนธรรม สับเปลี่ยน
หมุนเวียนให้ เด็กและเยาวชนได้เรียนรู้และฝึกปฏิบัติเพื่อค้นพบตัวเอง
ได้แสดงออก ทั้งการเขียน การแสดง และการสร้างสรรค์ผลผลิตทาง
ความคิดผ่านสื่อ

(2) ภารกิจการถ่ายทอดความรู้หรือรวบรวมความรู้ ซึ่ง
ทำงานร่วมกับหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน อาทิ กรมศิลปากร กระทรวง
วัฒนธรรม กระทรวงศึกษาธิการ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ฯลฯ ได้แก่

☀ การจัดอบรมด้านเทคโนโลยีสารสนเทศแก่ครูอาจารย์
และบุคคลทั่วไป โดยไม่เก็บค่าใช้จ่ายหรือไม่ก็เก็บในอัตราต่ำ

☀ การสร้างสรรค์ที่เกี่ยวกับความเป็นไทยในรูปแบบที่
ทันสมัย และเหมาะกับเยาวชน

☀ การนำหนังสือหรือเอกสารโบราณที่มีคุณค่ามาจัดทำเป็นหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ เพื่อเผยแพร่ตามโครงการชุมชนวิทยุแห่งแผ่นดิน รวมทั้งมีการจัดทำหนังสือดีเด่น “เลิศล้ำคำกลอง ทำนองแผ่นดิน” จัดส่งให้ห้องสมุดโรงเรียนทั่วประเทศ

☀ โครงการรวบรวมความรู้ดีเด่น คือ ห้องสมุดดนตรีอิเล็กทรอนิกส์ โครงการเด่นเพื่อส่งเสริมการอ่าน เช่น ประกวดห้องสมุดมีชีวิต ค้นหาสุดยอดนักอ่าน

(3) ภารกิจขยายโอกาสการอ่านและการเรียนรู้ให้ทั่วถึง ได้แก่ โครงการ Digital TKpark (อุทยานการเรียนรู้เสมือน) อุทยานการเรียนรู้ไซเบอร์ และที่สำคัญ คือ การจัดตั้ง TKpark ที่ยะลา

การดำเนินงาน

สำนักงานอุทยานการเรียนรู้ มีการดำเนินงานต่างๆ ดังนี้

1. รวมมือกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จัดตั้งอุทยานการเรียนรู้ส่วนภูมิภาค ภาคละ 1 แห่ง ได้แก่ ภาคเหนือที่จังหวัดเชียงใหม่ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่จังหวัดมหาสารคาม ภาคตะวันออกที่จังหวัดชลบุรี และภาคใต้ที่จังหวัดยะลา ซึ่งเปิดให้บริการแล้ว

อุทยานการเรียนรู้ยะลา เป็นอุทยานการเรียนรู้ภูมิภาคแห่งแรกของประเทศไทย เปิดให้บริการประชาชนเมื่อวันที่ 28 ธันวาคม 2549 เป็นการดำเนินการร่วมกัน 2 ปี ระหว่างเทศบาลนครยะลาซึ่งรับผิดชอบงบประมาณและการดำเนินการด้านการก่อสร้างปรับปรุงอาคารและภูมิทัศน์ ตลอดจนบุคลากรและการบริหารจัดการ และสำนักงานอุทยานการเรียนรู้รับผิดชอบการถ่ายทอดองค์ความรู้ ทั้งด้านสถาปัตยกรรมและการดำเนินงานการวิจัยเพื่อบูรณาการองค์ความรู้และเทคโนโลยีเข้ากับภูมิปัญญาท้องถิ่น

อุทยานการเรียนรู้ระยะลาดั้งขึ้นเพื่อขยายโอกาสการเข้าถึงแหล่งเรียนรู้ในรูปแบบทันสมัย ผสานกลิ่นอายของท้องถิ่น และเป็นหนึ่งในโครงการเฉลิมพระเกียรติในวโรกาสที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงครองสิริราชสมบัติครบ 60 ปี โดยมีวัตถุประสงค์สำคัญดังนี้

(1) เพื่อเป็นศูนย์รวมกิจกรรมสร้างสรรค์ของสังคมแห่งการอยู่ร่วมกันอย่างสมานฉันท์

(2) เพื่อสร้างขวัญกำลังใจเด็ก เยาวชน และประชาชนท่ามกลางความไม่สงบ

(3) เพื่อแสดงนวัตกรรมที่ผสมผสานเอกลักษณ์ท้องถิ่นกับเทคโนโลยีสากลที่ทันสมัย

สำนักงานอุทยานการเรียนรู้ได้แต่งตั้งคณะกรรมการ 3 ชุด ได้แก่ คณะกรรมการคัดเลือกหนังสือ คณะกรรมการคัดเลือกดนตรีและเพลง และคณะกรรมการออกแบบเนื้อหาและกิจกรรม เพื่อบริหารจัดการให้ห้องสมุดมีชีวิตที่ประกอบไปด้วยเนื้อหาสาระที่เหมาะสมกับท้องถิ่น โดยเปิดโอกาสให้ชาวยะลา รวมทั้งเยาวชน ได้มีส่วนร่วมในการคัดเลือกเนื้อหาสาระของหนังสือ เพลง และกิจกรรมที่สอดคล้องกับความต้องการของคนในพื้นที่อีกด้วย ซึ่งขณะนี้หนังสือรวม 10,200 เล่ม ในฐานะข้อมูล รวบรวมการจัดทำหนังสือท้องถิ่นหายากเกือบ 200 เล่ม รวบรวมเพลงท้องถิ่น 12 ประเภท อาทิ เพลงบรรเลงรองเง็ง เพลงดิเกฮูลู เพลงอนาฮิส จำนวนถึง 2,900 เพลง ตลอดจนได้จัดทำหนังสือนิทานพื้นบ้านภาษาไทยและภาษายาวจำนวน 12 เล่ม ซึ่งรวบรวมโดยนักวิชาการ และวาดภาพโดยศิลปินในพื้นที่ ในส่วนปฏิทินกิจกรรมจะมีการสับเปลี่ยนหมุนเวียนทุกเดือน โดยหวังว่าอุทยานการเรียนรู้ระยะลาดจะช่วยสร้างโอกาสและขยายเครือข่ายการเรียนรู้ให้คนในท้องถิ่น โดยเฉพาะ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ และขยายขอบเขตทั่วภาคใต้ตอนล่างได้เรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง และตลอดชีวิต พร้อมคาดหวังว่าจะเป็นแหล่งเชื่อมโยงผลานความต่าง

ให้เป็นหนึ่งเดียว ภายใต้ความรักสามัคคีกลมเกลียวอย่างสมานฉันท์ ตลอดจนเป็นสถานที่ที่เยาวชนมาใช้บริการเพื่อการเรียนรู้ ถักทอ ถัก แสดงออก และปลดปล่อยพลังสร้างสรรค์อย่างเต็มที่ นอกจากนี้ ยังมีกิจกรรมในการสร้างเครือข่ายเพื่อส่งเสริมการอ่านและการเรียนรู้ เช่น โครงการส่งเสริมการอ่านของเด็กปฐมวัยโดยภาษาถิ่นด้วย หนังสือเล่มแรก (Bookstart) และโครงการสมุดภาพนิทานพื้นบ้าน

2. สำนักงานอุทยานการเรียนรู้มีการดำเนินโครงการและจัดกิจกรรมการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ดังนี้

2.1 โครงการเทคนิคการสร้างสรรค์ e-Book ครั้งที่ 2 สืบเนื่องจากปี 2548 โดยมีการจัดประกวดการสร้างผลงาน e-Book หรือหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ ภายใต้หัวข้อหลัก 3 ข้อคือ (1) พระพุทธศาสนา หรือศาสนาของเพื่อน (2) ประวัติศาสตร์ สังคม วัฒนธรรม ประเพณี สันทนาการ (ดนตรี กีฬา ท้องเที่ยว) (3) วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี สารสนเทศ และการสื่อสาร

การแข่งขันแบ่งออกเป็น 3 ประเภท ได้แก่ ประเภทบุคคลทั่วไป ประเภทนักเรียนระดับมัธยมศึกษา และประเภทนักศึกษาระดับอุดมศึกษา ซึ่งจะมีทั้งแบบเดี่ยวและแบบทีม ซึ่งในปีนี้มีครูที่เข้าร่วมโครงการมากกว่า 1,000 คน

2.2 โครงการประกวดห้องสมุดมีชีวิต เริ่มขึ้นเมื่อวันที่ 1 กุมภาพันธ์ 2549 โดยเปิดโอกาสให้ห้องสมุดประชาชนและห้องสมุดสาธารณะทั่วประเทศเข้าร่วมแข่งขัน ภายใต้เงื่อนไข 2 ประการ คือ เป็นห้องสมุดที่เปิดให้บริการแก่สาธารณชนทั่วไปตลอดทั้งปี และเป็นห้องสมุดที่มีกิจกรรมรณรงค์ส่งเสริมการอ่านกับชุมชน โดยอุทยานการเรียนรู้ได้คัดเลือกห้องสมุดที่มีคุณสมบัติครบถ้วนจำนวน 200 แห่ง และห้องสมุดที่ผ่านการคัดเลือกได้ส่งบรรณารักษ์และเจ้าหน้าที่เข้าร่วมอบรมเพื่อนำความรู้

ไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาห้องสมุดของตนเอง จำนวน 2 ครั้ง คือ วันที่ 4-6 มิถุนายน 2549 ในหัวข้อ “เติมชีวิตให้ห้องสมุด” และวันที่ 5-6 กรกฎาคม 2549 ในหัวข้อ “การจัดทำแผนงานและพัฒนาห้องสมุดมีชีวิต” ห้องสมุดที่ผ่านการคัดเลือกมี 12 แห่ง ดังนี้

ภาคเหนือ จำนวน 3 แห่ง ได้แก่ (1) ห้องสมุดประชาชน “เฉลิมราชกุมารี” อำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน (2) ห้องสมุดโรงเรียนเมืองเด็กวินวิทยา จังหวัดเชียงใหม่ และ (3) ห้องสมุดโรงเรียนบ้านม่วงสามปี จังหวัดลำพูน

ภาคอีสาน จำนวน 3 แห่ง ได้แก่ (1) ห้องสมุดประชาชน อำเภอนิคมน้ำอ้อย จังหวัดมุกดาหาร (2) ห้องสมุดประชาชนเทศบาลนครอุดรธานี จังหวัดอุดรธานี และ (3) ห้องสมุดประชาชนอำเภอคำตากล่า จังหวัดสกลนคร

ภาคกลาง จำนวน 3 แห่ง ได้แก่ (1) ห้องสมุดประชาชน เทศบาลนครระยอง จังหวัดระยอง (2) ห้องสมุดประชาชนอำเภอโพทะเล จังหวัดพิจิตร และ (3) ห้องสมุดประชาชน “เฉลิมราชกุมารี” อำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี

ภาคใต้ จำนวน 3 แห่ง ได้แก่ (1) ห้องสมุดประชาชน จังหวัดนครศรีธรรมราช (2) ห้องสมุดประชาชน “เฉลิมราชกุมารี” อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี และ (3) ห้องสมุดประชาชนจังหวัดสงขลา

ซึ่งห้องสมุดทั้ง 12 แห่งนี้ จะต้องมาทำการแข่งขันในวันที่ 10 พฤศจิกายน 2549 โดยจัดอบรมการทำแผนเพื่อนำไปใช้ในรอบชิงชนะเลิศเป็นจำนวน 2 วันเต็ม คือ วันที่ 19-20 ตุลาคม 2549 ณ อุทยานการเรียนรู้ (Tk park) ชั้น 8 เซ็นทรัลเวิลด์ และหลังจากสิ้นสุดการอบรมห้องสมุดทั้ง 12 แห่งจะต้องใช้ความรู้ที่ได้จากการอบรมครั้งล่าสุดมาประยุกต์ใช้กับการทำแผนพัฒนาห้องสมุดของตัวเอง แล้ว

รวบรวมสิ่งที่คิดได้ทั้งหมดนำเสนอออกมาเป็น Presentation เพื่อเสนอให้คณะกรรมการใช้ในการตัดสินใจรอบชิงชนะเลิศ

ห้องสมุดที่ชนะเลิศการประกวด ได้แก่ ห้องสมุดประชาชน "เฉลิมราชกุมารี" อำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน รองชนะเลิศ ได้แก่ (1) ห้องสมุดประชาชนเทศบาลนครระยอง จังหวัดระยอง (2) ห้องสมุดโรงเรียนบ้านม่วงสามปี จังหวัดลำพูน (3) ห้องสมุดประชาชนจังหวัดสงขลา (4) ห้องสมุดโรงเรียนเมืองเด็ทวิทยา จังหวัดเชียงใหม่ และ (5) ห้องสมุดประชาชนอำเภอคำตากล้า จังหวัดสกลนคร

2.3 โครงการอบรม "ห้องสมุดมีชีวิตสัญจร" เป็นโครงการที่จะอบรมครูบรรณารักษ์ในโรงเรียน สามารถปรับปรุงห้องสมุดโรงเรียนให้มีชีวิตชีวา และนำเข้ามาใช้เวลาร่วมกับการอ่านมากขึ้นกว่าเดิม หรือที่เรียกว่าเป็นมากกว่าห้องสมุด เพราะการอบรมในครั้งนี้จะทำให้ครูผู้เข้าอบรมหลายคนได้เข้าใจในสิ่งที่ห้องสมุดควรจะเป็น ห้องสมุดโรงเรียนจะเปลี่ยนผ่านไปสู่ห้องสมุดมีชีวิตได้ต้องมีการประสานความร่วมมือของคนกลุ่มต่างๆ คือ ผู้บริหาร ครู และบรรณารักษ์ ผู้บริหารต้องมีความคิดริเริ่มและต้องนำนโยบายไปเผยแพร่ให้กับครูและบรรณารักษ์ทราบ ส่วนครูกับบรรณารักษ์ต้องมีการประสานงานกันในด้าน การให้ข้อมูลแก่นักเรียนมากกว่านี้ ครูต้องไม่เพียงสอนอย่างเดียว และบรรณารักษ์ก็ควรมีการเตรียมข้อมูลที่ครูสอนไว้ให้หรือให้เด็กค้นคว้าเองได้ภายในห้องสมุด

นอกจากนี้ สิ่งที่จะมองข้ามไปไม่ได้ คือ เทคโนโลยีที่จะกลายมาเป็นตัวช่วยในห้องสมุดได้ ไม่ว่าจะเป็นศูนย์กลางของข้อมูลที่สามารถใช้ในการจัดลำดับความต้องการของข้อมูลทางสารสนเทศ พัฒนากลวิธีการค้นหาข้อมูลทางสารสนเทศ เช่น วิธีระบุค่าค้นในเรื่องที่ต้องการ หาค่าใกล้เคียง เพื่อให้ได้ข้อมูลที่กว้างขึ้น การค้นหาจากชื่อผู้แต่ง ชื่อเรื่อง หัวเรื่อง เพราะการสอนให้นักเรียนให้รู้จักการใช้คำค้นก่อนการค้นข้อมูล จะเป็นการ

สอนทักษะที่ใช้ได้ตลอดชีวิต ซึ่งห้องสมุดมีชีวิตที่ผ่านการอบรมไปแล้ว และประสบความสำเร็จในโครงการที่ 1 คือ ห้องสมุดโรงเรียนบ้านม่วงสามปี จังหวัดลำพูน ซึ่ง TK park จะยังคงดำเนินโครงการนี้ต่อไปอย่างต่อเนื่อง

2.4 โครงการห้องสมุดไทยคิด (Thai Kid Park) มีการจำลองห้องสมุดไทยคิดซึ่งเป็นต้นแบบห้องสมุดมีชีวิต จัดขึ้นที่ศูนย์แสดงสินค้าและการประชุม อิมแพ็ค เมืองทองธานี ในงานมหกรรมยกระดับการศึกษาประชากรวัยแรงงาน เพื่อให้คำแนะนำสำหรับการทำห้องสมุดในฝันของหลายๆ องค์กร และชุมชนต่างๆ สำหรับหน่วยงานหรือองค์กรที่สนใจการทำห้องสมุด หากมีสถานที่ และเงินทุนพร้อม แต่ไม่รู้จะเริ่มตรงไหน จัดการอย่างไร เป็นโครงการนำร่องที่จะทำหน้าที่ให้คำปรึกษา ถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาปรับปรุง และแนวทางการจัดการห้องสมุดมีชีวิตทุกรูปแบบ

2.5 พัฒนาเว็บไซต์ทางด้าน E-learning ด้วยระบบที่คิดค้นขึ้นเอง คือ **Digital TK park** ด้วยการนำเทคโนโลยียุคใหม่มาประยุกต์ใช้เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ลักษณะใหม่ที่ไม่ยึดติดกับรูปแบบการเรียนรู้แบบเดิม โดยระบบจะจำลองสาระความรู้ต่างๆ ในอุทยานการเรียนรู้ นำมาให้บริการบนโลกไซเบอร์ในลักษณะของภาพและเสียงซึ่งได้รับการจัดหมวดหมู่อย่างเป็นระบบ โดยมีจุดเด่น คือ หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ภาษาต่างประเทศที่เรียกว่า Tumble Book ปัจจุบันเปิดให้บริการหนังสือดังกล่าวประมาณ 2,000 เล่ม

8) บริษัท แคปิตอล โอเค จำกัด

บริษัท แคปิตอล โอเค จำกัด จัด**โครงการ 60 ห้องสมุดเด็กไทยหัวใจโอเค** โดยจัดสร้างห้องสมุด 60 แห่งเพื่อมอบให้กับโรงเรียน 60 โรงเรียนทั่วประเทศถวายเป็นพระราชกุศล ซึ่งได้รับความร่วมมือ

จากวิทยาลัยเทคนิคอาชีวะ และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในแต่ละจังหวัด โดยทำการสำรวจโรงเรียนระดับประถมศึกษาในจังหวัดที่มีสาขาของบริษัท แคปปีตอล โอเค จำกัด 10 จังหวัด ได้แก่ ชลบุรี นครปฐม อยุธยา เชียงใหม่ พิษณุโลก อุดรธานี นครศรีธรรมราช สุราษฎร์ธานี และหาดใหญ่ รวมทั้งจังหวัดที่อยู่ในเขตพื้นที่ครอบคลุมการให้บริการ เพื่อให้บริษัท สามารถเข้าไปให้ความช่วยเหลือและสนับสนุนได้อย่างเต็มที่และต่อเนื่อง การส่งมอบห้องสมุดทั้ง 60 แห่ง บริษัทจะจัดการรวมนำ OK Smart Gang โดยเริ่มตั้งแต่เดือนกรกฎาคม 2549 เป็นต้นไป

9) บริษัทไมโครซอฟท์

บริษัทไมโครซอฟท์เปิดให้บริการห้องสมุดออนไลน์ ซึ่งเป็นแหล่งรวมของหนังสือที่ปลอดภัยทางลิขสิทธิ์กับสำนักพิมพ์ ตลอดจนเป็นหนังสือที่ได้รับอนุญาตจากมหาวิทยาลัยที่มีชื่อเสียงในสหรัฐอเมริกา และแคนาดา โดยให้บริการแบบ Live Search Book ให้เป็นช่องทางที่ผู้บริโภคสามารถค้นหาความรู้ได้ ซึ่งถือเป็นช่องทางหนึ่งในการค้นหาข้อมูลออนไลน์จากสื่อสิ่งพิมพ์ โดยการนำมาปรับให้อยู่ในรูปแบบดิจิทัล และจัดหมวดหมู่ให้เป็นระบบ

10) แหล่งการเรียนรู้ของเอกชนและวัด

แหล่งการเรียนรู้ของภาคเอกชนและวัดมีเป็นจำนวนมาก และหลากหลายประเภทและรูปแบบ ในที่นี้จะขอเสนอเพียงบางแหล่งเพื่อเป็นกรณีตัวอย่าง ดังนี้

10.1 พิพิธภัณฑ์หุ่นขี้ผึ้ง เป็นพิพิธภัณฑ์ที่จัดแสดงหุ่นขี้ผึ้งที่หล่อจากไฟเบอร์กลาสแห่งแรกของประเทศไทย เกิดจากแรงบันดาลใจของผู้สร้างสรรค์กลุ่มหนึ่งนำโดย อาจารย์ดวงแก้ว พิทยากรศิลป์ มีความประสงค์ที่จะส่งเสริม เผยแพร่ อนุรักษ์ไว้ซึ่งศิลปะ วัฒนธรรม ประเพณีไทย อันจะเป็นประโยชน์ในการศึกษาค้นคว้าของเยาวชน จึงได้ทำการค้นคว้า

ทดลอง แก้ปัญหาด้านอุปกรณ์ เครื่องมือ ซึ่งต้องออกแบบสร้างขึ้นเอง โดยได้สร้างหุ่นรูปแรก คือ หุ่นขี้ผึ้งรูปพระราชลัญจกรวิมล (หลวงปู่โต๊ะ) ใช้เวลารวม 3 ปี (จาก พ.ศ. 2525 - 2527) จากนั้นใน พ.ศ. 2527 จึงมีโครงการจัดตั้งพิพิธภัณฑ์หุ่นขี้ผึ้งไฟเบอร์กลาสแห่งแรกของประเทศไทย ซึ่งก่อสร้างเสร็จใน พ.ศ. 2531 และทำพิธีเปิดอย่างเป็นทางการเมื่อวันที่ 14 มิถุนายน พ.ศ. 2532

10.2 พิพิธภัณฑ์พื้นบ้านจันทวี ก่อตั้งขึ้นโดยจำลอง ดร.ทวี บูรณเขตต์ อยู่ที่จังหวัดพิษณุโลก ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2526 และในปี พ.ศ. 2533 ได้จัดสร้างเป็นอาคารพิพิธภัณฑ์ขึ้นใหม่ และปรับปรุงทัศนียภาพโดยรอบเพื่อเป็นที่เก็บรวบรวมข้าวของเครื่องใช้พื้นบ้าน ซึ่งเป็นเครื่องมือในการทำมาหากินของชาวบ้านในอดีต ตั้งแต่ชิ้นเล็กๆ จนถึงชิ้นใหญ่ เช่น เครื่องจักสาน เครื่องปั้นดินเผา เครื่องใช้ในครัวเรือน เครื่องใช้ในการประกอบอาชีพ เช่น เครื่องวิดน้ำด้วยมือ เครื่องสีข้าว เครื่องมัดจับสัตว์ รวมทั้งหมอนับหมื่นชิ้น จนเป็นที่ยอมรับว่าเป็นชุมทรัพย์ทางประวัติศาสตร์ และภูมิปัญญาไทย และได้รับรางวัลยอดเยี่ยมอุตสาหกรรมท่องเที่ยวไทย ประเภทหน่วยงานส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยว เมื่อปี 2541 ที่ผ่านมามีผู้สนใจเข้ามาเยี่ยมชมเฉลี่ยวันละ 30-50 คน

10.3 พิพิธภัณฑ์วังสวนผักกาด วังสวนผักกาดเป็นของ พลตรีพระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าจุมภวณภพฯ บริพัตร กรมหมื่นนครสวรรค์ศักดิพินิต หรือ “เสด็จในกรมฯ” และหม่อมราชวงศ์พันธุ์ทิพย์ บริพัตร หรือ “คุณท่าน” ได้เปิดบ้านให้บุคคลภายนอกเข้าชมตั้งแต่ปี พ.ศ. 2495 หลังจากที่เสด็จในกรมฯ ได้สิ้นพระชนม์ลงใน พ.ศ. 2502 “คุณท่าน” ได้ดำเนินการต่อมา ซึ่งในปี พ.ศ. 2530 “คุณท่าน” ได้ยุติคิให้แก่ มูลนิธิจุมภวณภพพันธุ์ทิพย์ ซึ่งหลายคน รู้จักกันในนาม “วังสวนผักกาด”

วังสวนผักกาดเกิดขึ้นจากนิสัยและความรักในการสะสม จึงทรงรวบรวมศิลปะและโบราณวัตถุอันล้ำค่าที่สืบทอดมาจาก จอมพลเรือ สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้าบริพัตรสุขุมพันธุ์ กรมพระนครสวรรค์วรพินิต (ทูลกระหม่อมบริพัตรฯ) ต้นราชสกุลบริพัตร พระราชโอรสในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 และสมเด็จพระนางเจ้าสุโขมาลมารศรี พระอัครราชเทวี นอกจากนี้ ต่างร่วมกันสะสมศิลปะและโบราณวัตถุชิ้น ล้ำค่าอื่นๆ ของทั้งชาติไทย และของโลกไว้อีกเป็นจำนวนมาก

10.4 หมู่บ้านอนุรักษ์ควายไทย ตั้งอยู่ที่อำเภอศรีประจันต์ จังหวัดสุพรรณบุรี สร้างขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสะท้อนถึงวิถีการดำรงชีวิต ของชาวนาไทยในชนบทภาคกลางสมัยก่อนที่ทำนาโดยวิธีแบบโบราณ ซึ่งมีความสัมพันธ์กับควายเป็นอย่างมาก นอกจากนี้ ยังเป็นการสนับสนุน การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ รักษาขนบธรรมเนียมและวัฒนธรรมแบบดั้งเดิม ที่เป็นมรดกของชาติไว้ให้อนุชนรุ่นหลังได้ศึกษาเป็นความรู้

หมู่บ้านอนุรักษ์ควายไทยแบ่งออกเป็นสวนต่างๆ เช่น หมู่บ้านชาวนา แสดงวิถีความเป็นอยู่อย่างเรียบง่าย มีลานนวดข้าว คอกควาย โครงการเกษตรทฤษฎีใหม่ บ้านเรือนไทยภาคกลาง เรือนแต่ละ หลังก็จะจัดกิจกรรมต่างๆ สำหรับผู้สนใจ เช่น เรือนโหราศาสตร์ เรือน แพทย์แผนไทย และการใช้สมุนไพรไทย รวมทั้งมีลานแสดงความสามารถ ในด้านต่างๆ ของควายไทย

10.5 พิพิธภัณฑวัดไหลหินหลวง วัดไหลหิน หรือ วัด เสลารัตนบัปพระอาราม (วัดไหลหินหลวงแก้วข้างขึ้น) เป็นวัดสำคัญแห่งหนึ่ง ในจังหวัดลำปาง บริเวณภายในวัดยังเป็นที่ตั้งของ **"หอพิพิธภัณฑโบราณ ถิ่นนา สุวรรณกัญจะศรัทธาสამัคคี"** ซึ่งเป็นพิพิธภัณฑที่ชาวบ้านไหลหิน ร่วมกันสร้างขึ้น และได้บริจาควัตถุโบราณต่างๆ ไว้เป็นสมบัติของวัด เพื่อให้เป็นแหล่งศึกษาค้นคว้า ปัจจุบันจัดแสดงโบราณวัตถุต่างๆ ทั้งที่เป็น

เครื่องมือเครื่องใช้ ในพิธีกรรม เครื่องใช้ของชาวบ้าน เครื่องรางของขลัง คัมภีร์โบราณ เครื่องดนตรี และชิ้นส่วนสถาปัตยกรรมต่างๆ ฯลฯ ทั้งยังสะท้อนถึงความเชื่อ ความศรัทธาที่มีต่อพุทธศาสนา รวมถึงความสามารถในเชิงช่างที่สร้างสรรค์ความงามในรูปแบบของสิ่งของเครื่องใช้ต่างๆ ได้อย่างเหมาะสมกับการใช้สอย

พิพิธภัณฑ์วัดโหล่หินเป็นอาคารชั้นเดียว ภายในจัดแสดงศิลปวัตถุและโบราณวัตถุต่างๆ มากมาย ของที่เด่นและสำคัญของพิพิธภัณฑ์แห่งนี้ คือ คัมภีร์โบราณที่จารเป็นอักษรล้านนาที่มีอายุมากกว่า 500 ปี เครื่องใช้ในพิธีกรรม หรือเครื่องสักการะที่เกี่ยวข้องในพุทธศาสนา สิ่งของเหล่านี้นอกจากจะเก็บรักษาไว้ในพิพิธภัณฑ์แล้ว บางส่วนเก็บรักษาไว้ในโรงธรรม ศาลาการเปรียญ และวิหาร อาทิ จอทองคำ ค้างเทียน วิหารน้อย ฉางข้าวน้อย เสาเลี้ยงง (คานหามที่มีพนักโค้งเหมือนงวงเรือ) เครื่องไม้จำหลัก อาสนะที่ใช้วางเครื่องอัฐบริวาร พระพุทธรูปโบราณ พระพิมพ์ดินเผา วิหารไม้ พระอุโบสถ มณฑปพระเจ้าแก้ว ที่บพระธรรม ส่วนสิ่งของอื่นๆ ที่จัดแสดง อาทิ เครื่องใช้ในครัวเรือน สิ่งของที่ชาวบ้านในอดีตใช้ในชีวิตประจำวัน อาทิ เครื่องปั้นดินเผา เครื่องเงิน เครื่องประดับ เครื่องจักสาน เครื่องดนตรี มีทั้งประเภท ซอญ ฉาบ และกลองที่ชาวบ้านเรียกว่า กลองแหว่ กลองอู๊ญ กลองตะหลดปด เครื่องรางของขลัง ได้แก่ ผ้ายันต์ที่ใช้พันศีรษะ เสื้อ ผ้าคาดเอว ลงอักขระเลขยันต์ เพื่อให้อยู่ยงคงกระพันคุ้มครองผู้สวมใส่ให้พ้นภัยต่างๆ มีตะกรุด ลูกประคำ พระเครื่อง นอกจากนี้ ยังมีชิ้นส่วนสถาปัตยกรรมเป็นชิ้นส่วนอาคาร สิ่งก่อสร้างที่วัดเคยมีการรื้อถอนหรือซ่อมแซม บางชิ้นมีลวดลายแกะสลักที่สวยงาม

เอกลักษณ์หนึ่งของพิพิธภัณฑ์แห่งนี้ คือ ตู้ไม้ที่ใช้จัดแสดงสิ่งของนั้น เคยเป็นที่เก็บหีบศพของชาวบ้านมาก่อน โดยชาวบ้านมี

ความคิดว่า ถ้าทำที่เก็บหีบศพในลักษณะเป็นตู้ เมื่อประกอบพิธีทางศาสนา
เรียบร้อยแล้วทางวัดสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ต่อไป ในขณะที่ส่วน
อื่นๆ ในภาคเหนือ มักนิยมทำเป็นปราสาทกัน

ในปี 2548 พิพิธภัณฑที่ท้องถิ่นวัดไหล่หินหลวงร่วมกับ
ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร ดำเนินโครงการวิจัยและพัฒนาพิพิธภัณฑที่ท้องถิ่น
เพื่อให้เป็นสถานที่ที่จะบอกเล่าวิถีชีวิตคนไหล่หิน แลกเปลี่ยนถ่ายทอด
ความรู้ระหว่างผู้เฒ่าผู้แก่ ผู้ใหญ่ และเยาวชน โดยกิจกรรมต่างๆ ที่
ร่วมกันทำ อาทิ การทัศนศึกษาดูงานพิพิธภัณฑที่ท้องถิ่น การทำทะเบียนวัตถุ
การเก็บข้อมูลและสืบค้นประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ประวัติข้าวของใน
พิพิธภัณฑที่ นิทรรศการ ภาพถ่ายไหล่หินในอดีต

บทที่ 4

สรุปผลและข้อเสนอแนะ

การติดตามความก้าวหน้าในการจัดการแหล่งเรียนรู้
พิจารณาสาระตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542
และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ในหมวด 4 มาตรา 25
กำหนดประเด็นการติดตามความก้าวหน้าหลักๆ คือ การส่งเสริมแหล่ง
เรียนรู้ การพัฒนาและจัดตั้งแหล่งเรียนรู้ เพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต
ทุกรูปแบบ ดังนี้

1. การส่งเสริมแหล่งเรียนรู้

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 25
กำหนดให้รัฐต้องส่งเสริมและจัดตั้งแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตทุกรูปแบบ
ได้แก่ หอสมุดประชาชน พิพิธภัณฑ์ หอศิลป์ สวนสัตว์ สวนสาธารณะ
สวนพฤกษศาสตร์ อุทยานวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี และอื่นๆ อย่าง
เพียงพอและมีประสิทธิภาพ หน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องมีการดำเนินการ
ส่งเสริมแหล่งเรียนรู้ตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษา
แห่งชาติ ดังนี้

1) กระทรวงศึกษาธิการ

กระทรวงศึกษาธิการ โดยสำนักบริหารงานการศึกษา
นอกโรงเรียน ได้ดำเนินการส่งเสริมการศึกษาตามอัธยาศัยผ่าน
แหล่งเรียนรู้ประเภทหอสมุดประชาชน ซึ่งมีกระจายอยู่ทั่วประเทศ
จำนวน 848 แห่ง แบ่งเป็นหอสมุดประชาชนจังหวัดจำนวน 72 แห่ง

699 แห่ง และหอสมุดชุมชนมงคลาภิเษกที่ตั้งอยู่ในบริเวณพระราชวังไกลกังวล
หัวหิน 1 แห่ง รวมทั้งห้องสมุด / เรือห้องสมุดศูนย์การเรียนรู้เคลื่อนที่

นอกจากนี้ ยังมีศูนย์วิทยาศาสตร์เพื่อการศึกษาซึ่งเป็นการจัดการศึกษาตามอัธยาศัยในรูปแบบของวิทยาศาสตร์เพื่อเป็นการพัฒนา
คนให้มีความรู้ ความเข้าใจต่อการเปลี่ยนแปลงทางด้านวิทยาศาสตร์
และเทคโนโลยี จึงได้จัดแหล่งความรู้ที่สำคัญในการจัดการศึกษา
ทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีให้กับประชาชนทั้งในระบบโรงเรียน
และนอกระบบโรงเรียน โดยมีศูนย์วิทยาศาสตร์เพื่อการศึกษาเอกมัย
ศูนย์วิทยาศาสตร์เพื่อการศึกษารังสิต และศูนย์วิทยาศาสตร์เพื่อ
การศึกษาจังหวัด 12 แห่ง ได้แก่ จังหวัดตรัง ยะลา นครศรีธรรมราช
กาญจนบุรี พระนครศรีอยุธยา สมุทรสาคร ลำปาง นครสวรรค์ สระแก้ว
นครราชสีมา ขอนแก่น และอุบลราชธานี รวมทั้งมีการจัดการศึกษา
ทางไกลผ่านดาวเทียม ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนวิทย์เพื่อการศึกษาและ
โทรทัศน์เพื่อการศึกษา

เพื่อให้การส่งเสริมแหล่งเรียนรู้มีการดำเนินงานอย่าง
ต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพ สำนักบริหารงานการศึกษาออกโรงเรียน
จึงได้กำหนดมาตรการต่างๆ ไว้ใน**กลยุทธ์และจุดเน้นแผนปฏิบัติการ
กศน. ปี 2549** ให้มีการพัฒนาแหล่งการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างโอกาส
และช่องทางการเรียนรู้ผ่านสื่อที่หลากหลาย พัฒนาช่องทางการเรียนรู้
สู่กลุ่มเป้าหมายผ่านทางสื่อ รวมทั้งห้องสมุดประชาชน ศูนย์วิทยาศาสตร์
เพื่อการศึกษา ตลอดจนแหล่งการเรียนรู้ต่างๆ และได้กำหนดไว้ใน**จุดเน้น
และกลยุทธ์การดำเนินงานการศึกษานอกโรงเรียน ปีงบประมาณ
2550** ให้มีการพัฒนาแหล่งการเรียนรู้เพื่อเสริมโอกาสการเรียนรู้
ของประชาชน (2) ส่งเสริมและพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ให้มีชีวิต เช่น
ห้องสมุดประชาชน ศูนย์การเรียนรู้ หน่วยบริการการศึกษานอกโรงเรียน

เคลื่อนที่ (3) ส่งเสริมแหล่งการเรียนรู้ ภูมิปัญญา และสื่อในชุมชนให้สามารถจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อตอบสนองความต้องการการเรียนรู้ของบุคคล และชุมชน (4) ส่งเสริมให้มีการพัฒนาและนำนวัตกรรมมาใช้ในการจัดกระบวนการเรียนรู้ในแหล่งการเรียนรู้เพื่อสร้างโอกาสให้ประชาชนเข้าถึงการเรียนรู้ตลอดชีวิต และ (5) พัฒนาระบบการบริหารจัดการเพื่อส่งเสริมให้เกิดการเชื่อมโยงและใช้ประโยชน์ร่วมกันระหว่างแหล่งการเรียนรู้ ภูมิปัญญา และองค์ความรู้จากภายนอก รวมทั้งในแผนปฏิบัติการกระทรวงศึกษาธิการเพื่อรองรับนโยบายรัฐบาล ปีงบประมาณ 2550-2551 ก็ได้กำหนดให้มีการสร้าง พัฒนา และจัดบริการแหล่งเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต

2) กรุงเทพมหานคร

กรุงเทพมหานคร โดยสำนักวัฒนธรรม กีฬา และการท่องเที่ยว ดำเนินการส่งเสริมแหล่งการเรียนรู้โดยพัฒนาห้องสมุดประชาชน กรุงเทพมหานคร ให้มีความทันสมัย มีการบริการเทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสาร และสร้างเครือข่ายห้องสมุด เพื่อเชื่อมโยงความรู้ เพิ่มจำนวนห้องสมุดให้ครบทุกเขตในกรุงเทพมหานคร ส่งเสริมให้ประชาชนมีนิสัยรักการอ่านและศึกษาค้นคว้า รู้จักใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ โดยดำเนินการจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่านที่หลากหลายในรูปแบบต่างๆ นอกจากนี้ ยังส่งเสริมและสนับสนุนการให้บริการและจัดกิจกรรมทั้งด้านดนตรี กีฬา พัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยว และแหล่งเรียนรู้ด้านศิลปะ และวัฒนธรรมในรูปแบบต่างๆ โดยเน้นการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยกำหนดไว้ในแผนบริหารราชการกรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2548 - 2551 ให้มีการเพิ่มแหล่งเรียนรู้ของชุมชน พัฒนาการเรียนรู้ด้วยตนเอง สำหรับเด็ก เยาวชน ประชาชน และผู้ด้อยโอกาส

3) องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น

กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นดำเนินการส่งเสริมแหล่งเรียนรู้ตั้งจะเห็นได้จากในแผนพัฒนาการศึกษาท้องถิ่น ระยะ 3 ปี (พ.ศ. 2549-2551) และแผนการบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2548-2551 ของกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น ซึ่งมีสาระสอดคล้องกับแผนการบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2548-2551 ของรัฐบาลที่แถลงต่อรัฐสภาเมื่อวันที่ 23 มีนาคม 2548 ด้านการพัฒนาคนและสังคมที่มีคุณภาพ โดยการสร้างสภาพแวดล้อมแหล่งเรียนรู้ การศึกษาวิจัย และนวัตกรรมใหม่ ที่เอื้อต่อการเรียนรู้แบบบูรณาการทั้งในและนอกระบบ โดยการส่งเสริมนิสัยรักการอ่านตั้งแต่เด็กจนตลอดชีวิต และสร้างแหล่งบริการองค์ความรู้อย่างสอดคล้องกับลักษณะเฉพาะของท้องถิ่นทั่วประเทศ รวมทั้งกิจกรรม ทางสังคม ศาสนา วัฒนธรรม และการกีฬา และยังสร้างโอกาสการเรียนรู้ตลอดชีวิตด้วยระบบและวิธีการที่หลากหลาย

2. การพัฒนาและจัดตั้งแหล่งเรียนรู้

1) กระทรวงศึกษาธิการ

กระทรวงศึกษาธิการมีนโยบายที่จะผลักดันให้ห้องสมุดประชาชนทั่วประเทศปรับเปลี่ยนบทบาทของตนให้มีบริการที่หลากหลายเพิ่มขึ้น เพื่อตอบสนองการเรียนรู้ตามอัธยาศัยของประชาชนทุกคน โดยจัดให้มีสื่ออิเล็กทรอนิกส์ การบริการอินเทอร์เน็ต ฝีกอบรมคอมพิวเตอร์ กิจกรรมส่งเสริมการอ่าน ปรับปรุงอาคารสถานที่ให้สวยงาม รมรื่น สะดวกสบาย รวมทั้งกิจกรรมอื่นๆ ที่สามารถเชิญชวนให้ประชาชนเข้าไปใช้ห้องสมุดให้มากกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน โดยสำนักบริหารงานการศึกษานอกโรงเรียนได้ให้บริการการเรียนรู้ตามอัธยาศัยในรูปแบบกิจกรรม รายการวิทยุเพื่อการ

ศึกษา รายการโทรทัศน์เพื่อการศึกษา การให้บริการห้องสมุดประชาชน การจัดกิจกรรมของศูนย์วิทยาศาสตร์เพื่อการศึกษา

จากรายงานผลการตรวจราชการของสำนักตรวจราชการ และติดตามประเมินผล กระทรวงศึกษาธิการ ประจำปีงบประมาณ 2549 พบว่า ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดได้ดำเนินการรวบรวมแหล่งเรียนรู้ นอกระบบและตามอัธยาศัย เพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิต เป็นแหล่งสารสนเทศ เผยแพร่ประชาสัมพันธ์ ตลอดจนดำเนินการส่งเสริมสนับสนุนแหล่งเรียนรู้ ที่อยู่ในความรับผิดชอบ และศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดยังให้ความสำคัญกับห้องสมุดเคลื่อนที่ โดยพัฒนาห้องสมุดให้เป็นแม่ข่ายของ ศูนย์การเรียนรู้ เพื่อให้โอกาสแก่ชุมชนได้รู้ข่าวสารที่ทันต่อเหตุการณ์ และส่งเสริมการอ่านแก่ประชาชน พร้อมทั้งจัดกิจกรรมศูนย์วิทยาศาสตร์ เพื่อการศึกษา ระดับจังหวัดและระดับชาติ เพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ที่มีชีวิต โดยการจัดกิจกรรมและให้บริการที่หลากหลาย สอดคล้องกับลักษณะ ท้องถิ่นและความต้องการของประชาชนกลุ่มอายุต่างๆ โดยเฉพาะ หน่วยงานระดับจังหวัด เช่น จังหวัดพัทลุง ได้ร่วมกับศูนย์การศึกษานอก โรงเรียนรณรงค์ที่จะสร้างศูนย์วิทยาศาสตร์เพื่อการศึกษาประจำภาคใต้ กระทรวงศึกษาธิการยังมีการดำเนินงาน ดังนี้

1. พัฒนาห้องสมุดประชาชนให้เป็น ห้องสมุดมีชีวิต เพื่อให้ประชาชนสามารถเข้าไปศึกษาหาความรู้ได้ด้วยตนเอง โดยได้มีการ ดำเนินการพัฒนาอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ปี 2548 จนถึงปัจจุบันมีจำนวน ทั้งสิ้น 62 แห่ง มีการพัฒนาระบบการให้บริการที่ทันสมัยสอดคล้อง กับวิถีชีวิตของประชาชนในท้องถิ่น ปรับแต่งสภาพแวดล้อมทั้งภายใน และภายนอกให้สวยงามสะอาดตา พัฒนากิจกรรมการเรียนรู้และจัดหาสื่อ ให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้ใช้บริการ ปรับปรุงรูปแบบการให้บริการ ในทุกด้าน โดยเฉพาะการให้บริการด้วยระบบอิเล็กทรอนิกส์ พัฒนาสื่อ ทันสมัย รวมทั้งจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่าน และการเรียนรู้ตามอัธยาศัย

ในปี 2550 มีผู้มาใช้บริการจำนวน 550,878 คน

2. ทำบันทึกข้อตกลงความร่วมมือกับการเคหะแห่งชาติ กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ติดตั้งห้องสมุดสำเร็จรูปพร้อมวัสดุอุปกรณ์ที่เกี่ยวข้องตามโครงการห้องสมุดชุมชนของการเคหะแห่งชาติ เพื่อสร้างโอกาสในการเรียนรู้แก่ประชาชนอย่างทั่วถึง และเพื่อเป็นแหล่งจัดเก็บ รวบรวมความรู้ และเป็นศูนย์กลางของการศึกษาค้นคว้าจากสื่อในรูปแบบต่างๆ และเป็นการส่งเสริมนิสัยรักการอ่าน และรู้จักค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเองให้แก่ประชาชนในชุมชน

3. เปิดบริการศูนย์เรียนรู้วังจันทร์เกษมที่กระทรวงศึกษาธิการ เมื่อวันที่ 14 กรกฎาคม 2549 และขยายผลโครงการพัฒนาห้องสมุดประชาชนมีชีวิตในจังหวัดฉะเชิงเทรา นครศรีธรรมราช ขอนแก่น และอุดรธานี

4. พัฒนาห้องสมุดประชาชนอำเภอให้เป็นห้องสมุด E-Library จำนวน 14 แห่ง

5. ร่วมกับสำนักงานอุทยานการเรียนรู้ (TK Park) จัดให้มีการประกวดห้องสมุดประชาชนมีชีวิต และจัดอบรมบรรณารักษ์ห้องสมุดประชาชนเพื่อนำความรู้และประสบการณ์ไปใช้ในการพัฒนาห้องสมุด

6. ประกาศ เรื่อง ต้นแบบคลังแหล่งเรียนรู้ประเภทห้องสมุดประชาชนอำเภอ เมื่อวันที่ 17 ตุลาคม 2549 ประกาศให้ห้องสมุดประชาชนอำเภอจำนวน 446 แห่ง เป็นต้นแบบคลังแหล่งเรียนรู้ เพื่อเป็นต้นแบบคลังแหล่งเรียนรู้ของห้องสมุดประชาชน และแหล่งเรียนรู้ประเภทอื่น และได้รับมอบหมายให้จัดทำต้นแบบคลังแหล่งเรียนรู้ในห้องสมุด

ประชาชนทุกประเภท (ห้องสมุดประชาชนจังหวัด ห้องสมุดประชาชน “เฉลิมราชกุมารี” และห้องสมุดประชาชนอำเภอ)

7. จัดทำเกณฑ์มาตรฐานต้นแบบคลังแหล่งเรียนรู้ ปีงบประมาณ 2550 ให้ห้องสมุดประชาชนทุกแห่งดำเนินการ ซึ่งเมื่อวันที่ 24 กันยายน 2550 ได้มีประกาศสำนักบริหารงานการศึกษา นอกโรงเรียน เรื่อง ต้นแบบคลังแหล่งเรียนรู้ประเภทห้องสมุดประชาชน โดยประกาศให้ห้องสมุดประชาชน จำนวน 345 แห่ง เป็นต้นแบบคลังแหล่งการเรียนรู้ ปี 2550

8. ดำเนินการพัฒนาแหล่งเรียนรู้เพื่อเป็นศูนย์ศึกษา พัฒนาด้านวิทยาศาสตร์สำหรับครู นักเรียนและประชาชนทั่วไป รวมทั้งดำเนินการให้ศูนย์วิทยาศาสตร์เพื่อการศึกษาจัดกิจกรรมการเรียนรู้หลากหลายรูปแบบ เน้นกระบวนการคิด วิเคราะห์ สังเคราะห์ การคิดแก้ปัญหา ความคิดสร้างสรรค์ ฯลฯ ซึ่งเป็นการส่งเสริมความคิดทางวิทยาศาสตร์

9. มีการจัดบริการการเรียนรู้ในรูปแบบ E-Learning E-Book และอินเทอร์เน็ต จัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่าน เช่น เสมา รักการอ่าน ประกวดชุมชนรักการอ่าน ประสานการจัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างหน่วยงานที่ดูแลแหล่งเรียนรู้ เช่น พิพิธภัณฑ์ สวนสัตว์ สวนพฤกษศาสตร์ เป็นต้น ส่งเสริมให้นำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาจัดกิจกรรมการเรียนรู้อย่างหลากหลาย วิจัยและพัฒนารูปแบบการจัดกิจกรรมที่เหมาะสมกับสภาพของแหล่งเรียนรู้ และกลุ่มเป้าหมาย จัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาชุมชน/เมืองแห่งการเรียนรู้ โดยพัฒนารูปแบบให้สอดคล้องกับสภาพสังคมและชุมชน

10. ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดฉะเชิงเทรา จัดสร้าง “ห้องสมุดบ้านพ่อ” ซึ่งตั้งอยู่บริเวณเดียวกับศูนย์การเรียนรู้

ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริ และศูนย์สาธิตและส่งเสริมวิชาชีพภาคกลาง เป็นโครงการที่ตอบสนองทฤษฎีใหม่และแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และให้ความรู้เกี่ยวกับวิถีชีวิตของคนภาคกลาง เหมาะสำหรับเป็นแหล่งเรียนรู้เกี่ยวกับวิถีชีวิตของคนภาคกลาง และเป็นแหล่งรวมองค์ความรู้เกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงและโครงการต่างๆ ในพระราชดำริ และยังเป็นการจัดกิจกรรมห้องสมุดตามแนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียง โดยจำลองเนื้อหาจากหนังสือบ้านพอ

11. จัดตั้ง หอพุทธศิลป์ โดยมหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย ได้จัดตั้งหอพุทธศิลป์ขึ้นตามวิทยาเขตต่างๆ ซึ่งเป็นการกิจด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมของมหาวิทยาลัย พุทธศิลป์เป็นศิลปะที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนาที่สำคัญ ซึ่งแสดงถึงความเจริญรุ่งเรืองของพระพุทธศาสนาในแต่ละยุคสมัย

12. ดำเนินโครงการห้องสมุดเพื่อสามเณรในโรงเรียนพระปริยัติธรรม เป็นความร่วมมือระหว่างมูลนิธิหนังสือเพื่อเด็ก ศูนย์หนังสือจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยและหนังสือคมชัดลึก เพื่อถวายเป็นพระราชกุศลเนื่องในโอกาสที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีพระชนมายุ 80 พรรษาในวันที่ 5 ธันวาคม 2550 ซึ่งจะทยอยดำเนินการจนครบ 80 แห่ง เพื่อสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ และปลูกฝังนิสัยการใฝ่รู้ รักการอ่านให้แก่เยาวชน

13. สรรหาชุมชนที่มีความพร้อมและเอื้อต่อการจัดการศึกษาในด้านเศรษฐกิจพอเพียงด้านการเกษตรและด้านศิลปวัฒนธรรม เพื่อศึกษารูปแบบกระบวนการเรียนรู้ของชุมชนที่มีอยู่เดิม รวบรวมภูมิปัญญา (แหล่งเรียนรู้) และพัฒนาศักยภาพรูปแบบของแหล่งเรียนรู้ให้สามารถจัดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และสถานศึกษาในพื้นที่สามารถนำมาปรับใช้ประโยชน์ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ได้ โดย

มีแหล่งเรียนรู้ที่เป็นภูมิปัญญาประเภทบุคคลและเป็นชุมชน/สถานที่ที่สามารถเป็นแหล่งเรียนรู้ด้านเศรษฐกิจพอเพียงด้านการเกษตรและด้านศิลปวัฒนธรรมจำนวน 20 ชุมชน มีภูมิปัญญาและมีผู้นำที่เข้มแข็งสามารถเป็นแหล่งแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับชุมชนใกล้เคียงได้

14. สสวท.ได้ร่วมมือทางวิชาการกับหน่วยงานต่างๆ สร้างเครือข่ายและส่งเสริมการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่น เช่น ร่วมมือทางวิชาการระหว่างมูลนิธิอุทยานสิ่งแวดล้อมนานาชาติสิรินธรฯ จัดทำศูนย์ฝึกอบรมครูวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์และเทคโนโลยี พัฒนาแหล่งเรียนรู้โดยการใช้อาคารและแหล่งเรียนรู้ต่างๆ ของค่ายสิ่งแวดล้อมนานาชาติรวมกัน และให้ชุมชนในท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการศึกษาและพัฒนาศูนย์การเรียนรู้ ซึ่งขณะนี้ได้ดำเนินการก่อสร้างห้องปฏิบัติการวิทยาศาสตร์ในอาคารปฏิบัติการและอาคารอำนวยการฝึกอบรมฯ

15. ดำเนินโครงการวิจัยประเมินผล เรื่อง การพัฒนามาตรฐานและประเมินผลการดำเนินงานห้องสมุดประชาชนในประเทศไทย

16. ดำเนินการสรรหาและคัดเลือกแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตประเภทต่างๆ ตามมาตรา 25 ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ซึ่งมีแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่ผ่านการพิจารณาจำนวน 31 แห่งได้แก่

ภาคเหนือ จำนวน 5 แห่งประกอบด้วย ห้องสมุดประชาชนจังหวัดเชียงใหม่ พิพิธภัณฑ์พื้นบ้านจำทิว (พิษณุโลก) สวนสัตว์เชียงใหม่ ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้อันเนื่องมาจากพระราชดำริ (เชียงใหม่) และศูนย์การเรียนรู้วิถีกรรมธรรมชาติตำบลไทรย้อย เครือข่ายเศรษฐกิจพอเพียง (แพร่)

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำนวน 6 แห่ง ประกอบด้วย
ห้องสมุดประชาชนจังหวัดมุกดาหาร พระธาตุเรืองรอง (ศรีสะเกษ) ห้องสมุด
ประชาชนจังหวัดอุบลราชธานี สำนักวิทยบริการ มหาวิทยาลัยขอนแก่น
สำนักวิทยบริการ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม และสวนสัตว์นครราชสีมา

ภาคกลางและภาคตะวันออก จำนวน 15 แห่ง ประกอบด้วย
ห้องสมุดประชาชนจังหวัดฉะเชิงเทรา ห้องสมุดประชาชน “เฉลิมราชกุมารี”
อำเภอเมืองราชบุรี พิพิธภัณฑ์ธนาคารแห่งประเทศไทย (กทม.) พิพิธภัณฑ์
หุ่นขี้ผึ้งไทย (นครปฐม) องค์การพิพิธภัณฑ์วิทยาศาสตร์แห่งชาติ (อพวช.)
(ปทุมธานี) เมืองโบราณ (สมุทรปราการ) สถาบันวิทยาศาสตร์ทางทะเล
มหาวิทยาลัยบูรพา (ชลบุรี) พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ หอศิลป์ (กทม.)
หอศิลป์มหาวิทยาลัยกรุงเทพ (กทม.) หอศิลป์วิทยานิทรทัศน์ (กทม.)
สวนสัตว์ดุสิต (กทม.) สวนสัตว์เปิดเขาเขียว (ชลบุรี) ศูนย์กีฬาแห่ง
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (กทม.) หอสมุดมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
องครักษ์ (นครนายก) และศูนย์ฝึกและพัฒนาอาชีพเกษตรกรรม
วัดญาณสังวรารามวรมหาวิหาร อันเนื่องมาจากพระราชดำริ (ชลบุรี)

ภาคใต้ จำนวน 5 แห่ง ประกอบด้วย ห้องสมุดประชาชน
จังหวัดนครศรีธรรมราช ห้องสมุดประชาชน “เฉลิมราชกุมารี” จังหวัดภูเก็ต
สถานแสดงพันธุ์สัตว์น้ำภูเก็ต สถาบันวิจัยและพัฒนาทรัพยากรทางน้ำ
ชายฝั่งทะเลและป่าชายเลน สวนพฤกษศาสตร์ภาคใต้ (ทุ่งค้าย) (ตรัง)
และสวนสัตว์สงขลา

2) กรุงเทพมหานคร

กรุงเทพมหานครมีการดำเนินการพัฒนาและจัดตั้งแหล่งเรียนรู้
ในรูปแบบต่างๆ ได้แก่ ห้องสมุดประชาชน พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น พิพิธภัณฑ์เด็ก
หอศิลป์ และศูนย์การเรียนรู้ ดังนี้

2.1 ห้องสมุดประชาชนกรุงเทพมหานคร ดำเนินการเพิ่มจำนวนห้องสมุดประชาชนอย่างต่อเนื่อง ดังจะเห็นได้จากในปี 2542 กรุงเทพมหานครมีห้องสมุดประชาชนจำนวน 20 แห่ง และห้องสมุดเคลื่อนที่จำนวน 9 คัน ปี 2548 มีห้องสมุดฯ 23 แห่ง และห้องสมุดฯ เคลื่อนที่ 8 คัน และในปี 2549 มีโครงการจะเพิ่มห้องสมุดประชาชนอีก 3 แห่ง คือ เขตสายไหม เขตบางบอน และเขตบางขุนเทียน มีบ้านหนังสือ จำนวน 23 แห่ง และมีโครงการจะก่อสร้างเพิ่มอีกเป็น 50 แห่ง ทั้งนี้ในปีงบประมาณ 2550 กรุงเทพมหานคร ได้พยายามผลักดันอย่างต่อเนื่องให้กรุงเทพฯ เป็นเมืองแห่งการอ่าน (World Book Capital)

2.2 ห้องสมุดเพื่อการเรียนรู้ (Discovery Learning Library) มีการปรับโฉมห้องสมุดประชาชนใหม่เพื่อให้เป็นห้องสมุดเพื่อการเรียนรู้ ซึ่งเป็นห้องสมุดภาพลักษณ์ใหม่ภายใต้นโยบายการพัฒนาคุณภาพชีวิตและการศึกษา ให้เป็นแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตของคนทุกวัย มีเทคโนโลยีการเรียนรู้สมัยใหม่ที่ครบวงจร สะดวก รวดเร็ว ทำให้ผู้ใช้บริการได้รับความรู้และข้อมูลที่ตรงกับความต้องการในบรรยากาศที่ผ่อนคลาย สบายแวดล้อมสดชื่นสวยงาม สร้างแรงจูงใจ จากการออกแบบในและนอกอาคารที่เหมาะสมสวยงาม บริการสืบค้นด้วยเทคโนโลยีสารสนเทศ ระบบอินเทอร์เน็ต บริการยืม-คืนแบบ One Stop Service บริการภาพยนตร์ ดูหนัง ฟังเพลง มีห้องทำการบ้าน Home Work Center และมุมบริการเครื่องดื่ม พร้อมกิจกรรมส่งเสริมที่หลากหลายต่อเนื่อง ให้ทุกคนมีส่วนร่วม และเรียนรู้ แบบ discovery learning center

ห้องสมุดเพื่อการเรียนรู้ดังกล่าวเปิดให้บริการแล้ว จำนวน 2 แห่ง คือ ที่สวนลุมพินี และที่ซอยพระนาง ใช้งบประมาณ แห่งละ 10 ล้านบาท และมีนโยบายจะเพิ่มห้องสมุดเพื่อการเรียนรู้อีก 9 แห่ง โดยใช้งบประมาณ แห่งละ 20 ล้านบาท ขณะนี้อยู่ระหว่างการก่อสร้าง 5 แห่ง กำหนดแล้วเสร็จปลายปี 2550 ได้แก่ เขตดุสิต เขตสะพานสูง เขตทุ่งครุ เขตลาดกระบัง และเขตบางกะปิ ส่วนอีก 4 แห่ง กำหนดแล้วเสร็จภายในปี 2551 ได้แก่ เขตสายไหม เขตมีนบุรี เขตบางขุนเทียน และเขตบางบอน

นอกจากนี้ กรุงเทพมหานครได้ให้บริการบ้านหนังสือ จำนวน 23 แห่งกระจายอยู่ตามเขตต่างๆ ดังนี้ เขตพระโขนง 3 แห่ง เขตบางขุนเทียน 2 แห่ง และเขตดุสิต เขตสาทร เขตจตุจักร เขตคลองเตย เขตบางนา เขตบางกอกน้อย เขตบางพลัด เขตราชวัตรบูรณะ เขตดอนเมือง เขตหลักสี่ เขตคันนายาว เขตวังทองหลาง เขตสวนหลวง เขตสะพานสูง เขตคลองสามวา เขตลาดกระบัง เขตบางบอน และเขตทุ่งครุ มีเขตละ 1 แห่ง โดยในปี 2550 ได้ดำเนินการขยายการให้บริการบ้านหนังสือ ในลักษณะตู้คอนเทนเนอร์ในชุมชนต่างๆ รวมจำนวน 91 แห่ง ซึ่งได้ทยอยเปิดให้บริการตามลำดับรวมถึงให้บริการเชิงรุกด้วยการจัดให้มีห้องสมุดเคลื่อนที่จำนวน 7 คันกระจายไปตามจุดต่างๆ เพื่ออำนวยความสะดวกในการเข้าถึงห้องสมุดประชาชนอีกด้วย ส่วนบ้านหนังสือกรุงเทพมหานครมีผู้มาใช้บริการทั้งเด็กและผู้ใหญ่ในปี 2548 จำนวนทั้งสิ้น 284,374 คน โดยแยกเป็นเด็กจำนวน 107,651 คน ผู้ใหญ่จำนวน 176,723 คน

2.3 พิษภัยที่ท้องถิ่นกรุงเทพมหานคร มีการจัดตั้งขึ้นตามเขตต่างๆ ในกรุงเทพมหานคร จำนวน 27 เขต มีผู้มาใช้บริการในปี 2548 รวมทั้งสิ้น 6,622 คน (ตุลาคม 2548) แต่ในปีงบประมาณ 2549 มีผู้มารับบริการเพิ่มขึ้นเป็น 88,100 คน และมีเป้าหมายที่จะเปิด

พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นให้ครบทั้ง 50 เขตภายในปี 2550 และยังมีโครงการพิพิธภัณฑ์เมืองของกรุงเทพมหานคร หรือ City Museum เพื่อเป็นศูนย์รวบรวมประวัติศาสตร์ความเป็นมาของกรุงเทพมหานคร

2.4 พิพิธภัณฑ์เด็กกรุงเทพมหานคร ซึ่งนับเป็นพิพิธภัณฑ์เด็กแห่งแรกของประเทศไทยและในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ จัดตั้งขึ้นตามพระราชปรารภของสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถที่ทรงปรารถนาให้เด็กไทยได้รับโอกาสในการเรียนรู้อย่างกว้างขวาง มีภารกิจหลัก คือ เป็นแหล่งเรียนรู้ตามอัธยาศัย ยึดแนวทางเด็กเป็นศูนย์กลาง เรียนรู้หลากหลาย เน้นการได้ลงมือสัมผัสด้วยตนเอง และมีความสุขไปกับการเรียนรู้ ส่วนภารกิจรอง คือ เป็นแม่แบบของการให้บริการการเรียนรู้จากระบบโรงเรียนที่มีชีวิตชีวา มีการพัฒนาองค์ความรู้ที่ทันสมัยและการให้บริการที่มีคุณภาพ เชื่อมประสานกับการเรียนรู้ในโรงเรียน ศูนย์เยาวชน และชุมชนต่างๆ ทั่วประเทศ

2.5 หอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร ซึ่งเป็นแหล่งรวบรวมศิลปะหลายแขนงเพื่อให้ประชาชนเข้าชม ในส่วนของการบริหารจัดการหอศิลป์ฯ จัดตั้งเป็นมูลนิธิในลักษณะเดียวกับมูลนิธิพิพิธภัณฑ์เด็กฯ โดยผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครจะให้สิทธิครอบครองและใช้ประโยชน์ในพื้นที่หอศิลป์แก่มูลนิธิที่จัดตั้งขึ้นมา เพื่อให้การบริหารงานมีความคล่องตัว และไม่ติดกับการบริหารตามระบบราชการ

2.6 ศูนย์การเรียนรู้ ดำเนินการตามแนวพระราชดำริสร้างศูนย์การเรียนรู้ธรรมชาติป่าชายเลนบางขุนเทียน โดยนำต้นแบบมาจากศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริเขาหินซ้อน และสถาบันวิทยาศาสตร์ทางทะเล มหาวิทยาลัยบูรพา มอบหมายให้สำนักสิ่งแวดล้อมร่วมกับสำนักงานเขตบางขุนเทียนทำการศึกษาเพื่อหา

พื้นที่ในการจัดสร้างศูนย์การเรียนรู้ธรรมชาติป่าชายเลน ซึ่งจะมีอาคาร
ศูนย์ข้อมูลสำหรับให้ข้อมูลต่างๆ แก่ผู้เข้าชม เช่น ข้อมูลพันธุ์พืช พันธุ์สัตว์
สภาพพื้นที่ และความรู้อื่นๆ รวมทั้งพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น ภายนอกตัวอาคาร
จะจัดให้มีความรู้ธรรมชาติในลักษณะเดินชม หรือสร้างเป็นเส้นทาง
จักรยานซึ่งเป็นไปตามสภาพพื้นที่

3) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่นได้ดำเนินการพัฒนา
มาตรฐานการจัดการศึกษา มาตรฐานการดำเนินงาน และส่งเสริมให้
สถานศึกษาในสังกัดเป็นแหล่งการเรียนรู้ เป็นเครือข่าย และแลกเปลี่ยน
ประสบการณ์ในการบริหารจัดการระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้วยกัน
เพื่อสร้างความเชื่อมั่นและความพึงพอใจแก่ผู้ปกครอง ชุมชน และสังคม

นอกจากนี้ ยังดำเนินการพัฒนาประสิทธิภาพการจัดการศึกษา
โดยจัดสรรเงินอุดหนุนเพื่อส่งเสริมการจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ตาม
หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานให้แก่โรงเรียนในสังกัด จำนวน 260 แห่งๆ
ละ 400,000 บาท จัดสรรงบประมาณเพื่อปรับปรุงซ่อมแซมสนามกีฬาที่
องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรับถ่ายโอนมาจากภารกิจกีฬาแห่งประเทศไทย
(กทพ.) จำนวน 56 จังหวัด รวมเป็นเงินทั้งสิ้น 111,598,000 บาท
และในการเสริมสร้างสันติสุขในเขตพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้
ได้ดำเนินโครงการส่งเสริมสนับสนุนการจัดการแข่งขันกีฬาเยาวชน
หมู่บ้าน/ชุมชนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และดำเนินโครงการ
ส่งเสริมการเรียนรู้ การอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่น
โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทุกแห่งใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้
จัดสรรงบประมาณแห่งละ 20,000 บาท และส่งเสริมศูนย์เยาวชนจังหวัด
ยะลา ได้แก่ เทศบาลนครยะลา และเทศบาลเมืองเบตง

4) สำนักงานอุทยานการเรียนรู้ (TK Park)

สำนักงานอุทยานการเรียนรู้มีการดำเนินงาน ดังนี้

4.1 ร่วมมือกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อจัดตั้ง**อุทยานการเรียนรู้ส่วนภูมิภาค** ภาคละ 1 แห่ง ได้แก่ ภาคเหนือที่จังหวัดเชียงใหม่ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่จังหวัดมหาสารคาม ภาคตะวันออกที่จังหวัดชลบุรี และภาคใต้ที่จังหวัดยะลา โดยเฉพาะอย่างยิ่งที่จังหวัดยะลา ได้จัดตั้งอุทยานการเรียนรู้ยะลาเสร็จเรียบร้อยแล้ว ซึ่งเป็นการดำเนินการร่วมกับเทศบาลนครยะลา เป็นเวลา 2 ปี โดยเทศบาลนครยะลาได้รับมอบหมายงบประมาณและการดำเนินการด้านการก่อสร้างปรับปรุงอาคารและภูมิทัศน์ ตลอดจนบุคคลากรและการบริหารจัดการ ส่วนสำนักงานอุทยานการเรียนรู้ได้รับผิดชอบการถ่ายทอดองค์ความรู้ ทั้งด้านสถาปัตยกรรมและการดำเนินงานการวิจัยเพื่อบูรณาการองค์ความรู้และเทคโนโลยีเข้ากับภูมิปัญญาท้องถิ่น

4.2 ดำเนิน**โครงการเทคนิคการสร้างสรรค์ e-Book ครั้งที่ 2** สืบเนื่องจากปีที่ผ่านมา มีการจัดประกวดการสร้างผลงาน e-Book หรือหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ ภายใต้หัวข้อหลัก 3 ข้อ คือ (1) พระพุทธศาสนาหรือศาสนาของเพื่อน (2) ประวัติศาสตร์ สังคม วัฒนธรรม ประเพณี สันทนาการ (ดนตรี กีฬา ท่องเที่ยว) (3) วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี สารสนเทศและการสื่อสาร การแข่งขันแบ่งออกเป็น 3 ประเภท ได้แก่ ประเภทบุคคลทั่วไป ประเภทนักเรียนระดับมัธยมศึกษา และประเภทนักศึกษาระดับอุดมศึกษา

4.3 ดำเนิน**โครงการประกวดห้องสมุดมีชีวิต** โดยห้องสมุดที่ชนะเลิศการประกวด ได้แก่ ห้องสมุดประชาชน “เฉลิมราชกุมารี” อำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน รองชนะเลิศ ได้แก่ ห้องสมุดประชาชนเทศบาลนครระยอง จังหวัดระยอง ห้องสมุดโรงเรียนบ้านม่วงสามปี

จังหวัดลำพูน ห้องสมุดประชาชนจังหวัดสงขลา ห้องสมุดโรงเรียน
เมืองเด็ควิทยา จังหวัดเชียงใหม่ และห้องสมุดประชาชนอำเภอคำตากล้า
จังหวัดสกลนคร

4.4 ดำเนินโครงการอบรม **“ห้องสมุดมีชีวิตสัญจร”** เป็นโครงการ
ที่อบรมครูบรรณารักษ์ในโรงเรียนให้สามารถปรับปรุงห้องสมุดโรงเรียน
ให้มีชีวิตชีวา และสนใจเข้ามาใช้เวลาว่างกับการอ่านหนังสือมากขึ้นกว่าเดิม
หรือที่เรียกว่าเป็นมากกว่าห้องสมุด

4.5 ดำเนิน**โครงการห้องสมุดไทยคิด (Thai Kid Park)**
เป็นโครงการนำร่องที่จะทำหน้าที่ให้คำปรึกษาถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับ
การพัฒนาปรับปรุง และแนวทางการจัดการห้องสมุดมีชีวิตทุกรูปแบบ
โดยมีการจำลองห้องสมุดไทยคิด ซึ่งเป็นต้นแบบห้องสมุดมีชีวิต เพื่อให้
คำแนะนำสำหรับการทำห้องสมุดในพื้นที่ขององค์กรและชุมชนต่างๆ
ที่สนใจการทำห้องสมุด หากมีสถานที่และเงินทุนพร้อมแต่ไม่รู้จะเริ่ม
ตรงไหน จัดการอย่างไร

4.6 พัฒนาเว็บไซต์ทางด้าน E-learning ด้วยระบบที่คิดค้น
ขึ้นเอง คือ **Digital TK park** ด้วยการนำเทคโนโลยียุคใหม่มา
ประยุกต์ใช้ เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ลักษณะใหม่ที่ไม่ยึดติดกับรูปแบบ
การเรียนรู้แบบเดิม โดยระบบจะจำลองสาระความรู้ต่างๆ ในอุทยาน
การเรียนรู้ นำมาให้บริการบนโลกไซเบอร์ในลักษณะของภาพและเสียง
ซึ่งได้รับการจัดหมวดหมู่อย่างเป็นระบบ โดยมีจุดเด่น คือ หนังสือ
อิเล็กทรอนิกส์ภาษาต่างประเทศ ที่เรียกว่า **TumbleBook** ปัจจุบัน
เปิดให้บริการหนังสือดังกล่าวประมาณ 2,000 เล่ม

ปัญหาและอุปสรรค

ทุกหน่วยงานที่มีหน้าที่รับผิดชอบการจัดการแหล่งการเรียนรู้ในรูปแบบต่างๆ มีการปฏิบัติงานตามที่กำหนดไว้ในนโยบายและแผนต่างๆ แม้ผลการดำเนินงานจะบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ แต่การจัดการแหล่งเรียนรู้ของหน่วยงานต่างๆ ก็ยังไม่ได้ผลเท่าที่ควร ที่เป็นเช่นนี้อาจเนื่องมาจาก

1. หน่วยงานต่างๆ ไม่มีการนำแผนหรือนโยบายลงไปการปฏิบัติอย่างจริงจัง
2. การปฏิบัติงานของแต่ละหน่วยงานขาดการประสานเชื่อมโยงกัน
3. ระบบการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้อย่างไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร
4. ขาดงบประมาณในการสนับสนุนแหล่งเรียนรู้เดิมให้มีการพัฒนายิ่งขึ้น พร้อมทั้งเพิ่มจำนวนแหล่งเรียนรู้โดยการจัดตั้งแหล่งเรียนรู้ใหม่ๆ ให้กระจายทุกชุมชนทุกพื้นที่ทั่วประเทศ
5. ขาดการสร้างและขยายเครือข่ายแหล่งเรียนรู้ประเภทต่างๆ เพื่อให้มีการปฏิบัติงานร่วมกัน เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และมีการจัดกิจกรรมร่วมกันระหว่างหน่วยงาน
6. ขาดการส่งเสริมสนับสนุนบรรณารักษ์และเจ้าหน้าที่ห้องสมุดรวมทั้งบุคลากรที่ดูแลหรือรับผิดชอบแหล่งเรียนรู้ ให้มีการพัฒนาความรู้ความสามารถและมีความก้าวหน้าในอาชีพ และมีขวัญกำลังใจ
7. ขาดการประชาสัมพันธ์เพื่อกระตุ้นและจูงใจให้ประชาชนเห็นคุณค่าและประโยชน์ของแหล่งเรียนรู้ และเข้ามาใช้บริการแหล่งเรียนรู้เพิ่มมากขึ้น

ข้อเสนอแนะ

หน่วยงานต่างๆ ได้มีการส่งเสริมสนับสนุนการจัดการแหล่งเรียนรู้ อย่างต่อเนื่อง โดยมีการกำหนดนโยบายแผนยุทธศาสตร์ มาตรการ และแนวทางในการดำเนินการจัดการแหล่งเรียนรู้ในรูปแบบต่างๆ ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 เพื่อให้แหล่งเรียนรู้ เป็นส่วนสำคัญส่วนหนึ่งที่จะส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตของบุคคล ได้ทุกเพศทุกวัยที่ต้องการแสวงหาความรู้ ไม่ว่าจะเพื่อการศึกษา เพื่อ ส่งเสริมด้านการประกอบอาชีพ หรือแม้แต่การรับรู้ข่าวสาร และการใช้ เวลาว่างหรือเวลาที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อตนเองและต่อสังคม จึงมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. หน่วยงานต่างๆ ควรมีการนำแผนหรือนโยบายลงไปสู่การ ปฏิบัติอย่างจริงจัง
2. ควรมีการประสานเชื่อมโยงกันระหว่างหน่วยงานในการ ปฏิบัติงานในทุกๆ ระดับ
3. หน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนควรให้การส่งเสริม และ สนับสนุนการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ให้มากกว่านี้
4. รัฐควรจัดสรรงบประมาณเพื่อสนับสนุนการพัฒนาแหล่ง เรียนรู้ที่มีอยู่แล้วให้ดียิ่งขึ้นและจัดตั้งแหล่งเรียนรู้ใหม่ๆ ให้กระจาย ทุกชุมชนทุกพื้นที่ทั่วประเทศ
5. รัฐควรส่งเสริมสนับสนุนบรรณารักษ์ และเจ้าหน้าที่ห้องสมุด รวมทั้งบุคลากรที่ดูแลหรือรับผิดชอบแหล่งเรียนรู้ให้มี ได้รับการพัฒนา ความรู้ ความสามารถ และมีความก้าวหน้าในอาชีพ
6. หน่วยงานทั้งภาครัฐ เอกชน และชุมชนควรมีการประชาสัมพันธ์ เพื่อกระตุ้นและจูงใจให้ประชาชนเห็นคุณค่าและประโยชน์ของแหล่งเรียนรู้ และเข้ามาใช้บริการแหล่งเรียนรู้เพิ่มมากขึ้น

7. ควรมีการสร้างและขยายเครือข่ายแหล่งเรียนรู้ประเภทต่างๆ เพื่อให้มีการสนับสนุนการปฏิบัติงานระหว่างกัน เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และอาจมีการจัดกิจกรรมร่วมกันระหว่างหน่วยงาน

บรรณานุกรม

กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น, กระทรวงมหาดไทย. **รายงานประจำปี 2549 กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย.** กรุงเทพฯ, 2550.

กรุงเทพมหานคร. **แผนบริหารราชการกรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2548 - 2551.** กรุงเทพฯ, 2548.

ปลัดกระทรวงศึกษาธิการ, สำนักงาน. **สำนักตรวจราชการและติดตามประเมินผล. รายงานผลการตรวจราชการตามนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ (Agenda Based) ประจำปีงบประมาณ 2549.** กรุงเทพฯ :

----- . **6 เดือน การขับเคลื่อนคุณธรรมนำความรู้ ถึงครูถึงเด็ก ถึงโรงเรียน ถึงประชาชน.** กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด, 2550.

----- . **1 ปี แห่งการเร่งรัดพัฒนาการศึกษา.** กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด, 2550.

----- . **สำนักบริหารงานการศึกษาออกโรงเรียน. มองผ่านเส้นทางกศน.เพื่อนเรียนรู้ ปีงบประมาณ 2549.** กรุงเทพฯ.

----- . **สำนักบริหารงานการศึกษาออกโรงเรียน. กลยุทธ์และจุดเน้น แผนปฏิบัติการ กศน. ปี 2549.** กรุงเทพฯ.

----- . **สำนักบริหารงานการศึกษาออกโรงเรียน. จุดเน้นและกลยุทธ์การดำเนินงานการศึกษาออกโรงเรียน ปีงบประมาณ 2550.** กรุงเทพฯ.

เลขาธิการสภาการศึกษา, สำนักงาน. **รายงานการวิจัย การพัฒนามาตรฐานห้องสมุดประชาชนที่เหมาะสมสำหรับประเทศไทย.** กรุงเทพฯ : บริษัท พิมพ์ดีการพิมพ์ จำกัด, 2549.

----- รายงานการวิจัยประเมินผลการดำเนินงานห้องสมุด
ประชาชนในประเทศไทย. กรุงเทพฯ : บริษัท เพลิน สตูดิโอ
จำกัด, 2550.

----- รายงานผลการวิจัย เรื่อง การวิจัยเพื่อพัฒนานโยบาย
ส่งเสริมการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น.
กรุงเทพฯ : บริษัท พริกหวานกราฟฟิค จำกัด, 2550.

----- แหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตต้นแบบ ๔ ภูมิภาค.
กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย
จำกัด, 2550.

แปลน รีดเดอร์ส. 100 พิพิธภัณฑ์กรุงเทพฯ-ปริมาตร: โลกกว้าง
อยู่ไม่ไกล. กรุงเทพฯ : แปลนพรีนติ้งแอนด์พับลิชิ่ง, 2546.
หน้า 144.

อินเทอร์เน็ต

<http://www.moe.go.th>

<http://www.onec.go.th>

[http://www.nfe.go.th/nfe_v2/frontend/theme/
index.php#](http://www.nfe.go.th/nfe_v2/frontend/theme/index.php#)

<http://www.bma.go.th/info>

<http://bkkchildrenmuseum.com/>

<http://bmalocalmuseum.com/main.htm>

[http://203.155.220.239/sudsite/
index.php?strOrgID= 001060](http://203.155.220.239/sudsite/index.php?strOrgID= 001060)

[http://203.155.220.217/swdi/result_desw/
result_operation.pdf](http://203.155.220.217/swdi/result_desw/result_operation.pdf)

<http://www.tkpark.or.th>

คณะผู้จัดทำ

ที่ปรึกษา

ดร.อำรุง จันทวานิช

เลขาธิการสภาการศึกษา

นางสุรางค์ โพธิ์พุกษาวงศ์

ที่ปรึกษาด้านวิจัยและประเมินผลการศึกษา

ดร.อุมาพร หล่อสมฤดี

ผู้อำนวยการสำนักประเมินผลการจัดการศึกษา

ผู้พิจารณารายงาน

รองศาสตราจารย์ ดร.ศักดิ์ชัย นิรัญทิวี

รองศาสตราจารย์ระดับ 9

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

ดร.อุมาพร หล่อสมฤดี

ผู้อำนวยการสำนักประเมินผลการจัดการศึกษา

นางเพ็ญจันทร์ นครินทร์

หัวหน้ากลุ่มประเมินผลการจัดการเรียนรู้

ผู้รวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ และเขียนรายงาน

นางสาวจิรศรี อนวัชกุล